

Formanden:

Dersom ingen gør indsigelse, vil jeg be-
trakte det som vedtaget, at den ønskede orlov
meddeles fra og med den 18. april 1979, og
at stedfortræderen indkaldes som midlerti-
digt medlem. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Indstilling fra udvalget til valgs prøvelse.*Forhandling***Tastesen (S):**

Folketinget har nu under det foregående
punkt på dagsordenen vedtaget at meddele
orlov til hr. Nyborg og at indkalde stedfor-
træderen.

Som ordfører for udvalget til valgs prøvel-
se skal jeg herefter tillade mig at gøre indstil-
ling om, at den pågældende stedfortræder
godkendes som midlertidigt medlem af folke-
tinget.

Hr. *Nyborg* er valgt i Storstrøms amts-
kreds, og i anledning af hans orlov indkaldes
4. stedfortræder for fremskridtspartiet i den-
ne amtskreds, politiassistent *Knud Lind*, idet
både 1., 2. og 3. stedforstæder, tandlæge Ole
Hovmand, grosserer Tandrup Jensen og fru
Irene Heintzelmann, har meddelt, at de er
forhindrede.

Udvalget til valgs prøvelse har i et møde i
dag behandlet denne sag, og jeg kan herefter
på udvalgets vegne afgive følgende:

Indstilling.

Politiassistent Knud Lind godkendes som
midlertidigt medlem af folketinget fra og
med i dag, den 18. april 1979.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Udvalgets overnævnte indstilling
vedtoges enstemmigt med 115 stemmer.

Den næste sag på dagsordenen var:

**3) Forhandling om handelsministerens redegø-
relse af 29. marts 1979:***Redegørelse om energipolitik.*

(Redegørelse nr. IV. Redegørelsen givet
29/3 79).

Sammen med denne sag foretoges de un-
der punkterne 4-6 på dagsordenen opførte
sager, nemlig:

4) Første behandling af:

Forslag til lov om varmforsyning.

(Lovforslag nr. L 206. Fremsat 5/4 79).

5) Første behandling af:

*Forslag til lov om ændring af forskellige
lovbestemmelser i anledning af forslag til lov
om varmforsyning m. v.*

(Lovforslag nr. L 207. Fremsat 5/4 79).

6) Første behandling af:

Forslag til anlægslov for naturgasforsyning.

(Lovforslag nr. L 205. Fremsat 5/4 79).

Redegørelsen og lovforslagene sattes til
forhandling.

Formanden:

Jeg gør opmærksom på, at taletiden er
aftalt til 20 minutter for ordførere i første
omgang, 10 minutter i anden omgang; for
andre medlemmer til 10 minutter i første om-
gang og 6 minutter i anden omgang.

Jeg skal også af hensyn til den interesse,
der måtte have, gøre opmærksom på, at det
er hensigten at holde frokostpause fra kl. 12
- så nær vi nu kan komme det - til kl. 13.

*Forhandling***Ritt Bjerregaard (S):**

»Grænser for vækst« hed en rapport, der
udkom i 1972 og vakte stor opmærksomhed.
Det var før energikrisen i 1973, og bogen var
et af de første varsler om, at de vestlige sam-
fund ikke uden videre kunne fortsætte som
hidtil.

Siden hen kom diskussionerne om nul-
vækst - hvad det så egentlig betød - og lav-
vækstsamfundet. Det havde alt sammen no-
get at gøre med forskrækkelsen over den tek-
niske udvikling, vi selv havde sat i gang, en
erkendelse af, at vi ikke kunne overskue kon-
sekvenserne, for nogle omsat til en afstandta-
gen fra det kapitalistiske samfund i det hele

[Ritt Bjerregaard]

taget, for andre en flugt tilbage til naturen: huset på landet og biodynamiske grønsager.

På det helt konkrete plan kom tankegangen til at spille ind i de politiske overvejelser om energiforbruget og energifafhængigheden. Det blev til energiredegørelserne år 1974 og 1976 og nu altså igen.

Handelsministerens redegørelse årgang 1979 er grundig, men ikke særlig overraskende eller perspektivrig: der er næppe noget, der kommer bag på nogen, og det skal der måske heller ikke være.

Målsætningen for 1976-redegørelsen understreges, og den kan der nok være grund til at repetere. De energipolitiske målsætninger er:

»at reducere vor sårbarhed med hensyn til energiforsyning og især vor afhængighed af olieforsyningerne så hurtigt som muligt gennem:

at opbygge et flerstrengt energiforsyningssystem, herunder at stræbe efter at udnytte indenlandske energikilder;

at bremse væksten i energiforbruget, hvorved der lægges særlig vægt på foranstaltninger, der virker relativt hurtigt, og til støtte for disse bestræbelser at samordne og intensivere den energiorienterede forskning og udvikling.«

Det blev altså slået fast, at vi skal have et flerstrengt energiforsyningssystem, og at vi skal bruge indenlandske energikilder.

Socialdemokratiet er enig heri, og vi er derfor tilfredse med, at regeringen nu fremsætter lovforslag om varmeplanlægning og anlægslov for naturgas. Netop naturgassen vil, som det siges i rapporten, kunne bidrage til en større forsyningssikkerhed, idet den vil udgøre 20 pct. af landets energiforbrug i mindst 20 år.

Da lovforslagene behandles i denne brede debatsammenhæng, skal jeg ikke gå i detaljer, men vente dermed til udvalgsarbejdet. Fra varmeplanloven vil jeg dog nævne to ting. Det ser ud, som om den tekniske og forsyningsmæssige side er i orden, og takket være handelsministerens personlige indsats ser den statslige økonomi også fornuftig ud. Kommunernes finansiering fortaber sig mere i det uvisse, et problem, som også det af Dansk Olie & Naturgas engagerede internationale økonomiske rådgivningsfirma har peget på, jfr. her naturgaslovforslaget bilag 4.

Yderligere vil vi gerne i udvalget drøfte sammensætningen af gas- og varmeprisudvalget. Vi finder, at også forbrugerrådet bør sikres en plads.

For socialdemokratiet har det også spillet en rolle, at naturgasprojektet vil være gavnligt for beskæftigelsen, og vi vil med stor interesse følge udviklingen for dansk erhvervsliv. Det er, som også handelsministeren har understreget det, helt afgørende, at danske virksomheder kan være med i arbejdet, både når det gælder opbygningen af naturgasnettet på land – ledningen fra udvindingsstederne til kysten – og for fremtiden forhåbentlig også, når det gælder Dansk Undergrunds Consortiums arbejde i Nordsøen.

Jeg har derfor glædet mig over handelsministerens svar til udvalget af 10. april i relation til boreplatforme, hvor Danmark jo beklageligvis og imod kontraktens ordlyd ikke kom i betragtning i første omgang. Ministeren siger heri:

»Jeg har bedt energistyrelsen om nøje at følge udviklingen omkring dansk erhvervslivs medvirken i Gormprojektet og om løbende at rapportere om det faktiske omfang, i øvrigt i overensstemmelse med de vilkår, som er indeholdt i tilladelsen til A. P. Møller. Jeg er indstillet på, såfremt det måtte vise sig nødvendigt, at justere eller om fornødent at ændre de procedurer, som er iværksat for sikring af dansk engagement.«

Socialdemokratiet vil i energiudvalget følge denne side af problemerne med stor opmærksomhed; vi er nok ikke helt sikre på, at den forberedelsestid, der gives danske virksomheder, er rimelig og tilstrækkelig.

Ud over naturgassen regnes også olien fra de danske felter med til de indenlandske energikilder. Hvor meget det vil betyde for forsyningerne, må vi have nærmere behandlet i udvalget, jfr. her bemærkningerne fra naturgaslovens bilag 3, hvor der siges:

»Der er rimelig grund til at tro, at man ved en vel tilrettelagt samproduktion af olie og naturgas på dansk sokkelområde i Nordsøen kan dække 30–40 pct. af Danmarks energibehov i 1980'erne og 1990'erne fra danske ressourcer.«

Endvidere må vi have studeret rigsrevisionens kritiske gennemgang omhyggeligt.

Herudover er der de vedvarende energikilder som f. eks. sol, vind, biogas m.v. Som det siges i redegørelsen s. 72, er de »uafhængige

[Ritt Bjerregaard]

af energiforsyninger udefra, de er valutabesparende, de er i visse henseender forureningsfrie, . . . og de er beskæftigelsesfremmende«, alt sammen gode argumenter for at satse noget mere på disse energikilder. Men det lægger redegørelsen ikke op til. Der siges godt nok disse pæne bemærkninger som citeret ovenfor, og deres ubestridelige fordele fremhæves, men der satses ikke på at videreudvikle disse energikilder. Ser vi på de penge, der er afsat til forskning, ser det ikke godt ud. Ganske vist siger handelsministeren s. 73 i redegørelsen, at det i 1979 forventes, at der til forskning omkring alternative energikilder vil blive brugt ca. 30 pct. af den samlede bevilling til forskning og udvikling vedrørende energi. Men hvad med 1980? Her har handelsministeren ingen bemærkninger, men tallene, som i øvrigt oplyses et helt andet sted i rapporten, nemlig s. 90, siger, at der i 1979 skal bruges 59,9 mill. kr. til forskning i de alternative energikilder, altså de ca. 30 pct., jeg før omtalte. Det giver mulighed for en reel indsats.

For 1980 er tallet helt anderledes, det er faldet til 16,2 mill. kr.; det vil sige godt 10 pct. af den samlede energiforskningsbevilling. Der er ikke noget at sige til, at handelsministeren ikke har villet prale med dette tal, som naturligvis er for lavt. Til sammenligning kan det oplyses, at der for 1980 er afsat 66,4 mill. kr. til forskning vedrørende kerneenergi, svarende til knap halvdelen af den samlede energiforskningsbevilling. Der kan også her være grund til at jævnføre med EF, der nu også er gået langt mere aktivt ind i forskningen omkring de alternative energikilder.

Socialdemokratiet ønsker en omhyggelig drøftelse af disse forhold under udvalgsarbejdet. Vi deler i øvrigt handelsministerens opfattelse af det ønskelige i, at dansk industri går ind i disse projekter. Vi mener også, at et af midlerne hertil kunne være, at der gennem støtte til forbrugerne åbnes mulighed for allerede nu at starte en mindre serieproduktion af de mest velegnede anlægstyper, for at bruge handelsministerens egne ord.

Når socialdemokratiet har ønsket at trække de vedvarende energikilder stærkt frem, skyldes det, at de synes at hænge så godt sammen med dansk erhvervslivs struktur. Navnlig i forhold til andre og nyere former for energiproduktion er det sandsynligt at en

udvikling af de vedvarende energikilder vil rumme store fordele for vore mange små virksomheder, og jeg er da også vidende om, at Organisationen vedrørende Vedvarende Energikilder har indledt et samarbejde med Dansk Smedemesterforbund og Håndværksrådet. Det lyder lovende, og det tror jeg også vil interessere handelsministeren.

I øvrigt synes de vedvarende energikilder også at passe særdeles godt til dansk mentalitet. Det er energiformer, der kan overskues og forstås af den enkelte.

For socialdemokratiet er det derfor vigtigt, at vi bruger mere tid og kraft, også økonomisk, på at udvikle disse anlæg; det være sig biogasanlæg, solvarmeanlæg, jordvarmeanlæg eller vindkraftanlæg.

Et flerstrengt energisystem omfatter også a-kraft, og her henviser handelsministeren til regeringsaftalen fra Marienborg, der sagde, at regeringen inden udgangen af 1980 forventede gennem undersøgelse af mulighederne dels for samarbejde med andre lande, dels for deponering i den danske undergrund at få afklaret mulighederne for en forsvarlig opbevaring af højradioaktivt affald.

Siden denne erklæring har der været ulykken på Tremileværket i Pennsylvania. Til alt held lykkedes det at undgå den helt store katastrofe.

Det var oplysende ved et samråd i miljøudvalget i går at høre, at regeringen nu sammen med svenskerne har sendt en delegation til USA for at drøfte Tremileulykken, og at regeringen vil overveje konsekvenserne i forhold til Barsebäckværket. Senest den 3. maj vil der foreligge en ny rapport, som giver regeringen mulighed for sammen med andre overvejelser at vurdere sikkerheden ved værket, om det er nødvendigt at anmode den svenske regering om at lukke værket, om kapaciteten af sikkerhedsgrunde bør nedsættes til f. eks. 60 pct., om værkets kølesystem skal ændres, eller om værket kan fortsætte og vore beredskabsplaner skal forbedres, for blot at nævne nogle af de spørgsmål, som regeringen må overveje.

Socialdemokratiet har ikke afklaret sin stilling til a-kraft. Den har været drøftet på adskillige årsmøder, og på mødet i 1976 udtalte partiets formand, Anker Jørgensen, her citeret efter Vor Politik, oktober 1976:

»På hovedbestyrelsens vegne kan jeg sige, at partiets ledelse vil være indforstået med,

[Ritt Bjerregaard]

at forinden stillingtagen sker til spørgsmålet om atomkraft, vil sagen blive behandlet på et årsmøde eller en kongres, således at enten et årsmøde eller en kongres får mulighed for at udtale sig om atomkraftsagen.»

Jeg kan henholde mig til denne udtalelse og skal herudover kun understrege, at socialdemokratiet efter ulykken i USA selvfølgelig som understreget både af statsministeren og miljøministeren må tage sikkerheden omkring a-kraften helt anderledes alvorligt, end tidligere oplysninger havde givet baggrund for.

I handelsministerens redegørelse tales der i forbindelse med a-kraftværker kun om letvandsreaktormodellen. Det har undret mig. Hvorfor undersøges den canadiske tungtvandsreaktor, den såkaldte CANDU-type ikke grundigere? Elsam undersøgte i 1974 og 1975 denne type, der anvender naturligt uran som brændsel, og afgav i de følgende år en række tekniske rapporter og en opsamlende, hvor man konkluderer, at man på daværende tidspunkt ikke kunne anbefale brugen af den canadiske tungtvandsreaktor, fordi sikkerhedsdokumentationen først kunne foreligge senere.

Jeg skal ikke gøre mig klog på, om den ene eller den anden type a-kraftværk er bedst, men jeg vil gerne under udvalgsarbejdet nærmere have belyst, om der har været opfølgende undersøgelser og konklusioner, og hvis ikke, hvorfor da hverken Elsam eller Risø har gjort sagen færdig.

Sidste led i målsætningerne fra 1976 var at bremse væksten i energiforbruget. I handelsministerens redegørelse og i den offentlige debat er det flere gange noteret, at sparemålene for 1976 ikke er nået. I handelsministerens resumé siges der (Folketingstidende 1978-79, sp. 9186):

»Men ved fornyet og forstærket indsats kan det nås, om end med nogen forsinkelse.«

Den hidtidige indsats har været koncentreret om reklamekampagner, og det hjælper forhåbentlig, men har formentlig også kun korttidseffekt, hvis de ikke gentages uophørligt. Hvorfor ikke gøre noget for at forklare befolkningen problemstillingen: vor afhængighed, sårbarhed og indflydelsen på den danske økonomi?

Der ligger et godt udgangspunkt i bogen »Husholdninger og energi« af Jørgen S. Nørgaard fra Danmarks tekniske højskole.

Her som i handelsministerens redegørelse oplyses det, at halvdelen af landets samlede energiforbrug stammer fra de private husholdninger; den enkelte familie kan altså selv nedsætte sit forbrug. I dag vil de fleste mene, at det kun kan ske ved, at de går småfrysende rundt og ikke tager så meget bad. Bogen fortæller, at det drejer sig om, at vi indretter os anderledes. Det er først og fremmest spørgsmålet om boligisolering, men også om, hvilket køleskab, hvilken radio, kort sagt hvilke elektriske apparater vi bruger. Bogen lægger op til en teknisk videreudvikling af disse apparater. Også her må der ligge muligheder for dansk industri.

Socialdemokratiet finder, at handelsministeren bør overveje, hvordan han får aktiviseret befolkningen i denne sag. Undervisningsministeriet har gjort den erfaring med planen for uddannelsen i de næste 10 år, den såkaldte U 90, at det er muligt at engagere folk. Bogen er i dag solgt i godt 15.000 eksemplarer og debatteres i vide kredse. Det er ikke kun ovenfra, der skal gives direktiver; det er vigtigt at igangsætte en debat, der medfører krav nedefra, og jeg kunne forestille mig, at denne tankegang også kunne passe smukt ind i handelsministerens partis ideer om det nære samfund.

For socialdemokratiet er det vigtigt at inddrage befolkningen i beslutningsprocesserne, og vi finder det ikke særlig frugtbart, at vore energiproblemer alene drøftes ud fra et ja eller nej til a-kraft. Vi ønsker at se det i et bredere perspektiv, og vi ønsker at inddrage befolkningen i denne proces. Vi håber, at handelsministeren vil overveje dette, så vi kan få en afklaring i forbindelse med behandlingen i udvalget.

Set i denne sammenhæng er det selvfølgelig uheldigt, at folketinget kun har godt én måned til at behandle disse vigtige spørgsmål, og lad mig helt fredsommeligt spørge handelsministeren, om han egentlig selv finder, at det er nogen rar behandling af folketinget.

Til at nå et resultat med A. P. Møller, Dansk Undergrunds Consortium, gik der fra juni til marts, handelsministeriet brugte ca. en måned til at udarbejde lovforslagene og redegørelsen, folketinget fik påsken til at læse papirerne og nu altså godt en måned til at færdiggøre lovforslagene.

[Ritt Bjerregaard]

Det er klart, at det svækker de folkevalgte i forhold til Dansk Undergrunds Consortium og administrationen, og det er der, sådan som jeg ser det, ikke særlig brug for, jfr. også her den nylig udkomne bog af Erik Damgaard om folketingets arbejde.

Men socialdemokratiet er enig med regeringen i, at de fremsatte lovforslag må vedtages af hensyn til naturgassen, og vi skal gøre vores til, at det sker inden for den tid, der er til rådighed.

Lad mig slutte med at takke handelsministeren for, at vi har fået de tre lovforslag til behandling i forbindelse med energiredegørelsen. Det giver folketinget mulighed for at se sammenhængene og perspektiverne i den danske energipolitik; og det viser os også, at vi er kommet et stykke videre siden 1976-redegørelsen. Den seneste internationale udvikling på energiområdet har understreget såvel forsynings- som sikkerhedsproblemer og derigennem nødvendigheden af en hurtig vedtagelse af de fremsatte lovforslag. Folketinget påbegynder i dag behandlingen af problemer, der vil få afgørende betydning for kommende generationer. Socialdemokratiet er rede til at gå positivt ind i arbejdet.

Maisted (FP):

Fremskridtspartiet har ment, at der her var så enorm en mængde materiale, at vi måtte dele opgaverne imellem os, og jeg har fået den lidet behagelige opgave at læse handelsministerens energiredegørelse, medens mine kolleger tager sig af lovforslagene.

Der er tale om ren og skær energisocialisme, og så er det, man siger til sig selv: hvordan kan det lade sig gøre, at venstre pludselig tager en sådan kovending? Selvfølgelig har jeg ikke alene læst handelsministerens redegørelse, men har også læst venstres energipolitiske redegørelse, der hedder »Den nødvendige energipolitik«, og jeg vil gerne lige citere, hvad der var venstres holdning. Om styring skriver venstre:

»Energipolitikken skal kunne gennemføres med politiske styringsmidler, som ligger inden for dansk politisk tradition. Stærke kontrolforanstaltninger, lovgivning o. lign. bør ikke bringes i anvendelse, medmindre der er en meget oplagt samfundsfordel at opnå. Således kan selve ønsket om at nå et planmål

ikke alene være begrundelse nok for nye styringsindgreb.«

Om virksomhedsformer skriver venstre:

»Den danske energiforsyning har hidtil næsten 100 pct. ligget i hænderne på private eller halvoffentlige virksomheder. Dette system har i det store og hele fungeret godt og ansvarligt, og venstre vender sig derfor imod, at staten gennem oprettelse af nye selskaber, gennem lovgivning eller på anden måde etablerer sig som energileverandør.«

Det var venstres synspunkt, eller, som venstres politiske ordfører har udtrykt det, måske er det, handelsministeren her fremlægger, det, der er politisk muligt, og det synes jeg er en god definition på, hvad venstre anser for at være politisk muligt.

Man fremlægger altså her en socialistisk energiforsyningsplan, en kollektiv energiforsyning, der, som de skriver i rapporten, er irreversibel. Og hvad betyder så det? Ja, det betyder, man ikke kan fortryde et spejlæg, for når vi først har fået vedtaget dette, har vi ikke behov for ØD og slige ting i fremtiden, så skal de nok ordne resten.

Det er forhåbentlig sådan, at befolkningen nu begynder at vågne op. For de har jo her i påsken lige fået et klart bevis for, hvad kollektive løsninger af problemerne vil sige. Vi har set på trafikområdet, hvor man i Hovedstadsområdets Trafikskadestatskab har et under-skud på årsbasis på 1 mia kr., og hvor det lykkedes en håndfuld mennesker at stoppe trafikken. Hvordan vil det så gå med kollektiv energiforsyning? Der vil det selvfølgelig også kunne lade sig gøre for en håndfuld mennesker at stoppe energiforsyningen til vores virksomheder og til vores husopvarmning, og så er det jo sådan, at man ikke engang kan gå over til naboen mere og få lidt varme, for dér er også lukket af.

En anden del af ministerens redegørelse indeholder noget om kernekraft, og nu har vi jo også lige hørt den socialdemokratiske ordfører omtale kernekraft, men det er klart, at det får vi ikke i de næste tyve år, for det skal disse nulvækstfilosoffer, eller skal vi kalde dem kystbanesocialister, nok sørge for. Akraft i Danmark med en miljøminister, der er modstander – ikke offentligt, men sådan alligevel med så mange forbehold, at enhver kan se, det ikke er muligt – med en miljødirektør, der klart har sagt fra, og en underdirektør, der heller ikke synes, det er nogen særlig god

[Maisted]

idé, skal man være overoptimist for at tro at vi overhovedet får inden for en overskuelig fremtid.

Men paradoksalt nok kan det være en fordel for det danske samfund, det vil jeg gerne indrømme, for stopper man disse kernekraftplaner, kommer vi frem til næste generation af generatorer og kernekraftværker, for det vil nemlig nok være sådan, at når befolkningen opdager, at elpriserne stiger ret kraftigt og de får adskillige andre problemer, vil de i løbet af en ti år være klar til at indføre næste generation af kernekraftværker.

Naturgassen, som selvfølgelig er et dødsygt projekt, der betyder enorme udgifter for staten på noget i retning af 6 mia kr., medens man jo med fordel kunne have solgt det til dem, der har et ledningsnet i forvejen, ønsker man at gennemføre.

Det var igen venstre, der sagde: naturgas går vi imod, det kunne vi aldrig drømme om at indføre her i landet, for vi skal jo bruge vores midler fornuftigt. Nu går man ind for naturgas, og man får som sagt ikke kernekraft.

På side 5 i redegørelsen kan man jo se, at der er tale om ganske alvorlige beløb. Der er tale om et samlet investeringsprogram for 1978-85 på i alt 164 mia kr., og derfor ville det være rigtigt, at man tog sig god tid til at gennemgå de foreliggende lovforslag og denne redegørelse. Jeg mener, det er mere end betænkeligt, at folketinget kun får højst en måned, før SV gennemtrumfer dette med de nordatlantiske mandater.

Jeg synes også, man skal hæfte sig lidt ved teknikernes redegørelse, for selvfølgelig er et sådant projekt et eldorado for teknokrater og bureaukrater.

Og der er et glimrende bevis for, hvordan det vil gå fremover. Det vil gå på nøjagtig samme måde, som det gik med 1976-forudsigelserne. Der er tale om ren og skær sort tale.

På side 10 skriver man:

»Der blev i 1976-redegørelsen lagt vægt på, at der blev truffet foranstaltninger, som kunne bevirke, at disse besparelser« – det var altså dem, man havde i tankerne – »relativt hurtigt kunne gøre sig gældende; men det var allerede ved planlægningen klart, at det ville tage nogle år at gennemføre besparelsesforanstaltningerne.«

Der er ingen mennesker, der forstår en sådan tale. Det vil sige, at man var udmærket klar over, at det, man sagde, ikke passede, og det bliver selvfølgelig også præciseret bagefter. Det var derfor heller ikke at vente, at de besparelsesforanstaltninger, der skitseredes i 1976-redegørelsen, i større omfang kunne nå at komme til udtryk i energiforbruget i 1977-78. Og så fortsætter man:

»Dette forhold må tages i betragtning, når man skal vurdere den stigning, der har fundet sted i bruttoenergiforbruget fra 1975 til 1978, i alt 24 mill. Gcal., som er mere end planens samlede stigning fra 1975 til 1985.«

Det var det, de fremlagde. Det var jo en plan, og så har man altså på daværende tidspunkt brugt betydelig mere, end man havde forudset. Forklaringen på det er, at man lagde ét år til grund for hele sin planlægning, 1975, så jeg har ret stærk skepsis over for disse beregninger for fremtiden, især når man tager i betragtning, at denne energiredegørelse skal skrives om, for vi mangler jo kernekraft.

Det var netop også meget karakteristisk, at da vi i går havde møde i miljøudvalget om disse problemer, var venstre ikke engang til stede. De følte sig fuldt dækket af den store styrke af socialdemokratiske medlemmer og miljøministeren. Det vil sige, at venstre på nuværende tidspunkt totalt har opgivet det, de selv fremlægger gennem handelsministeren.

De eneste, der har levet op til de forventninger, man stillede til energibesparelser, er elkraftværkerne. De har været i stand til at reducere olieforbruget og lægge forbruget om til kulforbrug, og de private virksomheder har været i stand til at sørge for, at vi har fået den nødvendige energitilførsel.

Der er intet, der tyder på, at det vil gå os godt i fremtiden, hvis vi går ind for kollektiv energiforsyning.

Hvem har så ikke levet op til forventningerne? Selvfølgelig alle offentlige institutioner, der har haft et overforbrug, der overgår selv de vildeste fantasier. Det viser lidt om, hvad vi kan vente os i fremtiden.

Uwe Jensen (Ribe a.) (FP):

For en måned siden undlod handelsministeren her fra talerstolen at kommentere de opståede rygter med hensyn til, hvorvidt ek-

[Uwe Jensen (Ribe a.)]

sisterende bebyggelser inden for en bestemt tidsfrist kunne pålægges tilslutning til kollektive anlæg, at kommunerne med andre ord kunne tvinge private oliefyr ud, og nu kun 10 arbejdsdage efter har vi hele det uhyggelige perspektiv sort på hvidt i L 206, lovforslaget om varmforsyning.

Det hele starter såmænd nok så pænt med ønsket om at formindske energiforsyningsafhængighed af olie. Lovforslagets § 1 er formålsparagraffen, og det kan jo lyde besnærende – jeg citerer:

» . . . . at fremme den mest samfundsøkonomiske anvendelse af energi til bygningers opvarmning og forsyning med varmt vand . . . . «

Jeg spørger: siden hvornår har det været samfundsøkonomisk rentabelt at have en offentlig styring? Hvorfor skal vi have en national varmforsyning i offentlig og statslig regie? Hvorfor ikke overlade det til private og halvkoncessionerede virksomheder, hvor folketinget bare afstikker retningslinjerne?

Vi har netop mere eller mindre overstået HT-buskonflikten. Denne situation burde da skræmme alle fornuftigt tænkende mennesker fra at lade sig involvere i en udvidet offentlig styring, der muliggør, at en håndfuld provokatører kan sætte en fysisk stopper for et helt lands varmforsyning for slet ikke at tale om den uøkonomiske og urentable del, der følger i hælene på statsdrift af et foretagende.

Som eksempel kan jeg igen pege på de hundredvis af millioner kroner i underskud, Hovedstadsområdet Trafikselskab belaster skatteborgerne med. Denne lovgivning giver ikke Danmarks borgere nogen valgfrihed. Det er et rent socialistisk diktat. Det er rendyrket socialisme, og at dette lovforslag skal komme fra en venstreminister, er ufatteligt. Der er ingen form for liberalisme i det. Endda prisfastsættelserne styres offentligt.

Handelsministeren bemyndiges mere og mere fra lovparagraf til lovparagraf. Handelsministeren kan gøre lige, hvad der passer ham. Det har ikke meget med valgfrihed, liberalisme og demokrati at gøre. Der står i bemærkningerne til lovforslaget:

»Loven har karakter af en rammelov med en række bemyndigelsesbestemmelser for handelsministeren til at udarbejde detaljerede regler.«

I så at sige hver eneste lovparagraf står der, enten at handelsministeren kan bestemme, eller at handelsministeren kan fastsætte. Handelsministeren kan fastsætte regler om kommunalbestyrelses og amtsråds behandling af sager om berørte grundejere, jfr. § 15. Må jeg spørge: hvad består de regler i?

Når der i lovforslaget står, at handelsministeren kan, så forstår jeg det sådan, at handelsministeren også kan lade være. Men med den intensitet, som handelsministeren har forstået at bruge tidligere bemyndigelser – jeg tænker her på energiparehysteriet – taler alt for, at denne og kommende handelsministre vil forstå at bruge og udnytte og måske endda misbruge de bemyndigelser, dette lovforslag er så fyldt med.

Når man ser på det administrative og det rent bureaukratiske, vil det betyde en uhyggelig masse møder mellem kommunale, amtskommunale og ministerielle udvalg for at koordinere og sammenarbejde de indsamlede og kortlagte varmebehov i forhandlinger med bestyrelser for allerede eksisterende og fremtidige varmforsyninger, en masse snak, en masse uproduktive arbejdstimer og en masse offentlige nyansættelser. Alene ansættelserne i handelsministeriets nye struktur kommer til at koste mindst 5 mill. kr. årligt. Også miljøministeren taler i bemærkningerne til lovforslag nr. L 207 om et øget antal offentlige stillinger. Og hvad skal der ikke bevilges af skatteydermidler i de enkelte kommuner og byråd, når de nu skal foretage en kortlægning af energibehovet? Det drejer sig på landsplan sikkert om 20–30 mill. kr., idet jeg f. eks. kan pege på, at Esbjerg byråd på sidste byrådsmøde bevilgede 1,2 mill. kr. til de varmeundersøgelser, der vedrører Esbjerg kommune alene.

Men det mest uhyggelige ved lovforslag nr. L 206 er § 19, hvori der klart står, at kommunalbestyrelsen kan bestemme, at eksisterende bebyggelse inden for en bestemt tidsfrist skal tilsluttes det kollektive varmforsyningsanlæg. Det er helt klart, at kommunen kan forlange det private oliefyr afmonteret og smidt ud.

Man ongås også ret så lemfældigt med tal i bemærkningerne, idet man skønner, at der alligevel vil blive udskiftet ca. 800.000 private oliefyr frem til år 1995 samt ca. 450.000 olietanke. Det skulle være mærkeligt, om flertallet af disse kommer til at ligge dér,

[Uwe Jensen (Ribe a.)]

hvor de kollektive bestemmelser rammer hårdst. Man siger med andre ord: det kommer ikke til at koste husejerne noget ekstra, for de skal jo alligevel have skiftet tankene og oliefyrene ud. Man har også tænkt på lejeordninger for oliefyr og olietanke. Hvordan skal det finansieres, og hvem skal betale det? Videre i § 19, stk. 3, står der, at ejere af ejendomme, der skal tilsluttes et kollektivt varmforsyningsanlæg, kan få udbetalt en godtgørelse af kommunen.

Hvor skal kommunen få de penge fra? Da kun ved at forhøje skatteprocenten. Man ikke bare tvinger folk bort fra én slags opvarmning over til en anden, man tvinger også de skatteborgere, der ikke berøres af det, til at være med til at betale for en centralisering og en socialisering.

Lovforslaget falder fint i tråd med den oppiskning af energisparehysteriet og atomskrækhysteriet, der har præget medierne de seneste uger. Fremskridtspartiet kan ikke medvirke til at fremme den socialiseringstanke, der ligger bag dette lovforslag. Vi afviser helt klart både lovforslag nr. L 206 og L 207.

Arentoft (FP):

Det er ikke pebernødder, der tales om i det forslag til anlægslov for naturgasforsyning, L 205, der behandles i dag. Der er allerede fremkommet, og i løbet af dagen vil der sikkert fremkomme, mange argumenter for og imod indførelse af naturgas i Danmark. Imidlertid må det være i alle partiers fælles interesse at finde frem til den løsning, som er den bedste for samfundets økonomi og velfærd. De væsentligste områder, hvor det griber ind, er i samfundsøkonomien, forsynings-sikkerheden og beskæftigelsen. Det er meget store milliardbeløb, der skal sættes ind for at etablere et dansk naturgasdistributionsnet, og selv med de bedste kalkuler tænker jeg med gysen på Herlev sygehus og de enorme overskridelser.

Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår det blot at, det reducerede net skal finansieres af både staten og kommunerne gennem etablerede distributionselskaber. Under alle omstændigheder bliver det skatteyderne, der kommer til at betale, og det er en ringe trøst, at den amerikanske bank Kuhn Loeb Lehman Brothers er af den opfattelse, at det vil være muligt at lånefinansiere projektet i

udlandet, uden at Danmarks almindelige kreditværdighed dermed formindskes.

Lad mig i den forbindelse nævne, hvad jeg har gjort mange gange før i debatten om naturgas, at DONG, Dansk Olie & Naturgas A/S, i forbindelse med kommunerne nu er så langt fremme i sin planlægning, at det hele præsenteres som et fait accompli, hvorved der næsten er sket en fastlåsning. Man kan sige, at vejen tilbage er gjort smal, men det gik da med både Storebæltsbroen, Saltholm lufthavn og tunnelbanen i København, for at nævne nogle eksempler.

I øvrigt kan jeg ikke lade være med at tænke på, at dette lovforslag er fremsat af handelsminister Arne Christiansen, der, før han blev minister, var modstander af de enorme investeringer i et dansk naturgasnet. Det må være en ejendommelig situation for handelsministeren i dag at stå som forkæmperen.

Det springende punkt er, om det offentlige investeringer og de enkelte borgeres investeringer med lovpåbud om opvarmningsmetode som foreslået i lovforslaget om varmforsyning står i et rimeligt forhold til gasmængden i Nordsøen. Det er meget godt, at vi eventuelt kan blive koblet på et europæisk eller et endnu mere omfattende gasnet, men andre lande bruger også deres gas – nogle af dem har fuldt udbyggede net – og derfor er det bedre at tænke sig grundigt om, inden beslutning træffes. Eller sagt med andre ord: det vil være tåbeligt at bruge gassen, mens vi kan få olie, for når olien så måske engang bliver knap, har vi brugt gassen.

Vi afventer i øvrigt et svar på et spørgsmål i energipolitisk udvalg om en ny teknik for billig udvinding af skiferolie, der afprøves i Israel i øjeblikket. Spørgsmålet er baseret på en artikel i Erhvervsbladet den 2. april 1979. Skiferoliereserverne anses for at være så store, at de overgår samtlige kendte forekomster af råolie hos OPEC-landene og øvrige olieproducerende lande.

Der tales også meget om forsyningssikkerhed, og her må det vække bekymring, at hele distributionen vil være baseret på en enkelt 200 km lang søledning – og så er det da meget godt, at man ifølge energiredegørelsen påtænker at dublere ledningen under Lille Bælt og Store Bælt. En søledning er let at sabotere og meget vanskelig at reparere. Ja men i sådanne havaritifælde kan vi få natur-

[Arentoft]

gas fra andre lande, siges der. Det får mig til at tænke den tanke, at hvis vi baserede os på naturgas fra Østlande, som i en tilspidset situation blot kunne lukke for gassen og sætte os i en kaossituation, var det en grim situation. Hvad mener handelsministeren, hvis syn på forsvaret er velkendt, om den situation?

Desværre tillader taletiden her i første omgang ikke, at forsynings sikkerheden debatteres nærmere, men her bliver også noget at tage fat på i energipolitisk udvalg blandt meget andet.

Med hensyn til beskæftigelsen taler man om 20.000 mandår over 14 år. Det vil sige gennemsnitligt 1.400–1.500 mand i arbejde om året. Det er altså arbejdskraft, som går fra erhvervslivets produktion af varer til eksport. Vi skal klare vore økonomiske problemer ved at arbejde os ud af dem og eksportere, ikke ved at barbære hinanden.

Hele spørgsmålet om indførelse af naturgas i Danmark er så komplekst, at det kræver et stort udvalgsarbejde, som fremskridtspartiet vil gå seriøst ind i for at finde frem til den for det danske samfund bedste løsning, men vi vil mene, at en gennemgribende orientering af befolkningen er nødvendig, også af hensyn til konsekvenserne af økonomisk art for den enkelte, så vi vil fremsætte et ændringsforslag til en ny § 5, således at loven først træder i kraft efter, at lovforslaget har været sendt ud til folkeafstemning, og det falder faktisk i tråd med, hvad fru Ritt Bjerregaard sagde i sit indlæg, at kun én måned til behandling af disse lovforslag ikke er helt forsvarligt.

Karlskov Jensen (V):

Baggrunden for denne energipolitiske debat er jo temmelig dystre. Vi har ustabile politiske forhold i den arabiske verden, og vi ved, at verdens ressourcer af olie og naturgas er så begrænsede, at olien vil begynde at flyde langsommere og trykket fra naturgasboringerne vil være aftagende allerede i løbet af de kommende måske 30–40 år. Vi må derfor nødvendigvis indstille os på, at vi er på vej ind i en epoke med stort set permanent underforsyning med energiråstoffer. Vi må påregne politisk betingede forstyrrelser i tilførslerne med visse mellemrum, og vi vil jo nok ud fra dette komme ud for betydelige prisstigninger i årene fremover. Allerede nu

kan vi jo se, at priserne ligger et godt stykke over de priser, der er aftalt af OPEC-landene.

Da disse forhold gradvis vil påføre den vestlige verden overordentlig store økonomiske og beskæftigelsesmæssige problemer, finder vi det af helt afgørende betydning, at vi – dvs. ikke alene regeringen, men alle ansvarlige partier – realistisk og fordomsfrit og uden skelen til billige partitaktiske gevinster vil være med til at prøve på at imødegå problemerne, i den udstrækning det er muligt.

Det er i nogen udstrækning allerede lykkedes at bremse væksten i energiforbruget gennem besparelser, isolering, kraftvarmeudnyttelse og anden udnyttelse af spildvarme, ligesom olieforbruget og olieafhængigheden er reduceret noget ved elværkernes omfattende overgang til kulfyring. Vi kan komme, og vi skal naturligvis, videre ad disse veje, men de lettest tilgængelige resultater og de billigste har vi taget først, og fortsættelsen vil give mindre resultater i forhold til den økonomiske indsats, men stigende oliepriser flytter jo også grænsen for, hvad der er økonomisk forsvarlige investeringer i den henseende.

Det andet hovedsigte – at reducere olieafhængigheden gennem opbygningen af et flerstrengt energiforsyningssystem – skal vi altså først nu til rigtigt at realisere. Hidtil har olie og kul jo været alene om at dække behovet, og det er de tre andre forudsete strenge i »Dansk Energipolitik 1976«: de vedvarende alternative energikilder, naturgassen og kernekraften, vi nu skal i gang med.

For de vedvarende energikilders vedkommende befinder problemerne sig jo først og fremmest på forsknings- og udviklingsstadiet for øjeblikket. Der er bevilget betydelige beløb, og flere skal bevilges i den kommende tid, men det er næppe realistisk at gå ud fra, at nogen stor del af vort energibehov vil kunne dækkes ad disse veje inden for en overskuelig tid; men det er venstres indstilling, at alle økonomisk forsvarlige muligheder bør udnyttes, hvor dette ikke afgørende kolliderer med miljøhensyn.

Naturgassen skal folketingsret tage stilling til gennem de tre lovforslag, der her er til første behandling. Venstre har i tidligere energipolitiske debatter været forbeholdent over for indførelsen af naturgas i Danmark. Når vi desuagtet nu går ind for naturgassen, skyldes det flere forhold, som har ændret sig.

[Karlskov Jensen]

For det første ligger det nu klart, at der er langt større mængder naturgas end tidligere forudset i den danske sokkeldel i Nordsøen. Altså kan det dække flere års forbrug end før antaget, og investeringerne vil kunne afskrives over en tilsvarende længere årrække. For det andet er det lykkedes at opnå en kontrakt, der dels medfører en rimelig pris, rimeligere, end man måske på forhånd kunne forvente, dels bygger på et moderat tempo i aftagningsforpligtelsen, og for det tredje bliver der nu tale om en mere begrænset investering end oprindeligt påregnet og altså også som tidligere nævnt en længere afskrivningstid.

Venstre går derfor ind for at gennemføre anlægsloven for naturgasforsyning og herigennem godkende de ansøgte ydelser af kapitalindskud og garantier.

Jeg vil gerne sige til hr. Maisted, der med åbenbar interesse havde læst i venstres debatoplæg om energipolitik, at der jo netop er tale om et debatoplæg og ikke om et energiprogram.

Jeg vil godt sige om lovforslaget om varmemforsyning, L 206, at forudsætningerne for at opfylde naturgaskontraktens bestemmelser om mængde og tempo i aftagningen vil være sikringen af en stabil langsigtet afsætning, og det kan kun opnås gennem en vis styringspolitik, der efter venstres opfattelse i videst mulig udstrækning skal ligge inden for, hvad jeg vil kalde for dansk politisk tradition.

Mange hensyn må her afvejes mod hinanden, men det forekommer mig, at handelsministeren har haft en heldig hånd i denne forbindelse. Hele kortlægningen og planlægningen gennemføres af kommunalbestyrelserne, i en vis udstrækning amterne, i samarbejde med fjernvarmeselskaber, elværker m. v. På tilsvarende måde er det henlagt til kommunalbestyrelserne at pålægge udbygning af kollektiv varmemforsyning og overgang til bestemte energiformer. Kommunalbestyrelserne kan bestemme, at nye bebyggelser tilsluttes et kollektivt forsyningselskab eller -anlæg, og for så vidt angår eksisterende bebyggelser kan kommunalbestyrelserne under hensyn til den naturlige udskiftningstakt for centralfyr og olietanke påbyde en sådan tilslutning. Under visse forudsætninger kan der udbetales godtgørelse, der udredes af kommunen og fjernvarmeselskabet, hver med halvdelen.

Venstre er tilfreds med, at alle væsentlige afgørelser og bestemmelser således er henlagt til kommunerne i samarbejde med de eksisterende fjernvarmeselskaber og elværker. Jeg går ud fra – men det vil jeg gerne bede ministeren bekræfte – at varmemforsyningsplanen og dens gennemførelse ikke stiller sig hindrende i vejen for, at enkelte fortsat kan installere solvarme, halmfyringsanlæg, gødningvarme og andre former for vedvarende energi. Jeg vil gerne bede ministeren bekræfte dette, om muligt.

Venstre vil være indstillet på, at alle tre lovforslag i forbindelse med naturgassens anvendelse behandles hurtigt, så de kan vedtages inden folketingets hjemsendelse den 31. maj 1979. Jeg lagde mærke til, at socialdemokratiets ordfører, fru Ritt Bjerregaard, var lidt bekymret for tidsfristen, og det samme var fremskridtspartiet, men den 31. maj 1979 er jo heller ikke nogen hellig dato, og jeg vil gerne sige, at det er min agt at indkalde energipolitisk udvalg til et møde på fredag. I dette første møde tager vi en drøftelse af hele proceduren i forbindelse med behandlingen af disse lovforslag og prøver på at finde frem til, hvordan vi mest hensigtsmæssigt kan gribe dette an. Det er klart, at der skal være tale om en forsvarlig behandling, og venstre vil være indstillet på at medvirke hertil.

Med vedtagelsen af disse lovforslag bringes et nyt element på plads i vor energiplan, et meget væsentligt element. Herved formindskes olieafhængigheden i en vis udstrækning, og forsyningssikkerheden forøges også i en vis udstrækning. I den forbindelse vil jeg gerne understrege, at der jo bliver tale om to forsyningsledninger til anlægget ved Egtved, én, der kommer fra Nordtyskland, og én, der kommer ude fra de danske boringer. Det øger i alle tilfælde forsyningssikkerheden.

Som det fremgår af redegørelsen, er det fortsat regeringens målsætning at føje det andet store og helt afgørende element ind i vores energiforsyning, nemlig kernekraften. Venstre deler regeringens opfattelse som udtrykt i redegørelsen, at kernekraft er et nødvendigt led i landets fremtidige energiforsyning, og at der er store fordele i retning af øget forsyningssikkerhed, økonomi, miljøpåvirkning m. v. forbundet med kernekraften.

I regeringens tiltrædelsestale understregede statsministeren, at regeringen forventer, at

[Karlskov Jensen]

affaldsproblemet kan ventes klarlagt, så forslag til ikrafttrædelseslov kan fremsættes i folketingsåret 1980-81. Det håb deler venstre, og vi håber, at det lykkes at nå frem til en international aftale om affaldsopbevaringen inden den tid.

I denne forbindelse vil jeg gerne sige, at efter uheldet i Pennsylvania har modstanderne af kernekraft søgt at skræmme befolkningen i temmelig høj grad. Jeg vil herom sige to ting. For det første, at på trods af en række menneskelige fejl og enkelte tekniske fejl fungerede sikkerhedssystemet derovre dog i en sådan grad, at ingen mennesker kom til skade, hverken i eller uden for reaktoren, efter alt det, vi nu ved. Og for det andet har vi nu fået en mulighed for – og det vil jeg gerne understrege – at lære både af erfaringerne fra USA og af alle andre erfaringer, der er indhøstet gennem årene, så vi kan tage hensyn hertil i vores sikkerhedsbestemmelser. Det gælder også spørgsmålet om afstandskrav o. lign., og det er venstres indstilling, at vi naturligvis skal udnytte dette i videst mulig udstrækning. Venstre er derfor også tilfreds med, at vi nu i løbet af en måneds tid får en sagkyndig rapport om uheldet i USA, om årsager og virkning. Vi kunne have ønsket, at massemedierne, bl. a. dele af pressen, og visse politikere havde ventet med at konkludere, til forholdene var klarlagt, men vi glæder os altså over, at de nu bliver det. Det er ulige lettere at så frygt og usikkerhed end det modsatte, og modstanderne har jo ikke anvist noget særlig realistisk alternativ til kernekraftelementet i den danske energiforsyningspolitik. Det er at stikke befolkningen blå i øjnene at bilde den ind, at vort sociale velfærdssamfund, vort uddannelsessystem, reallønnen osv. vil kunne opretholdes i et nulvækstsamfund, som mange af disse modstandere af kernekraft jo er tilhængere af. Det er venstres opfattelse, at en langsigtet, realistisk energipolitik, der til enhver tid sikrer energiforsyningen, er af afgørende betydning for bekæmpelsen af arbejdsløsheden og nedbringelsen af underskuddet på betalingsbalancen. Derfor betragter venstre energipolitikken med den allerstørste alvor, og vi vil under udvalgsarbejdet søge at bidrage til at klarlægge alle sider af denne sag.

Annelise Gotfredsen (KF):

Jeg vil begynde med at takke ministeren for, at denne redegørelse så ubetinget hviler på de præmisser, at vi ønsker et samfund i fortsat vækst. Vi må forudse olieknaphed og derfor visse vanskeligheder med at skaffe os tilstrækkelig energi, men der er ikke i ministerens redegørelse den fjerneste snak om nulvækst eller ønske om økonomisk stilstand. Man har ikke lyttet til vor tids mørkemænd, hvad enten de nu har villet gøre oprør mod eller fra midten ifølge en eller anden sektersk filosofi med mere eller mindre socialistisk indslag. Tværtimod fastholder man ønsket om økonomisk vækst med den energipolitiske målsætning og den vurdering af energibehovet, som man anser for nødvendig for at bevare vort velfærdssamfund, det, der er nødvendigt for at skabe sikkerhed og sundhed for den enkelte, for at bevare vor kultur, for at skabe økonomisk mulighed for viden-skab og den forskning, der skal hjælpe os til at finde frem til de nye energikilder, herunder en udvikling af de vedvarende energikilder, som endnu ikke udgør noget egentligt alternativ til, hvad vi kender, for at kunne bidrage til at hæve u-landenes levefod, for at sikre det, der er en forudsætning for at bevare en demokratisk livsform. Vi kan kun være tilfredse med, at vi nu skal diskutere energipolitik på disse præmisser, og ved ønsket om energibesparelser forstår vi ønsket om mere energiøkonomiske forsyningssystemer og ikke et ønske om at begrænse økonomisk vækst.

Det kan vel diskuteres, om de øjeblikkelige forsyningsvanskeligheder med hensyn til olieprodukter skyldes situationen i Iran eller den hårde vinter, vi har haft i år, hvor der har været ca. 40 pct. større udleveringer end i tilsvarende periode i 1978. Det kan også diskuteres, hvor længe verdens olieressourcer vil strække til. Vi er naturligvis enige i, at skal den økonomiske vækst øges, så må vor energiforsyning bygge på en flerstrengt løsning, der kan give os en langt mere uafhængig stilling, end vi har i dag, og især nedbringe vor afhængighed af olieprodukter.

Det er tilfredsstillende, at redegørelsen bygger på den samme fordeling af energikilder som i 1976. Man erkender altså herved, hvad også energirådet peger på, at det stigende elbehov omkring 1990 vil nødvendiggøre, at også kernekraften fra dette tidspunkt tages i brug, da forsyninger fra andre energiformer

[Annelise Gotfredsen]

da ikke vil kunne dække vort forbrug. Vi finder derfor som regeringen, at kernekraften er en nødvendighed for videreførelse af energipolitikken. Vi havde gerne set beslutningen truffet allerede nu, men regeringen har altså ønsket at afvente en undersøgelse om opbevaring af affald fra a-kraftværker. Jeg citerer fra ministerens redegørelse, sp. 9188:

»Begge energiformer« – altså gas og kernekraft – »er lige nødvendige, og kræfterne må nu sættes ind på at færdiggøre grundlaget for en endelig beslutning om kernekraftens indførelse i Danmark. Som tilkendegivet i regeringserklæringen fra august 1978 og i statsministerens redegørelse ved åbningen af folketingsåret i oktober samme år forventer regeringen inden udgangen af 1980 gennem undersøgelser af mulighederne dels for samarbejde med andre lande, dels for deponering i den danske undergrund at få afklaret mulighederne for en forsvarlig opbevaring af højradioaktivt affald.«

Jeg kan altså ud fra disse ministerens ord konstatere, at med dette sidste forbehold vil regeringen i 1980 være parat til at træffe den endelige beslutning. Den socialdemokratiske ordfører forsøger i dag at fastholde statsministeren på udtalelser og standpunkter fra 1976, som om Marienborgaftalen aldrig havde været truffet, og det kunne næsten tyde på en strid efter svensk mønster. Jeg må bede ministeren bekræfte, at det er Marienborgaftalen og redegørelsen, som er basis for regeringens energipolitik.

Vedrørende redegørelsen i øvrigt må jeg beklage, at den tidsmæssigt er så forholdsvis begrænset, at den ikke vover at skue ud over 1995. Tidshorizonten er altså den samme som i handelsministeriets »Dansk Energipolitik 1976«. I betragtning af, at ændringer i energimønsteret er en overordentlig langsom proces, burde tidshorizonten have været udstrakt til år 2000 eller længere. Man har nu valgt inden for denne kortere periode at koncentrere sig om naturgas og varmeplan. Men helheden er dårligt behandlet, og det vil blive nødvendigt hurtigt at søge udarbejdet en total energiplan, der omfatter og konkretiserer alle strenge, og som en naturlig følge heraf en investeringsplan, der passer til en sådan flerstrengt løsning. Hvad der nu konkret er kommet ud af 1976-redegørelsen, er altså forslag til anlægslov for naturgasforsyning og varmforsyningslovgivningen.

Må jeg indledningsvis om kontrakten med DUC, som jo har været så meget omtalt, sige, at regeringen ikke har haft den heldigste hånd i behandlingen af denne, men mildest talt har optrådt temmelig kluntet. Der er faktisk intet, der taler imod offentliggørelse, og efter al den ståhej, der har været om dette punkt, må befolkningen jo tro, at der er forhold i denne kontrakt, der ikke tåler dagens lys. Hvorfor har man dog ikke nedsat undergrundsudvalget og dér fremlagt kontrakten under den almindelige fortrolighedsbetingelse? Jeg vil spørge handelsministeren, om han ikke mener, at dette kan og bør gøres nu.

Det er jo ingen hemmelighed, at vi er meget skeptiske over for dette projekt. Jeg må dog lige vedrørende ilandføring af olie ved en rørledning sige, at dette projekts økonomiske forsvarlighed er stærkt diskutabel. Naturligvis skal de fundne ressourcer udnyttes, men vi mener stadig, at det alvorligt burde overvejes, om ikke det var mere forsvarligt at sælge gassen til eller bytte den med udlandet, hvor man allerede har de store forsyningsanlæg. Herved spares de store investeringer, og vi ville naturligvis bevare den valutariske fordel ved salg eller bytte. Det kan vel også diskuteres, hvor stor en forsyningsikkerhed projektet skaber. Især gastilførsel er meget sårbar over for tekniske svigt, strejker osv. Det er i hvert fald vanskeligt af redegørelsen umiddelbart at vurdere forudsætningerne for rentabilitetsberegningerne, men dette og andre uklarheder kan vi forhåbentlig få uddybet under udvalgsbehandlingen.

Det er væsentligt allerede nu at pege på det moment af tvangstilslutning, som vi finder meget ubehageligt. Det skulle vel i grunden heller ikke være nødvendigt, hvis projektet virkelig indebærer alle de fordele, som omtales. Såvel for den enkelte bruger som for industrien vil det frie forbrugsvalg i længden være den bedste løsning, og det må under alle omstændigheder være en absolut forudsætning, at man ikke ved prisfastsættelsen belaster industriens konkurrenceevne. Jeg vil da gerne mere generelt her indskyde et spørgsmål, fordi det er så vitalt: hvordan mener regeringen egentlig at priserne vil udvikle sig i hele energisektoren i de kommende år?

Jeg skal her blot stille ministeren et par enkelte spørgsmål.

[Annelise Gotfredsen]

Som en af fordelene ved gasprojektet nævnes det beskæftigelsesfremmende, men er det i virkeligheden ikke sådan, at projektet vil skabe faldende beskæftigelse i andre brancher, således at totaleffekten bliver negativ? Hvilke beregninger ligger til grund for redegørelsens konklusion?

Det nævnes også i redegørelsen, at der vil finde en valutabesparelse på 500-600 mill. kr. sted pr. år i projektets levetid. Men er det da ikke sådan, at projektet ikke kan finansieres af danske midler, og at der derfor skal lånes i udlandet og betales renter i udenlandsk valuta, hvorved den påståede valutagevinst vil formindskes klækkeligt?

Det fornødne grundlag for reguleringen af naturgasforsyningen har ministeren forelagt i forslag til lov om varmforsyning. Dette lovforslag, der skal regulere al varmforsyning i Danmark, er meget indgribende, og jeg må udtrykke alvorlig bekymring for, at det vil betyde en stigende centralisering af varmforsyningen i Danmark, med fare for, at private selskaber, især mindre, ikke vil kunne klare sig i konkurrencen. Også vi frygter en stigende socialisering, først for varmforsyningen, og vi ønsker ikke disse store monopoler med det totale statsstyre.

Jeg skal blot nævne som en lille detalje, at et privat varmeselskab kan risikere at skulle betale for en midlertidig varmforsyning hos en forbruger, hvis der skulle ske en forsinkelse i det planlagte system, som det ifølge denne lov kan være påbudt det pågældende selskab at indføre.

Jeg må også beklage, at der ikke er indført en generel regel om udbetaling af erstatning ved tvangstilslutning i eksisterende bebyggelse. Dette er et spørgsmål, som kræver indgående belysning i udvalget. En tvangstilslutning er jo af vældig stor betydning for den enkelte borger, og det havde været rimeligt, om man i stedet for en skønsmæssig afvejning fra kommunernes side havde en generel regel om erstatning.

Måske kan jeg her i dag fra ministeren få svar på, hvorledes man forestiller sig at en finansiering af de projekterede kraftvarmeverker skal finde sted. Det nævnes ikke i lovgivningen og i redegørelsen, og jeg må spørge ministeren: skal de også være finanslovsfinansierede, som gasprojektet til dels er det, eller hvordan tænker man sig dette? Det ville være interessant, om ministeren allerede

nu kunne oplyse lidt om planerne på dette område.

Som sagt har vi en stærk skepsis over for disse lovforslag, og udvalgsarbejdet må jo tage den fornødne tid til at kulegrave dem, og jeg forudser, at det ikke bliver noget kortvarigt arbejde.

Jeg vil slutte med at give ministeren ret i, at vi er sent på vej, måske også for sent. Det er ganske rigtigt, at det ikke er forsvarligt at udskyde de store energipolitiske beslutninger, og det gælder alle grene af det flerstrengede system, som ministeren har påvist som værende nødvendigt. Jeg kan kun råde regeringen til at skynde sig.

Birgith Mogensen (CD):

CD siger tak til handelsministeren for den energipolitiske redegørelse her i tinget den 29. marts i år. Jeg vil begynde med at citere ministerens slutbemærkning i nævnte energitale den 29. marts, sp. 9189:

»Vi er nok sent på vej, og det er ikke forsvarligt at udskyde de store energipolitiske beslutninger, der nu lægges op til.«

CD er enig med ministeren. Der må og skal besluttes og handles både hurtigt og på længere sigt.

CD erkender, at energiproblemet netop nu og på kort sigt har to alvorlige knuder, som skal løses snarest muligt: punkt 1) at undgå forsyningsmangel, punkt 2) at holde olie- og kulpriserne nogenlunde i ro. Og hvordan gør vi det?

Først og fremmest skal vi spare på energiforbruget. Visse mennesker påstår, at det kun er en dråbe i havet, men mange bække små gør en stor å. Vi har skruet ned for varmen til 19-20 grader. Vi har nedsat hastighederne for autokørsel. Vi ved også, at det kan betale sig at se sig for, når man anskaffer elektriske husholdningsmaskiner. Der er stor forskel på disse apparaters elforbrug, uden at det har noget at gøre med effektiviteten. F. eks. er der ingen grund til at sætte en opvaske- eller vaskemaskine i gang, før den er fyldt op. Der er ingen grund til at bruge 100 W lyspærer, hvor 40 W er nok, osv.

Jeg mener stadig væk, at vi skal gøre det til en sport at spare. Vi må fortsat orientere befolkningen igennem alle media desangående. Det gælder også radio og TV. Jeg er sikker på, at forbrugerråd og husholdningsråd

[Birgith Mogensen]

er i stand til at give os alle gode spareråd, og jeg mener, at befolkningen har krav på at få flere detaljerede spareideer. Jeg er sikker på, at 80-90 pct. vil efterkomme spareanvisninger, bl. a. fordi den enkelte familie er klar over, at det, man sparer, er skattefrit.

CD er ikke tilhænger af restriktioner, men der er ingen regel uden undtagelse. Dermed mener vi, at såfremt spareforanstaltninger ad frivillig vej ikke virker hensigtsmæssigt nok, så må vi måske gennemføre et kortvarigt energispareprogram ad lovmæssig vej.

CD synes også, at Danmark bør gøre en større indsats med hensyn til opnåelse af faste kul- og olieleverancer i de næste 5-10 år. Vi skal sprede vore ordrer over flere lande. F. eks. vil en krig i Mellemøsten virke katastrofalt på olieforsyningen, hvis vi har disponeret 70 pct. af vort olieforbrug fra den del af verden. At nævnte olie- og kulindkøbskontrakter bør indeholde nogle 5-10-årige pristariffer, betragter jeg som en selvfølge. Jeg ved ikke, hvor langt vi kan nå med hensyn til leverance- og prissikkerhed på den måde, men det må være et forsøg værd. Under alle omstændigheder skal vi f. eks. undgå at blive forsyningsmæssigt afhængige af det såkaldte spotmarked eller andre af de sortbørsmarkeder, som altid opstår, når der er tale om mangel på det ene eller det andet produkt.

CD tror, at tiden fra nu af og indtil 1986-87 energiforsyningsmæssigt bliver sværere at komme igennem end tiden efter 1987. Vi støtter for det første vor antagelse på, at vi er kommet for sent i gang med udnyttelse og benyttelse af det, jeg vil kalde egne energiresourcer, nemlig olie- og naturgasforekomsterne i den danske del af Nordsøen. Vi har for det andet indtil for nylig interesseret os alt for lidt for de såkaldte alternative energiformer - jeg tænker på solvarme, vindenergi, jordvarme og bølgeenergi m. v. Men det er der dog rådet bod på. Store beløb er afsat til forskning og udvikling af førnævnte alternative energiformer.

For det tredje står CD fast på, at vi hurtigst muligt tager kernekraft i brug. Vi regner fortsat med, at disse planer, som det er vedtaget, bliver konfirmeret af folketing og regering inden udgangen af 1980. Vi indrømmer, at dette følelsesladede energistof i al almindelighed ikke er særlig behageligt at diskutere og debattere på nuværende tidspunkt.

Uheldet i USA, som pressen og andre medier har pustet op til en katastrofe, har ligefrem gjort atomkraftsnak til et tabuemne. Det kan CD ikke finde sig i. USA-uheldet var ikke en katastrofe. Ingen døde, ej heller er nogen indlagt på hospital. Derfor kan man ikke betegne dette atomkraftværksuheld som en katastrofe. Det er og var et uheld, som snart vil blive belyst af danske forskere, der naturligvis også vil lære af de erfaringer, som de samtidig tilegner sig ved dette USA-besøg.

CD mener fortsat, at vi skal have kernekraft som energikilde. Vi mener ikke, at modstandere af kernekraft har overbevisende argumenter imod kernekraft. Men vi mener, at f. eks. de modstandere, som går i demonstration fra Nørrevold til Christiansborg, vil være udsat for langt større risiko for trafikuheld eller nikotinforgiftning end den risiko, Barsebäckværket til enhver tid frembyder.

CD ønsker ikke at bagatellisere uheldet i Pennsylvania. CD er overbevist om, at enhver ny teknologi indebærer risici, herunder ikke mindst visse ikke-forudsigelige menneskelige fejl. På dette område har historien ikke ændret sig, og minimale risici må vi lære at leve med, hvis ikke vi ønsker at standse udviklingen, med de katastrofale følger, som dette vil have, økonomisk, politisk og menneskeligt.

CD mener også, at vi har beviser for, at både olie- og kulenergi byder på langt flere faremomenter end kernekraft. Sagt kort og godt: intet her i livet og på jorden er hundrede procent farefrit. Jeg har bemærket, at flere læger anbefaler kernekraft fremfor olie- og kulenergi, bl. a. den danske læge Helge Kjærsgaard og den svenske læge Nils Erik Landele. Jeg synes, det er værd at understrege, fordi sundhedseksperter må forventes at give troværdige udsagn.

Med hensyn til deponering og opbevaring af atomaffald mener jeg, at vi er kommet et godt stykke vej mod sikkerhed. Vi ved, at salt og bly kan gardere mod strålefare. I øvrigt synes jeg, at vi mennesker er nogle pudsige væsener. Vi omtaler og debatterer tingene, som om tiden er gået i stå. Vi fremturer med langtidspaner, som kun støtter sig til den viden og forståelse, vi har i dag. Men samtidig ved vi godt, at nye opfindelser og nye opdagelser hvert år dukker op, og jeg er ikke i tvivl om, at dygtige forskere og viden-

[Birgith Mogensen]

skabsmænd inden for en kort årrække har fundet frem til, hvordan man totalt uskadeliggør radioaktivt affald.

Det er min personlige opfattelse, at vi om få år ikke behøver at spare på olie og naturgas fra Nordsøen. Jeg tror på, at vi i løbet af 10-20 år kender andre natur- eller kunstprodukter, som kan dække verdens energibehov både billigere og mere effektivt end de energistoffer, vi kender i dag. Samtidig vil miljøministeren måske blive arbejdsløs på dette felt.

Nå, lad visionerne ligge, men jeg måtte fantasere lidt bare for at minde om, at vi ikke må undervurdere de mange tusinde dygtige forskere verden over, som dag efter dag arbejder med løsningen på nævnte ting og problemer. Eller sagt på anden måde: der var engang, da vi alle brugte mundheldet »det er lige så umuligt som at komme til månen«.

CDs konklusion må være: vi er i vidt omfang enige i handelsministerens energi- og varmeplanredegørelse af 29. marts. Vi ønsker yderligere forcering med hensyn til etablering af naturgas- og olieforsyning fra Nordsøen, og vi håber ikke, at kernekraftplanen udskydes ud over den 31. december 1980, idet vi mener, at vor energisituation vil være mest anstrengt fra nu af og til 1990-95. CD mener også, at fremtidige elkraftværker skal have mindre kapacitet, men til gengæld spredes over hele landet. Det har bl. a. den fordel, at spildvarme vil kunne forbruges mere effektivt end på nuværende tidspunkt. Desuden vil CD anbefale, at man så vidt muligt udnytter det bestående gasforsyningsnet og benytter gas i nye boligområder. På den måde undgår vi naturgastvangsforbrug, og samtidig opnår vi store økonomiske besparelser. Hvis det teknisk lader sig gøre, vil det være ønskeligt at bruge naturgas i allerede etablerede varmecentraler. CD ser gerne, at vi med større styrke og hurtigst muligt undersøger, hvor meget uran vi til sin tid kan hente i Grønland.

Med hensyn til de tre fremsatte konkrete lovforslag vedrørende naturgasforsyning, varmforsyning og følgelovgivning skal jeg blot bemærke, at CD i overensstemmelse med de hovedpunkter, som jeg har fremført her i mit indlæg, vil være positivt under den kommende udvalgsbehandling.

Til slut vil jeg gerne fremhæve, at centrum-demokraterne med dette indlæg har villet understrege, at CD energipolitisk ønsker at bevare et højenergisamfund og et samfund i fortsat vækst og udvikling. CD tager skarpt afstand fra den falske argumentation mod fortsat udvikling, som reelt ikke hviler på teknologiske eller ressourcemæssige vanskeligheder, men som fremføres med det politiske sigte at bringe det nuværende samfund i vanskeligheder ved bevidst at skruer udviklingen tilbage.

Ole Olsen (SF):

For ikke ret lang tid siden blev her i salen debatteret en buket forslag, der var lagt frem af SF, og de handlede især om energipolitik. Ved den lejlighed konstaterede vi, at der f. eks. imellem socialdemokratiet og SF bestemt ikke var nogen afgrund.

Det kunne være fristende for mig i dag at forsøge at koge suppe på det én gang til og lægge SFs energipolitik frem. Jeg har afstået fra det, og jeg vil i stedet for koncentrere mig delvis om kritik af den energiredegørelse, der er lagt frem. Hvis man bedømmer min holdning i forhold til regeringspartierne alene ud fra det, jeg siger i dag, så vil det altså være noget skævt.

Den af handelsministeren fremlagte redegørelse om energiproblemer og de tre lovforslag, der er knyttet hertil, som skal behandles i dag, skal i hvert tilfælde i én retning have ros: det er glædeligt, at regeringen erkender, at det haster med at få realiseret en energipolitik. Det er mindre ros, jeg vil give, når vi kommer frem til, om det er den rigtige energipolitik, der lægges frem her.

At det haster svært med at få lagt en energipolitik frem, kan man forstå, allerede fordi man af redegørelsen bliver gjort opmærksom på, hvor lang tid det tager, inden investeringerne i energi giver resultater.

Det forekommer i det hele, som om den tidshorisont, regeringen i planlægningsarbejdet har arbejdet med, er alt, alt for kort. De betragtninger, der fremgår af redegørelsens tal med hensyn til længden af den tid, der skal til for at få resultat af investeringerne, drejer sig endda for en stor dels vedkommende kun om de enkelte investeringer. Vi må gå ud fra, at det tager ca. 50 år at anlægge et energisystem. I henhold hertil er en

[Ole Olsen]

tidshorizont frem til 1995 alt, alt for snæver. De problemer, vi her beskæftiger os med, vil for en stor dels vedkommende få virkninger langt ind i det næste årtusinde. Jeg kan f. eks. gøre opmærksom på, at de boliger, vi bygger i de kommende år, først skal saneres længe, længe efter, at al Nordsøgassen er brugt op.

Det er indlysende, at når regeringen vælger denne korte tidshorizont, så låser man for en stor del problemstillingerne fast på en uønskelig måde. Man koncentrerer opmærksomheden om de energiformer, som vi allerede har i brug i dag, og eventuelt også om a-kraften, som i hvert tilfælde de borgerlige partier håber snart at få ført igennem. Man stjæler herved billedet fra de alternative energiformer. Disse energiformer vil naturligvis blive henvist til rollen som supplement til de energiformer, som fremhæves i rapporten.

Vi må derfor først og fremmest anmode regeringen om at komme i gang med at producere en eller flere alternative energirapporter, der på seriøs vis kan fremtræde som alternativer til den plan, som regeringen mener at vi må vedtage nu. Vi er naturligvis klar over, at produktion af alternative energiplaner ikke bør forhindre, at der træffes en række afgørelser vedrørende investeringer her og nu.

Jeg skal i denne forbindelse henvise til den alternative energiplan, som en række forskere tidligere har udarbejdet. Denne plan viste med al ønskelig tydelighed, at der var muligheder for at planlægge ud fra andre kriterier, end der er anvendt i regeringens energiplan, og at det var muligt at forestille sig en energiforsyning af dette land, der ligger endog meget fjært fra det, som regeringens beregninger nu viser.

Jeg mener ikke, at det er rimeligt at afvise alternative energiformer med en bemærkning om, at der ikke foreligger gennemarbejdede undersøgelser af deres muligheder. Det bør tværtimod være op til regeringen at sørge for, at undersøgelserne finder sted.

En væsentlig ting i enhver energiplan er, at den må indeholde meget væsentlige besparelser. Det bliver sagt, at planer vedrørende energi skal være realistiske. Jeg må spørge, hvorvidt det kan anses for realistisk energiplanlægning blot spagfærdigt at konstatere, at sparemålene ikke er opfyldt. Er det ikke mere urealistisk at tro, at vi kan undgå kata-

strofer af den ene eller den anden art, hvis vi ikke gør noget alvorligt for at spare på energien? Ved udgangen af denne debat bør det stå helt klart, at det såvel teknisk som økonomisk er muligt at spare enorme mængder energi. Jeg skal her henvise til Jørgen Nørgårds rapport »Husholdning og energi«, som netop er udkommet, og som blev meget omtalt i Politiken.

Jeg synes også, det kan være rimeligt her at henvise til energispareforanstaltningerne i den buket lovforslag, vi for nylig har behandlet her i salen. Jeg kan vedrørende den helt utilstrækkelige varmebesparelse i de offentlige bygninger henvise til en artikel i Børsen. Stigningen i elvarmeforbruget har været langt større end forventet, anføres det i rapporten. Det forekommer også her lidt for tamt blot at tage dette til efterretning. Jeg skal i denne forbindelse henvise til vor egen buket af forslag. Vi synes, at der bør indføres et forbud mod, at der ved nybygning indføres elvarme. Viser det sig, at det vil være ønskeligt af planmæssige grunde, at der visse steder anvendes elvarme, så må der dispenseres i disse tilfælde. Indføres der først elvarme, vil det ikke være let at foretage omstilling til andre energiformer til opvarmning.

Det anføres i redegørelsen, at energistyrelsen løbende har drøftet elforbrugets udvikling med elværkerne. Mig forekommer det mærkværdigt, at man tror, at elværkerne kan se objektivt på tingene. Vi kan dog konstatere, at elværkerne bruger en hel bunke penge på annoncering for at få folk til at anvende el til opvarmningsformål. Ville det ikke være rimeligt som et mindstemål af objektivitet også at drøfte udviklingen i elforbruget med folk, der har forstand på besparelser i elforbruget? Sådanne mennesker findes jo faktisk her i landet.

Jeg skal om lidt redegøre for vor holdning til gas- og kraftvarme. Her er tale om områder, hvor vi et langt stykke hen ad vejen er enige med regeringen. Drejer det sig derimod om a-kraft, så er det ikke hos os, at regeringen skal regne med at få grønt lys.

Jeg skal ikke fordybe mig i spørgsmålet om a-kraft. Her vil min partifælle hr. Gert Petersen senere redegøre for SFs stilling. Jeg skal blot bemærke, at regeringen åbenbart har regnet med, at det ikke ville være nødvendigt at diskutere reaktorsikkerhed. Om regeringen efter de sidste dages begivenheder

[Ole Olsen]

vil opretholde denne holdning, vil tiden jo vise.

Blandt de ting, der efter regeringens mening trækker i retning af a-kraft, er denne energis prisbillighed. Nu har der jo tid efter anden været forskellige skøn over, hvilke energikilder der er billigst i anvendelse. På baggrund af de hurtige prisstigninger under og efter den forrige oliekrise har det naturligvis været let at komme til det resultat, at a-kraft var det billigste.

Jeg har med megen opmærksomhed læst redegørelsen uden at finde nogen omtale af en eventuel mangel på beriget uran. Det var vist ellers almindeligt ventet, at en sådan knaphed ville indtræde, så vidt jeg kan erindre engang i midten af 1980'erne. Det har vist også været almindeligt anerkendt, at det i en sådan situation ikke ville hjælpe at henvise til langtidskontrakter. De overvejelser, der er anført i redegørelsen, om, hvor meget den berigede uran kan stige, uden at det virker særlig kraftigt på elpriserne, forekommer sært naive. Der er ingen grund til at regne med nogen øverste grænse for kommende prisstigninger på beriget uran, hvis der først er blot nogen mangel på berigelseskapacitet.

Kernekraften er endvidere blevet udstyret med den egenskab, at forsyningsikkerheden skulle være særlig fremragende. Skulle forsyningsikkerheden også være særlig stor, når vi kan risikere, at et kraftværk lider totalhavari og måske derfor fører til krav om nedlægning af de andre kernekraftværker? Det forekommer farligt, når man i redegørelsen ensidigt lægger vægt på brændselsforsyningsikkerheden. Vi kan herved let få et skævt billede af forsyningsikkerheden. Man må også tage konsekvenserne af et teknisk uheld ind i billedet. Her er et havari af et stort a-kraftværk noget, som vejer tungt.

Mens SF ikke mener, at der er plads til a-kraft i en fremtidig dansk energiplan, er der nogle energiformer, som vi mener ubetinget hører hjemme i en energiplan. Det drejer sig om naturgassen og kraftvarmeværker. Jeg nævner disse to former for energi, fordi der er stor enighed mellem regeringspartierne og SF om anvendelsen af disse former.

Naturgassen har også tidligere været med i energiplaner. Tidligere var det imidlertid kun som en eventuel mulighed og kun som en energiform, der kunne udfylde en relativt beskeden plads i det fremtidige energimiks.

De drastiske opvurderinger af mulighederne for anvendelse af gassen, der især skyldes handelsministeriets energikonsulentfirma, har vendt grundigt op og ned på gassens betydning. Der er ikke noget at sige til, at det i regeringen tager nogen tid ligesom at få sjælen med i den fart, hvormed omvurderingerne er foregået. Det forekommer derfor rimeligt at tro, at vi endnu ikke er fremme ved en endegyldig vurdering af gassens betydning.

Omtrent tilsvarende forhold gør sig gældende vedrørende mulighederne for at anvende olie fra den danske del af kontinentalsoklen. Medens det tidligere alene drejede sig om at erstatte olie med anden energi, kan vi i dag lægge lige så stor vægt på at erstatte importeret olie med dansk olie.

Vor vurdering af den rolle, som naturgasen bør have, er, at man hurtigst muligt kommer i gang med de nødvendige investeringer. Jeg skal imidlertid gøre opmærksom på, at det forhold, at vi eventuelt vil stemme for en igangsættelse af investering i naturgassen, ikke indebærer nogen accept af betingelserne i olie- og gaskoncessionerne. Vi er, som vi hele tiden har været det, af den mening, at betingelserne er urimelige, og at der snarest bør optages forhandlinger for at forbedre dem.

SF er som sagt af den mening, at den endelige vurdering af naturgastilførslerne ikke er nået endnu.

Også med hensyn til anvendelsen mener vi, at man bør gå videre end foreslået af regeringen. Vi finder det ejendommeligt, når regeringen skønner, at kun halvdelen af industrien i gasområderne skal have naturgas. SF finder, at det vil være fordelagtigt, at industrien i sin helhed anvender gas, hvor det overhovedet er muligt. Der er efter SFs mening god begrundelse for, at netop industrien skal anvende gas, idet industriens olieforbrug ikke kan erstattes af solvarme. Naturgas vil derfor her ikke fortrænge vedvarende energi. Når det drejer sig om boligopvarmning ved hjælp af gas, kan naturgassen til dels fortrænge vedvarende energi, idet vedvarende energi, især solenergi, er velegnet til at levere varme ved de forholdsvis lave temperaturer, der kræves til opvarmning. Solenergi kan vanskeligt klare de høje temperaturer, som industrien har behov for.

Hvad angår kraftvarme, ligger SFs vurdering ikke så forfærdelig fjernt fra regering-

[Ole Olsen]

gens. Ud fra det synspunkt, at det er væsentligt at spare på energien, turde det være en selvfølge, at elproduktionen i så stort omfang som muligt foregår på kraftvarmeværker. Der finder, som det er anført i redegørelsen, en langt bedre udnyttelse af energien sted ved kraftvarmeværker end ved almindelige elværker. Anvendelse af kraftvarme overalt, hvor der nu foregår ren elproduktion, vil medføre så store besparelser, at det for alvor tæller i det samlede energiregnskab.

Såvel gas som kraftvarme vil finde anvendelse ved opvarmning. Den største besparelse på olie til opvarmning vil kunne opnås ved besparelser i varmemeforbruget. Det forekommer meget beskedet at regne med 20 pct. besparelse eller mindre på nettovarmebehovet for eksisterende boliger frem til 1995. Regeringen må derfor opfordres til at sætte nogle ganske anderledes effektive foranstaltninger i gang. Jeg skal her henvise til vor energiressourcefond, der er blandt forslagene i vores buket. Der kan finansieres megen isolering hermed.

Inden for boligopvarmningen vil det være rimeligt at bede regeringen om at oplyse, hvilke forudsætninger den bygger på med hensyn til den maksimale fremløbstemperatur ved fjernvarme. Vi vil gerne have at vide, hvorledes tabellens resultater ændres, hvis vort forslag om et maksimum på 60° C gennemføres.

I og med at forslaget om varmforsyning vil foreskrive, hvilken varmeart forskellige forbrugere kan benytte sig af, har regeringen anset det for rimeligt, at der blev udøvet priskontrol med gas og varme. Det gas- og varmeprisudvalg, som skal håndhæve priskontrollen, har fået prisordningen for el som retningslinje. Det forekommer imidlertid ikke umiddelbart rimeligt at henvise til kontrollen med elproduktionen. I elselskabernes kalkulation indgår beløb til henlæggelser til nyinvesteringer. Det samme skulle gælde for gas og varme. De henlæggelser, der foregår i elselskaberne til investeringer, bliver herved forlods betalt af forbrugerne. Da der er tale om et allerede etableret forsyningsystem, vil forbrugerne normalt komme til at betale for nyinvesteringer, der er til gavn for alle.

For gas og varme vil finansieringen af nyinvesteringer over driften imidlertid betyde, at de forbrugere, der først får tilført gas til opvarmning eller varme fra kraftvarmevær-

kerne, samtidig med at de i deres priser betaler for de investeringer, der allerede er foretaget, kommer til at betale selskabernes henlæggelser til nyinvesteringer. Det kan godt blive en særdeles dyr historie at komme tidligt med ved gennemførelsen af planerne.

Varmeplanens gennemførelse vil betyde, at borgerne kommer til at betale vidt forskellige priser for den samme ydelse. Da valget af varmforsyning ikke er et valg for den enkelte borger, forekommer det rimeligt, at man anlægger et solidaritetssynspunkt og helt eller delvis udligner forskellene i priser.

En omlægning af elværkernes forbrug fra olie til kul må med ifølge redegørelsen. Der er imidlertid flere gener ved kulfyring end ved anvendelse af gas eller olie. Der er dog alligevel gode begrundelser for at foretage skiftet fra olie til kul. Det vigtigste er, at der ikke er fare for, at kullene slipper op foreløbig. Det vil være rimeligt, at regeringen, i og med at den mener, at kulkøbene bør forøges, også beslutter at lade foretage undersøgelser af, hvor meget der kan gøres for at nedsætte generne ved kulfyring. Når man tænker på, hvor store beløb der er anvendt på kernekraftens udvikling, forekommer det rimeligt at anvende endog meget store beløb til forskning af kulfyring.

Ved beregningen af de priser, der skal betales til DUC, forekommer kortene i lidt for høj grad blandet i DUCs favør. Jeg skal her trække et enkelt eksempel frem. Basisprisen for gassen reguleres i takt med nogle andre priser, og blandt disse priser findes noteringen i Rotterdam for svær olie og for gasolie. De mængder, der omsættes gennem markedet i Rotterdam, er ret små i forhold til den samlede omsætning uden for Rotterdam. Noteringerne i Rotterdam har ofte været stærkt svingende, f. eks. ved mindre leverancer fra olielandene. Noteringen i Rotterdam har ofte fået hæftet på sig, at den manipuleres af »de syv søstre«, de store olieselskaber. Det grundlag, priserne skal reguleres på efter forslaget, forekommer derfor ikke rimeligt. Delvis vil de samme selskaber, der kan manipulere med Rotterdamnoteringen, være dem, der skal forsyne Danmark med gas. Mulighederne for at komme til at betale alt for høje priser forekommer nærliggende.

Den særstilling, som DUC har fået med hensyn til betaling af udligningsafgifter, skal nu tilsyneladende udvides til betaling af skat-

[Ole Olsen]

ter og til mulighederne for at underkaste sig landets love med hensyn til prisregulering. Heller ikke dette forekommer rimeligt.

Vedtagelsen og igangsætningen af de love, vi behandler i dag, betyder, at fordelingen af varme rykker over fra et markedssystem med nogen konkurrence til at blive foretaget samfundsmæssigt for så vidt angår de egne, der omfattes af varmeplanerne. Hvordan en samfundsmæssig fordeling af varme kan forenes med den fysiske planlægning på den ene side og det markedssystem, der i øvrigt præger produktionen her i landet, på den anden side, det vil jo vise sig. Det er muligt, at det overhovedet ikke vil være muligt at etablere en samfundsmæssig varmefordeling med fuld erhvervsfrihed inden for produktionen. Man kan i hvert tilfælde godt have sine tvivl om, hvorvidt varmeplanen kan klare sig.

Jeg lagde mærke til, at fru Annelise Gotfredsen heroppe var meget bekymret over, at atomkraftmodstandere skulle tro på noget, som fru Annelise Gotfredsen kaldte nulvækst. Det er meget svært overhovedet at finde ud af, hvad man mener med nulvækst, men lad os sige, at man kunne det, så tror jeg alligevel godt, at fru Annelise Gotfredsen kan spare sig sine bekymringer. Det er simpelt hen sådan, at udviklingen tilsyneladende er gået sporeløst hen over hovedet på de konservative. Man udkæmper slag med de spørgsmål, som var fremme i går eller i forgårs.

Det, det handler om i dag i den debat, som føres her, og som føres over hele landet med hensyn til eventuelle grænser for vækst, er jo ikke, at man vil lave en eller anden imaginær ting, som hedder nulvækst. Det handler jo om, netop som jeg siger det her, at kan vi planlægge, skal vi have en vækst – hvad vi så end forstår ved en vækst – så må det være en styret vækst, der er tale om. Jeg vil da råde fru Annelise Gotfredsen til at læse anden del af Romklubbens publikation, siden fru Annelise Gotfredsen tilsyneladende har sat sig så godt ind i første del, nemlig den, der hed »Grænser for vækst«, og som handlede delvis om nulvækst.

Kaj Hansen (DKP):

Baggrunden for denne debat er jo dels handelsministerens energipolitiske redegørelse med bilag, mange udførlige bilag, dels forslag til anlægslov for naturgasforsyning og

forslag til lov om varmeforsyning. Selv om alle energipolitiske spørgsmål kan tages op i debatten på grundlag af redegørelsen, så udgør forslagene ikke en energipolitisk helhed. I den retning mangler der adskilligt.

Jeg skal i dette indlæg fortrinsvis beskæftige mig med den aftale, der er indgået mellem DUC og DONG, etablering af en naturgasledning til Jylland samt de nyeste vurderinger af olieforekomsterne i Nordsøen og etablering af en olieledning fra den danske del af Nordsøen til Fredericia. Lovforslaget om varmeforsyning skal jeg komme ind på i anden omgang. I et senere indlæg vil min kollega hr. Ib Nørlund fremsætte nogle principielle betragtninger vedrørende energipolitikken som helhed og de principper, der må gælde for en overordnet energipolitik.

Den procedure, som regeringen har valgt for om muligt at få godkendt aftalen mellem DUC og DONG, er både ejendommelig og ukorrekt. I ét og samme lovforslag, nr. L 205 om naturgasforsyning, bemyndiges handelsministeren til at udvide aktiekapitalen i DONG med 865 mill. kr. samt at yde garanti ved optagelse af lån med henblik på iværksættelse af investeringer i det reducerede naturgasprojekt. Det sker i henhold til § 1, men § 3 drejer sig om handelsministerens godkendelse af den kontrakt, der er indgået den 9. marts 1979 mellem DUC og DONG. Disse to ting kædes altså ganske bevidst sammen, uanset at det ikke er hypotetisk at antage, at der er partier, som på den ene side kan tilslutte sig indførelsen af naturgas i Danmark, men som på den anden side ikke finder aftalen mellem DUC og DONG acceptabel. Det er vist det, der kaldes et prokuratorkneb.

En anden ejendommelighed ved behandlingen af aftalen, vi behandler i dag, er for det første, at den er stemplet »strengt fortroligt«, for det andet, at den ikke må offentliggøres, ej heller i uddrag, for det tredje, at folketingets medlemmer ikke har kunnet få den udleveret, men har været henvist til at læse den i folketingets bureau. Ikke desto mindre er der i bilag 1 til anlægsloven et resumé af aftalen; mest udførligt beskrevet er afsnittene om kvantum og priser og bestemmelsen om, at sælgerne skal friholdes for eventuelle nye skattebyrder, men der mangler væsentlige oplysninger. Det er vanskeligt for mig at se, hvorfor aftalen ikke offentliggøres.

[Kaj Hansen]

Det er også nødvendigt for at gøre brug af ekspertbistand til vurdering af aftalen.

Jeg vil imidlertid fremdrage de ting, som jeg mener absolut må frem, for at aftalen kan vurderes på en relevant måde. Indledningsvis finder jeg det nødvendigt at resumere et par historiske kendsgerninger.

A. P. Møllers eneretsbevilling af 8. juli 1962 består uindskrænket. Det betyder, at afgiften, som beregnes af værdien på produktionsstedet, udgør 5 pct. de første 5 år og derefter 8½ pct. Det er det, der med rette er kaldt verdens fineste koncession. Forhandlingerne blev ført af daværende minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, og koncessionen blev godkendt af regeringen, men den blev aldrig forelagt folketinget. Om det dengang var forbrydelse eller dumhed eller begge dele, får stå hen. I dag må det stå helt klart, at A. P. Møllers eneretsbevilling må vige for en samlet energipolitik til gavn for hele befolkningen.

I 1976 stod regeringen med fine kort på hånden, men brugte dem ikke. Handelsministeriets tilsynsråd havde i en rapport fastslået, at A. P. Møller havde mistet eneretsbevillingen til efterforskning og indvinding af naturgas, fordi en produktion var blevet saboteret. Kammeradvokaten, der blev spurgt, var enig i denne bedømmelse, men regeringen kapitulerede endnu en gang. A. P. Møller beholdt bevillingen også til gassen og fik endda efterforskningsperioden forlænget til 1984. Det er sørgelige historiske kendsgerninger. Det tog et stykke tid, før det med handelsministerens hjælp lykkedes at nå frem til en aftale, men resultatet er ikke til at tage fejl af. Det kan siges helt enkelt: A. P. Møller og de øvrige parthavere, Shell, Chevron og Texaco, har ikke givet noget som helst, men har fået alle krav opfyldt og sikret sig den maksimale profit.

Det kommer også frem, dog med andre ord, i redegørelsen om de samfundsøkonomiske konsekvenser. Her gøres det op, hvad DUC mister ved at sælge til DONG i stedet for at sælge til udlandet:

»Dersom de alternativt opnåede eksportpriser såvel som de eksporterede mængder og de foretagne investeringer ville andrage samme omfang som i kontrakten med DONG, bliver DUCs fortjeneste den samme i de to tilfælde, hvorfor den kan udelades af opgørelsen.«

Her siges med rene ord, at DUC får nøjagtig den pris for gassen, som de kunne have fået ved at sælge den til eksport, og derfor er der ikke noget tab for DUC på denne kontrakt.

Men ikke nok med, at DUC har sikret sig den størst mulige fortjeneste; det er også lykkedes for A. P. Møller og de tre olieselskaber at gardere sig imod, at der på den ene eller anden måde gennem skatter og afgifter bliver pillet ved profitten. Det fastsættes udtrykkeligt i aftalen, at såvel den regulerede basispris som den regulerede bundpris er eksklusive afgifter. Det betyder, at der ikke kan pålægges en særlig salgsafgift eller omsætningskat af den danske stat eller, som der står, af EF-myndigheder. Pålægges der sådanne skatter eller afgifter, som sælger er pligtig at betale, så kan sælger bare lægge dem oven i gasprisen. Det gælder også, såfremt der indføres en forhøjelse af indkomstskatten, som ikke er generel, men f. eks. er en skat, der kun skal opkræves ved råstofudvinding.

For at man kan være helgarderet fra DUCs side, indeholder aftalen yderligere bestemmelser, der siger, at såfremt der kommer prisstoplove og lignende indgreb, der for en periode på over 2 år sætter prisreguleringsmekanismerne ud af kraft, så har sælgerne ret til at opsigte aftalerne.

Af det her nævnte fremgår det klart, hvem det er, der har magten på det skattepolitiske område. Her er det A. P. Møller, der bestemmer. Her er det ikke regeringen og heller ikke folketinget. Jeg tror ikke, at der findes noget land i verden, som på dette område har indgået en så ydmygende aftale, som der her er tale om.

Sidste år var jeg en tur i Holland og fik mange oplysninger om prisudregninger og forskellige beskatningsformer. Jeg skal ikke her gå i enkeltheder, men kan dog oplyse, at i det kapitalistiske Holland slipper monopolerne ikke så billigt. Ved udvinding af gas deltager staten således med 50 pct. Hertil kommer en række afgifter på produktionen og selskabsskatter. Det betyder, at det ikke længere er selskaberne, der får den største gevinst. I 1975 fik monopolerne 1.300 mill. gylden i fortjeneste, mens staten fik 5.000 mill. gylden. Prognosen for 1980 siger 1.600 mill. gylden til monopolerne og 10.000 mill. gylden til staten.

[Kaj Hansen]

Gasprisen reguleres i den indgåede aftale med DUC er et afskrækkende eksempel på, hvordan Danmarks interesser og befolkningens ve og vel ofres for at sikre, at de multinationale selskaber til enhver tid og i enhver situation kan opnå den maksimale profit. Det er jo således, at gasprisen efter en basispris på 40 kr. pr. Gcal. skal reguleres efter olieprisstigningerne. I beregningerne skal indgå såvel monopoltilsynets raffinaderipriser i Danmark som oliepriserne i Tyskland og Rotterdam. Men hvilken indflydelse har oliepriserne på produktionspriserne på naturgas i Nordsøen? Ingen, absolut ingen.

Denne form for regulering er dog den groveste form for udbytning af de danske forbrugere, man overhovedet kan tænke sig. Der er jo desværre ingen grund til at tro, at oliepriserne vil holde sig i ro. Nej, det er stensikkert, at de vil stige og stige meget i løbet af en årrække, når der bliver mindre tilførsler af olie, og det er i enhver henseende en uanstændig milliardgevinst, som DUC oven i den øvrige profit kan hente hjem ved disse prisstigninger. Hvis der skulle være bare lidt fornuft og mening i en prisregulering, skulle den selvfølgelig være baseret på almindelige pris- og lønstigninger i samfundet og ikke på olieprisernes stigning.

Det er i dag muligt ud fra det nødtørftige aftalereferat og ud fra rapporterne fra handelsministeriets amerikanske konsulentfirma at danne sig et groft skøn over DUCs samlede profitter på Nordsøeventyret, opgjort i 1979-priser. Overslaget kan gennemføres for både gas- og olieproduktion. Med hensyn til forekomsternes størrelse er benyttet D & Ms skøn over de producerbare mængder. Det er overvejende sandsynligt, at disse skøn ikke er overvurderet.

Med hensyn til drifts- og investeringsudgifter er benyttet et skøn over disse fra D & M, omregnet til 1979-prisniveau. Royalty til staten er inkluderet i udgifterne. Forudsættes det, at olie- og gaspriserne stiger to pct. mere pr. år end de øvrige priser – det fremgår flere steder i energiredegørelsen 1979, at dette forløb må anses for et moderat skøn over energiprisernes udvikling – så opnår DUC en gasprofit på ca. 30 mia kr. over det åremål, der her er tale om.

Ved anvendelsen af denne meget realistiske forudsætning fremgår det, at gasaftalens bestemmelse om, at gasprisen skal reguleres i

takt med oliepriserne, sikrer DUC en profit, der er omkring 10 mia kr. større end ved en almindelig prisregulering af gasprisen. Tilsvarende beregninger for DUCs olieproduktion viser profitter på mellem 30 og 45 mia 1979-kroner, i alt altså DUC-profitter på mellem 50 og 75 mia kr. på gas og olie. Der er med andre ord, også i betragtning af den usikkerhed, som ligger i sådanne overslag, tale om et profiteventyr, der er uden sidestykke i dansk kapitalismes historie.

I denne forbindelse må vi også være opmærksomme på, at der ikke er nogen som helst garanti for, at DUCs milliardprofitter bliver geninvesteret i Danmark. Alt taler for, at langt den overvejende del vil blive ført ud af landet og anbragt dér, hvor A. P. Møller, Shell, Chevron og Texaco finder det mest profitabelt. Denne enorme kapitaludførsel har staten slet ikke garderet sig imod. Det er disse skandaler, som den danske befolkning kan komme til at betale dyrt for i de kommende årtier.

Den famøse aftale indeholder en lang række bestemmelser, som det bliver nødvendigt at se nærmere på. Der bliver også fortolkningsspørgsmål af forskellig art. Det ligger dog helt klart fra starten, at aftalen kun gælder gas leveret fra de fire strukturer: Dan, Gorm, Cora og Bent. Findes der gas andre steder, så er det fortsat eneretsbevillingen, der gælder, det vil sige, at A. P. Møller kan gøre med gassen, hvad han vil.

Vi har også adskillige spørgsmål, vi vil stille for at klare det op. Vi finder imidlertid ikke, at det altid og uanset spørgsmålenes karakter vil være fyldestgørende, at de besvares af handelsministerens embedsmænd, som ikke kan være eksperter på alle områder. Derfor har kommunisterne også foreslået, at der ud over den normale udvalgsbehandling med spørgsmål fra udvalget og svar fra ministeren afholdes en høring, hvor eksperter indkaldes til at besvare spørgsmål.

I vurderingen af gasprojektets samfundsøkonomiske konsekvenser siges det i indledningen, at udgangspunktet er det fremlagte hovedprojekt, fase 1, og herefter tilføjes – jeg citerer:

»Det pointeres, at opgaven har været at vurdere dette projekt, ikke at vurdere, om dette projekt er det bedste af forskellige mulige projekter.«

[Kaj Hansen]

I denne begrænsning ligger, at man ikke får en vurdering af det oprindelige gasprojekt, men af det reducerede, og dermed heller ikke en vurdering af den samfundsmæssige forrentning ved det oprindelige projekt, ligesom beskæftigelseseffekten, der er opgjort til 20.000 mandår, selvfølgelig vil blive større ved gennemførelse af gasprojektet i dets helhed.

Det er kommunisternes opfattelse, at A. P. Møller gennem flere år har forsinket og saboteret en rentabel gasproduktion i Nordsøen, at gasforekomsterne bevidst er blevet nedvurderet, på samme måde som det gentagne gange er sket med olieforekomsterne.

Vi er enige i vurderingen af, at de nu kendte gasforekomster kan dække 20 pct. af Danmarks energibehov i 20-25 år, samt at der er gode muligheder for yderligere gasleverancer baseret på allerede fundne forekomster. Vi kan give principiel tilslutning til indførelse af naturgas i Danmark, etablering af en søledning fra felterne i Nordsøen til Jylland samt det nødvendige distributionsnet. Vi kan ligeledes tiltræde, at handelsministeren bemyndiges til at udvide DONGs aktiekapital og stille nødvendige garantier for lån til etablering og drift. Men kommunisterne kan under ingen omstændigheder godkende aftalen mellem DUC og DONG. Vi finder, at den er en hån mod den danske befolkning, der er den retmæssige ejer af Danmarks undergrund. Vi finder det uhyre forkasteligt, at befolkningen for at få del i sin retmæssige ejendom skal udrede mange, mange milliarder kroner til A. P. Møller og tre udenlandske olieselskaber. Vi stiller derfor forslag om, at aftalen forkastes, at A. P. Møllers eneretsbevilling ophæves, samt at staten overtager al olie og gas i den danske del af Nordsøen. Ud fra en samlet energipolitisk betragtning vil det være rigtigt, at staten nu overtager såvel gassen som olien i Nordsøen.

I den sidste rapport fra det amerikanske konsulentfirma fremhæves det, at der allerede på baggrund af beviste reserver i Dan-, Gorm- og Skjoldfelterne er realistisk mulighed for etablering og drift af en olierørledning til raffinaderiet i Fredericia. Den skulle bygges og ejes af staten, og DUC skulle betale en rørledningsafgift for olietransporten. Alle bør dog kunne se, at skridtet nu bør tages fuldt ud, således at staten også overta-

ger olieproduktionen. På den måde kunne vi nå op på selv at dække ca. 40 pct. af landets energibehov fra gas- og oliefelterne i Nordsøen. Vi ville gøre os betydelig mere uafhængige af udenlandske tilførsler, og vi ville spare landet for betydelige valutaudgifter og gøre os fri af A. P. Møller og olieselskaberne i DUC. Kan vi det? Vi ikke alene kan – vi skal. Der er næppe tvivl om, at det store flertal i den danske befolkning vil være enig i denne målsætning.

Jeg skal her citere, hvad en tidligere folketingsmand mener om dette spørgsmål:

»Vi er kommet i lommen på den internationale højfinans ved de aftaler, som den danske regering i 1962 indgik med DUC. Den olie og naturgas, der findes på dansk grund i Nordsøen, bør ejes af den danske befolkning og ikke af multinationale kapitalinteresser.

Jeg vil søge foretræde for det energipolitiske udvalg i folketinget samt rette personlig henvendelse til folketingsmedlemmerne for at søge kontrakten med DUC hævet. Kan det ikke ske ad frivillighedens vej, bør den danske stat simpelt hen ekspropriere olie- og gasfelterne.«

Det er sagt af den tidligere folketingsmand Lennart Larson, der er venstremand og rådmann i Odense og formand for fjernvarmeverkernes forening. Citatet er hentet fra Fyns Tidende den 31. marts 1979. Man kan se, at selv inden for venstre er der folk, der nu har fundet ud af, at det forslag, kommunisterne har fremsat om nationalisering, er det eneste rigtige. Et sådant forslag har vi fremsat, og det bør være et sådant forslag, der bliver vedtaget, og ikke aftalen af 9. marts 1979.

Første næstformand (Erlendsson):

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.00.

Mødet udsat kl. 12.02

Mødet genoptaget kl. 13.00

Forhandlingen genoptoges.

Svend Haugaard (RV):

Jeg vil gerne begynde med at sige tak for redegørelsen og ikke mindst for det betydeli-

[Svend Haugaard]

ge materiale, der fulgte med som bilag. Jeg tror, det er et materiale, som har stor værdi til klargøring af vores energisituation, også med henblik på muligheden for at tage fat på en løsning af en del af energiproblemerne.

Jeg vil også udtrykke min glæde over, at regeringen nu er på vej til at få en energipolitik af mere langsigtet karakter. Det kan da siges at være på tide.

Det radikale venstre er helt enig i, at det er en meget alvorlig energisituation. Selv om der er nogle af problemerne, der er forbigående, så er de mest alvorlige af langsigtet karakter. Det vil derfor være helt uansvarligt at fortsætte det hidtidige letsind og blot lade stå til.

Danmark er som bekendt et meget sårbart område med hensyn til energien, men det er i øvrigt et globalt problem, som også i høj grad berører u-landenes muligheder for fremgang i levevilkår. Det, der ud fra den nuværende industrielle udviklingstilstand tegner til at blive en permanent underforsyning, vil blive endnu langt mere føleligt for de industrialiserede lande, når vi helt selvfølgelig skal opfylde vore idealer om bedre fordeling af Jordens ressourcer, og det gør situationen endnu mere alvorlig.

Ud over den debat, som der er lagt op til i dag om danske forhold, kunne der nok være grund til at tage en debat om, hvad Danmark kan gøre for at påkalde det globale ansvar, for det første for en mere økonomisk brug af energien, hvor ikke mindst USA kunne have noget at lære, for det andet hvordan man kan opnå en mere rimelig fordeling af ressourcerne, og for det tredje hvad man kan gøre for et fælles bidrag til forskning og virkeliggørelse af nye energikilder. Det er der altså ikke lagt op til her, men jeg vil da gerne bede ministeren overveje, om det ikke ville være rimeligt på et eller andet tidspunkt at tage en debat om disse spørgsmål.

Set fra et dansk forsyningshensyn må det hilses med glæde, at Nordsøens danske sokkel ser ud til at være mere givende, end det først var antaget. På det radikale venstres vegne kan jeg helt tilslutte mig regeringens indstilling om, at gas fra sokkelen skal sikres til dansk energiforsyning. Jeg vil gerne tilføje, at vi er også tilhængere af, at olien fra samme sokkelområde skal sikres til dansk energiforsyning. Vi mener, det vil være af afgørende betydning for forsyningsikkerhe-

den, men også at det vil være økonomisk forsvarligt set ud fra et muligt rentabilitets-hensyn.

I øvrigt vil vi godt benytte lejligheden til at understrege betydningen af, at der er tilstrækkelig kontrol med rigtig afregning af statsafgifterne.

Vi siger altså ja både til eneretsbevilling til DONG – det er jo et område, hvor det er svært at have fri konkurrence – og til, at der tages fat på installation af rørledning til ilandføring af gassen.

I samme forbindelse vil jeg gerne spørge handelsministeren om regeringens stilling til en olieledning, hvis nærmere undersøgelser viser, at det kan være rentabelt at føre den i land i hvert tilfælde til Fredericia. Jeg håber, at stillingen da er absolut positiv.

Det radikale venstre anser det for en god sikring af vort ønske om, at også olien ilandføres i Danmark, at det sker via en olieledning. Og hvis en olieledning på et eller andet tidspunkt skal gennemføres, så må det jo være mest rentabelt at gennemføre den på et tidspunkt, hvor der endnu er store beholdninger tilbage. Det må vel også formodes, at det er bedst at gennemføre den sammen med gasledningen, at der er noget at tjene herved.

Det radikale venstre er altså enig i en politik, som søger at sikre forsyningen bedst muligt fra de hidtil traditionelle kilder, herunder også kul til elværkerne, som vi anser som en nødvendighed, dels for at drøje på olien, dels for at gøre os mere uafhængige af politiske forhold i olielandene. Når vi nu er ved de politiske forhold, må vi måske have lov til at bede om, at man søger at sikre sig kulforsyning uden om Sydafrika, så længe den udtalte racediskrimination foregår dér.

Vel vidende, at også andre energiformer, herunder kul, er farlige for menneskeliv og giver miljøforurening, så har den alvorlige kernekraftepisode i Pennsylvania vist, at der her er tale om særlige risici, som man hidtil har troet var hypotetiske. Vi må glæde os over, at det ikke gik værre, og det er da muligt, at man ud fra den alvorlige trussel og de fejltagelser, som førte til den, kan lære en hel del, som kan betyde meget for sikkerheden i fremtiden. Men det radikale venstre må fastholde, at der endnu er så stor usikkerhed, både hvad drift og affald angår, at vi ikke på det grundlag, der foreligger indtil nu, kan sige ja til atomkraft.

[Svend Haugaard]

Vi må derfor alvorligt henstille til regeringen, at der udarbejdes en alternativ energiplan, hvor atomkraft ikke indgår. Vi tror ikke på, at det på grundlag af den viden, vi har i dag om sikkerhed og om affaldets opbevaring, vil være muligt at skabe et flertal i den danske befolkning for opførelse af atomværker. Det vil på den anden side være uforvarsligt at udsætte langtidspanlægningen af energiforsyningen, og regeringen kan derfor ikke klare frisag ved en planlægning, der kræver et betydeligt indslag af kernekraft.

Men ét er at sikre de bedst mulige forsyninger fra de traditionelle kilder, som vi jo ved ikke vil slå til så forfærdelig langt ud i fremtiden, noget andet er at sørge for en god økonomi med dem samt forske i og praktisere de kilder, som der ikke så let går slid på.

Hvad besparelserne angår, må vi vel forvente, at det offentlige viser et godt eksempel. Her i salen har jeg gentagne gange i løbet af vinter og forår konstateret temperaturer på 24 grader, i dag dog kun 22, antagelig i anledning af den særlige debat i dag. I en række gangarealer i offentlige bygninger, herunder også kaserner m. v., er der en særdeles pæn temperatur, selv om det kun er gangarealer. En række rum i offentlige bygninger med kun periodevis benyttelse har regelmæssig opvarmning osv. Det er nok klogt, om det offentlige fejler for sin egen dør, om ikke først, så i hvert tilfælde også.

Vi bør også tage fat på en debat med vejdirektoratet om rimelig begrænsning af vejbelysning og med kommunerne med hensyn til gadebelysning. Det virker lidt for dumt at slukke hvert andet lys fremfor at spare installationen, når vi alligevel ved, at det bliver en permanent affære.

Der er også meget at tjene på bedre teknik inden for apparater til brug i husholdningen. Bang & Olufsen har for nylig fremstillet et nyt farve-TV, hvor energiforbruget kun er 110 watt imod 360 watt for blot 10 år siden. Det er en halvering i forhold til energiplanens ønske helt frem til 1995 og under den såkaldte alternative energiplans målsætning. Alene denne ene ting vil betyde en besparelse på 60 megawatt om året, hvis alle danske TV-apparater får det på samme måde, eller $\frac{1}{10}$ kraftværk. Der er ingen tvivl om, at der for de fleste elektriske artikler i husholdningerne vil kunne opnås en noget lignende besparelse.

Ved passende forståelse vil det være muligt at sikre betydelig energi gennem affaldstræ, halm, biogas osv., og det er nok lidt for småligt, at man beskatter et forbrug af f. eks. halm.

Vi må også beklage, at isoleringsstøtten er blevet så dårligt udnyttet, fordi et parti her i salen fik ændret lovens vilkår. Vi forventer nyt udspil fra regeringen på dette område. Vi ser, at regeringen vil anvende pengene til byfornyelse, og vi har meget positivt og godt at sige om byfornyelse, er helt enige i ønsket herom, men det alene klarer jo ikke isoleringsproblemet.

Der er stadig meget at spare ved mindre benzinforgbrug, dels gennem mindre biler, dels ved nye motortyper med bedre økonomi, og de er efter sigende nu stærkt på vej. Vi mener, at man i afgifterne bør tage langt større hensyn til fremme af denne økonomi. Lad os også se lidt nærmere på de store lystbåde og de private fly. Og mon ikke handelsministeren skulle snakke alvorligt med sin kollega forsvarsministeren om benzinesparelser inden for militærets område. Vi kunne da stille det helt konkrete spørgsmål, om militærets ration er nedskåret i forhold til de krav, man stiller til andre.

Vi bør også i højere grad tænke på takstpolitikken i den offentlige trafik og dermed friste til at lade bilen stå.

Vi sløser stadig meget med spildvarmen fra kraftværker og mange virksomheder med overskudsvarme. Det radikale venstre kan fuldt og helt give tilslutning til, at man opfører kraftvarmeværker, og at der gennemføres bestræbelser på at udnytte fabrikernes spildvarme samt de varmemuligheder, der ligger på renovationsområdet.

Vi mener, der vil kunne opnås meget med øget konsulentbistand, også for virksomhederne, dels med råd om energibesparelser i selve virksomheden, dels ved hjælp til energibesparende produktudvikling.

Hvis vi tager alle disse mange muligheder og en del flere med, som hver for sig måske synes små, så vil det samlet få en ganske stor betydning. Den bebudede rapport fra Danmarks tekniske højskole om betydelige besparelsemuligheder uden effektnedsettelse må hilses med meget stor tilfredshed. Vi ser meget gerne, at dette initiativ følges op.

Hvad de vedvarende energikilder angår, så er vi parate til at gå langt i støtte til forsk-

[Svend Haugaard]

ning og produktudvikling samt i støtte til etablering. Vi er naturligvis helt på det rene med, at de kun kan udgøre et supplement, men dog et ikke ubetydeligt supplement, og deres betydning vil stige med stigende oliepris, og den er vi vel nok ret sikre på.

Det er en meget vigtig sag at finde frem til bedre lagermuligheder for den vedvarende energi. Solenergi og vindenergi er meget svingende, og derfor er lagermulighederne så vigtige.

Råenergiavgift og afskaffelse af elafgiften er det radikale venstre stadig tilhænger af. Jeg kunne måske tillade mig lidt drilsk at spørge, hvordan regeringen, specielt den største del af den, ser på denne sag. Med denne afgift vil der ikke blot komme penge i statskassen og spares valuta, men den vil også være medvirkende til, at de vedvarende energiformer får større konkurrencedygtighed.

Om de tre lovforslag skal jeg ganske kort sige følgende:

Der har været meget delte meninger med hensyn til økonomien i de store investeringer til naturgasledninger fremfor at sælge gassen til lande, hvor man i forvejen havde investeringen gennemført.

I det radikale venstre føler vi – ikke mindst efter de sidste oplysninger om sikre beholdninger og forventning om nye fund – det er rigtigt både ud fra et økonomisk og ud fra et forsyningsmæssigt synspunkt at gennemføre investeringen. Vi mener altså ikke, at der er tale om århundredets fejlinvestering.

Vi er også med på at tilkoble Ruhrgas. Det giver en glidende indkøringsperiode, som er heldig, og senere en større forsynings sikkerhed, selv om der altså her er tale om en højere pris end efter aftalen med DUC. Det kunne nok friste til at spørge handelsministeren, om man er nogenlunde sikker på, at tidsplanen kan holde.

Det er svært for en ikke-fagmand at skønne, om aftalen med DUC er god eller ikke helt tilfredsstillende. Gennemlæsning af hele aftalekomplekset gav ikke stor hjælp hertil, og vi må derfor overlade ansvaret til ministeren og embedsmændene og blot her erklære os i princippet enige i en aftale, der sikrer, at dansk naturgas kommer til dansk anvendelse.

Med hensyn til tilslutningspligt er det ikke særlig rart at gribe ind i retten til selvbestem-

melse. Men vi må erkende, at økonomien ved installation ikke kan klares, hvis alle mulige opvarmningsformer skal være til frit valg i alle geografiske områder. Derfor siger vi ja til pligt, hvor der er tale om nybyggeri i et samlet område, som kan sikres gasforsyning.

Sværere er det, hvor der er tale om at erstatte hidtidige opvarmningsformer. Vi vil tro, at handelsministeren er lidt for optimistisk, når han forventer, at det kan ske i takt med naturlig udskiftning uden større udgift for den enkelte forbruger. Lettest ville det jo være, hvis man kunne gøre energien så billig, at de pågældende frivilligt tilsluttede sig, men vi formoder – og det er vi i øvrigt enige i – at man vil give forbrugerne på kollektiv basis stort set ens vilkår. Jeg vil gerne i denne forbindelse spørge ministeren, om han ikke er enig i, at der skal føres en prispolitik, som netop tilgodeser dette synspunkt. Men hvis man vil fastholde tilslutningspligten og derved give den enkelte forbruger væsentlig større ekstra udgift til installation, så mener vi, det må være klart, at der skal gives erstatning i form af støtte til selve anlægget. Vi tager altså indtil videre et vist forbehold over for denne del af sagen.

Jeg vil også gerne understrege, at tilslutningspligt ikke bør betyde, at anden opvarmningsform ikke må være et supplement, eventuelt helt erstatte gas, hvis det ikke belaster importen af energi. Jeg tænker her specielt på udnyttelse af sol- og vindenergi og jordvarme, halm, affaldsbrændere osv. Vi mener, det vil være urimeligt at slå disse muligheder i stykker for energiformer af vedvarende karakter, hvis man gennemfører en tilslutningspligt. Vi mener også, at det i mange tilfælde kan være en udmærket sikkerhed for de enkelte. Jeg tænker f. eks. på fjernvarmen i Viborg sidste vinter. Her kunne det have været meget rart at have haft en reserve i form af det andet. Jeg vil gerne høre, om handelsministeren er enig i denne indstilling.

Vi må naturligvis også forudsætte, at eventuel geotermisk energi kan udnyttes, hvor det i øvrigt er teknisk og økonomisk muligt. Jeg vil gerne spørge handelsministeren om, hvordan det går med boringerne, om der er noget nyt fra Års, og om planerne i Salling.

Overført energi er naturligvis den største fordel, hvor der er tale om tæt bebyggelse. Den billige installation af gasnet giver mulighed for at nå længere ud end med andre

[Svend Haugaard]

ting, men ikke helt til spredt bebyggelse. Jeg vil gerne sikre mig handelsministerens tilsagn om, at den ønskede udbredelse af kollektiv opvarmningsform ikke ud fra planlægnings-hensyn stiller landsbyerne dårligere, at man altså ikke bevidst af hensyn til et bestemt energiforbrug til opvarmning griber ind i mulighederne for bosætning i landsbyerne.

Endelig vil jeg gerne fremhæve betydningen af uddannelse af arbejdskraft, så vi kan klare den størst mulige del af anlægsarbejdet selv, og at der i god tid udarbejdes sikkerhedsregler, så den energiform, der er ny for mange, ikke forøger ulykkestallene.

Må jeg sige om lovforslaget om varmforsyning, at vi erkender lovens nødvendighed, men på den anden side mener vi, at det er en slem samling bemyndigelser, hvis udmøntning vi gerne havde set nærmere foretaget på forhånd. Vi vil altså gerne se flere ting fastlagt i selve loven og mindre overladt til bemyndigelser.

Tilbage står spørgsmålet, om vi fortsat skal lægge så megen vægt på den økonomiske vækst i det hele taget. Måske er det meget sundt, at vi tvinges til at besinde os på, at forbrugsmuligheder i de helt store højder ikke absolut behøver at have noget med lykkestandard at gøre. Der findes trods alt og heldigvis andre kvaliteter, som der ikke er slidt slet så hårdt på, og som nok kan erstatte tabet ved en begrænset forbrugsstigning, endda fuldt ud. Lad os derfor ikke klynke alt for meget. Energisituationen kan måske bervirke, at vi bliver nødt til at foretage en omvurdering af værdinormerne, og det er måske slet ikke så tosset endda.

Jens Møller (KrF):

Vi trænger til afmystificering af a-kraften. Uheldet på Tremileøen og den måde, det er blevet behandlet på i medierne, især i TV, viser, at vi trænger til denne afmystificering. Den behandling, man har givet det, har jo været langt ude over, hvad begivenheden kunne bære, hvis vi sammenligner den med tilsvarende uheld eller ulykker på andre områder. Hvis vi sammenligner den med uheld og ulykker, hvor mange mennesker, måske hundrede mennesker, har mistet deres liv, i kulminer og andre steder, ja, så er der ikke rigtig nogen sammenligning. Det er, som om der ved a-kraft er noget meget mystisk, som

gør, at man absolut skal gøre meget mere ud af det, end det egentlig kan bære.

Når det er sagt, vil jeg da også gerne sige, at vi må heller ikke gå i den modsatte grøft og sige, at a-kraft er ufarlig, for det er heller ikke rigtigt. A-kraft er farlig, naturligvis, men det er også farligt at udbygge de traditionelle former for energi, brugen af kul og olie, eller at indføre naturgas – alene igennem det udslip, der kommer af kuldioxid i atmosfæren, den stigende koncentration af dette stof, drivhuseffekten af de stigende temperaturer, og hvad de taler om de forskellige eksperter på disse områder. At man nemt kan komme over en vis tærskelværdi, hvor man ikke har nogen vej tilbage, hvor det kan skabe afsmeltning af polområderne, oversvømmelse af store områder af verden, nogle af de frugtbare områder, ja, det viser jo, at der også her er tale om en virkelig risiko, som måske i sine konsekvenser kunne blive langt, langt alvorligere end selv en nok så alvorlig a-kraftulykke.

Vi mener derfor, at svaret, når vi taler om energi, ikke er et enten-eller, ikke er at vælge det ene eller det andet; der må foretages en afvejning. Vi må spørge: hvordan får vi i den vifte af muligheder, vi har, en sammensætning, som giver den mindste risiko i sin helhed? Vi opnår intet som helst ved at tage en enkelt af disse ting ud og særligt beskæftige os med den og tale om dens risici, hvis vi samtidig glemmer de andre. For fremtidens energiforsyning er det nødvendigt, at vi spiller på en sådan vifte af forskellige muligheder, også for derigennem at give den sikkerhed, den forsyningssikkerhed, som er så helt nødvendig.

Vi må fortsat bruge kul og olie; som situationen er i øjeblikket, er det rigtigt, at man går noget fra olie og over på kul. Det er vigtigt, at vi går videre med forsøgene på at spare på energien. Der er jo lige på det allersidste, som vi bl. a. så i TV for nylig, muligheder, der tyder på, at der kan spares langt mere, end man hidtil har regnet med.

I den forbindelse vil jeg godt sige, at den propaganda, man i øjeblikket kører fra regeringens side for at få folk til at spare, tror jeg har en alt for ringe virkning, og når den har en alt for ringe virkning, så er det, fordi man ikke bare nøjes med at sige til folk, at nu skal vi spare af de og de grunde, men samtidig kom med et magtbud om, at nu skulle

[Jens Møller]

man sætte hastigheden ned. Det kan måske være meget gavnligt af hensyn til trafikikkerheden, men det var jo ikke af den grund, man kom med det, det var af hensyn til besparelser, og der er masser af mennesker – jeg ved det, jeg har talt med dem – der siger: Ja men sikke da noget pjat, hvorfor skal vi nu have det tvunget ned over hovedet på os, når det vittiglig næsten ingenting betyder? Når de så møder disse annoncer om, at nu skal de spare, så siger de: Nej, I kan rende og hoppe; når I behandler os på den måde og vil tvinge os til sådan noget pjat, så gider vi da ikke spare på de andre områder. Det er den reaktion, man får. Jeg er sikker på, at disse hastighedsbegrænsninger i virkeligheden har virket sådan, at vi får større forbrug af energi, end vi ville have haft uden.

Noget andet er spørgsmålet om forbruget af el i de mange forskellige maskiner, man bruger i husholdningen. Den forrige ordfører var lidt inde på det med hensyn til farve-TV. Det samme gælder en lang række andre områder, køleskabe osv., hvor man i virkeligheden kunne klare sig med et betydelig mindre forbrug, og hvor der er maskiner, der kan gøre det allerede nu. Man skulle måske spørge ministeren, om man overvejer at give nogle normer for disse maskiner, normer for, hvor meget de må bruge i forhold til det arbejde, der udføres. Kunne man sætte sådan nogle normer for det, der kunne sælges i Danmark af den slags ting, ja, så ville man derigennem kunne være med til at gennemføre en virkelig besparelse i vores energiforbrug, og hvis det blev gjort på rette måde, kunne det måske endda blive til fordel for dansk industri og beskæftigelse.

Den vedvarende energi er også et område, vi må arbejde videre med, med større kraft hen ad vejen, efterhånden som vi får nogle resultater ud af det.

Som det fjerde har vi så naturgassen. Det er her som på alle andre områder inden for energien sådan, at vi inden for kristeligt folkeparti ikke har låst os fast i nogen ekstreme synspunkter, hverken til den ene eller den anden side, men gerne vil kunne se både pro et contra. Der er ting, der tyder på, at vi netop skal have den naturgas og skal have den nu. Der er oliemangelen. Det er forholdene i Iran, der igen har demonstreret for os, hvor sårbar vores olieforsyning er, og hvor let vi kan løbe ind i en situation, hvor vi ikke kan

få den nødvendige olie. Det viser os, at det er her og nu, vi har brug for denne naturgas, og måske ikke om tyve eller tredive år, hvor man nok har fundet på noget andet. Det siger altså til os, at nu skal vi have fart på med at få naturgassen indført.

I samme retning peger det, at vi nu ved, at der er større mængder i Nordsøen, end man hidtil havde regnet med. Da der er opnået rimelige priser og forhold i det hele taget i forhandlingerne mellem regeringen og koncessionshaverne, kunne disse ting sige til os: kom i gang med det hurtigst muligt!

Men der er også ting, der taler imod. Noget af det, der for os er vigtigst her, er den indskrænkning i det frie forbrugsvalg, som dette ganske naturligt vil føre med sig. Vi er modstandere af tvang over for mennesker overalt og går imod det alle vegne, hvor det kan lade sig gøre. Men her er et af de steder, hvor man, hvis man skal lægge disse ledninger ud, også må sikre, at der bliver et rimeligt forbrug, for ellers kan de ikke forrentes.

Men her mener vi, man må skelne. I de tilfælde, hvor der er tale om nye boligområder, er det vel naturligt, at man kan pålægge, at der skal bruges en ganske bestemt energiform i disse nye boligområder, enten det så er naturgas, fjernvarme, eller hvad det er. Men det ligger noget anderledes, når der er tale om gamle boligområder, hvor folk i forvejen har en eller anden form for opvarmning. Her er vi indstillet på, at man må have de mindst mulige indgreb fra det offentlige på disse områder, og skal det ske, så må det i hvert fald være over en rimelig lang periode, så der kan ske en naturlig udskiftning.

Men foruden dette er der også andre ting, der kan gøre én betænkelig. Der er de miljømæssige ulemper. Kuldioxydkoncentrationen, som jeg nævnte før, vil også naturgasen forøge.

Endelig er der de sikkerhedsmæssige forhold. Vi må jo ikke glemme, at heller ikke naturgas er uden problemer på dette område. Jeg er så gammel, at jeg kan huske den tid, da enhver by med respekt for sig selv havde sit eget gasværk, og hvor man ved disse gasværker havde nogle meget store gasbeholdere. Jeg husker den gysen, der som dreng gik igennem én, hver gang man skulle forbi den gasbeholder, for tænk nu, hvis den sprang i luften! Man havde jo læst om andre steder i verden, at hele og halve byer var blevet lagt

[Jens Møller]

i ruiner, fordi sådan en gasbeholder var sprunget i luften.

Der er altså også et risikomoment her, både for den store ulykke og for de små ulykker rundt omkring i hjemmene, hvor gasledningerne springer osv., som vi må tage med, og som må være med til at slå lidt koldt vand i blodet på os.

Men til a-kraft. Det er muligt, vi bliver nødt til at have a-kraft på et eller andet tidspunkt, men det er nok tvivlsomt, om tiden er til det endnu. Vi har i kristeligt folkeparti hele tiden sagt, at der i hvert fald er to ting, der skal være i orden først. Den ene er, at affaldsproblemerne skal være løst. Vi skal vide, hvad vi skal gøre af dette affald, på en sådan måde, at det ikke bliver en belastning for kommende generationer.

Det andet drejer sig om befolkningens indstilling til a-kraft. Som jeg kom ind på i begyndelsen af min tale, må vi igennem en afmystificering af a-kraften. Vi må have folk til at forstå, at det er en kraftkilde på linje med andre kraftkilder, med sine fordele og sine muligheder. For det er en forudsætning for, at vi kan gå ind for a-kraft, at størstedelen af befolkningen kan acceptere det. Det er en demokratisk regel. Man skal ikke gennemføre en ny ting imod et befolkningsflertal. Men det må også kræve, at den befolkning, der skal beslutte sig, har den rette baggrund for beslutningen, at den ikke tager stilling på baggrund af en eller anden diffus følelse af angst, som man ikke rigtig ved hvor man skal hægte på, og så hæfter man den altså på her, for her er noget, man ikke forstår. Det må være på baggrund af reelle oplysninger om a-kraft og oplysninger om alternativet, enten man så vælger andre former for kraft, eller man vælger lavenergisamfundet.

Det endelige svar på, hvad vi vil med alle disse ting, afhænger nemlig meget af, hvilket samfund vi ønsker os fremover. Ønsker vi en stadig stigende materiel levestandard, eller gør vi det ikke? Jeg er bange for, at mange af dem, der siger, vi skal have nulvækst, slet ikke gør sig klart, hvad det betyder. Det betyder nedgang i levestandarden, som det jo må være, hvis vi skal have en nulvækst, fordi der er store dele af verden, der ikke kan blive ved med at leve på det niveau, de er på i øjeblikket, men skal opad. Derfor må vi nok se i øjnene, at hvis vi taler globalt, så kan vi

ikke komme ind i en nulvækst. Så skal vi have et vækstsamfund i mange, mange år endnu, for at de fattige i u-landene, de mennesker, der er langt, langt bagefter, kan vinde ind på os andre og få en rimelig levestandard ud af det også.

Derfor er det nødvendigt, at vi i Danmark og forhåbentlig også ude over verden fastlægger en flerstrengt energiplan, hvor vi spiller på alle de mange forskellige muligheder: traditionelle områder med kul og olie, besparelser – en meget vigtig ting – vedvarende energi, naturgas og vel nok efterhånden også a-kraft. For så vidt jeg kan se, så ligger faren ikke først og fremmest i en enkelt af disse ting, ikke engang først og fremmest i a-kraft, men i for stor en ensidighed i valget af energikilder. Lige gyldigt hvilken af dem vi vælger som ensidig energikilde, så vil den netop derigennem, at den bliver for dominerende, også blive farlig. Vi er i kristeligt folkeparti derfor åbne over for alle de forskellige former for energikilder, og vi vil gerne være positivt med i udvalgsarbejdet for at finde frem til så god en løsning som muligt.

Mølgaard (DR):

Jeg vil gerne indlede med at takke for den redegørelse om energipolitik med bilagsmateriale, vi har modtaget fra handelsministeren. Det er et fyldigt dokumentationsmateriale, som der er god brug for i den politiske beslutningsproces vedrørende vort lands energipolitiske problemer, som vi står over for.

Retsforbundets folketingsgruppe deler den beklagelse, flere har fremført over den meget korte tidsfrist, folketinget har til behandling af lovforslagene. Det er omfattende og betydningsfulde sager, vi her har med at gøre. Der bliver – trods omfanget af den energipolitiske redegørelse med bilagsmateriale – brug for at få mange spørgsmål nærmere afklaret gennem udvalgsarbejdet, og det er vanskeligt at forestille sig, at dette kan gennemføres på fuldt forsvarlig vis i et tempo som det, der sigtes efter. Men vel, vi får se; jeg skal love, at retsforbundet ikke vil søge at trække beslutningsprocessen unødigt ud, men vi vil til gengæld efterspørge grundighed i arbejdet.

Den stilling til visse energipolitiske spørgsmål, som må tages i nær fremtid, må være påvirket af tre markante begivenheder, de tre

[Mølgaard]

milepæle i udviklingen af vores energisituation. For det første forsyningskrisen i 1973-74, som dokumenterede, at energiforsyningen ikke er sikker, og som da måtte appellere til udviklingen af et flerstrengt forsyningsnet med energikilder; forbigående senere forsyningsvanskeligheder, senest i denne vinter, har understreget dettes stadige aktualitet. For det andet har forekomsterne af naturgas og olie i Nordsøen vist sig at være af et sådant omfang, at vi i langt højere grad, end vi tidligere turde håbe på, kan skaffe os forsynings-sikkerhed for en stor del af vores energiforbrug ad den vej. For det tredje har Tremileøhavariet på et amerikansk a-kraftværk stærkt understreget nogle farer ved a-kraftforsyningen, som tidligere er søgt negligeret.

Retsforbundets gruppe kan principielt slutte op om den vurdering og de synspunkter, handelsministeren anfører i sin redegørelse, om, at energipolitikken skal føjes ind i anden fysisk planlægning og baseres på samme principper, som regulerer disse forhold, og at energiforsyningen rejser problemer, hvor man ikke tør forlade sig på den almindelige markedsmekanisme, samt at alternativet til en regulering af varmforsyningen i værste fald kunne blive ingen forsyning. Vi kan også slutte op, når regeringen konstaterer, at ingen energipolitik, der kan tages som et realistisk svar på udfordringerne i de kommende år, vil kunne gennemføres, medmindre man er parat til at sætte hensynet til helheden i en sådan politik over de præferencer, man måtte have for det ene eller det andet element i denne politik.

Der er væsentlige fællesskabshensyn at tage i energipolitikken for at sikre vores alle sammens, vores fælles og langsigtede interesser, og det kan være på tværs af individuelle eller kortsigtede interesser. Vi tilslutter os dette, men må dog også over for regeringsforanstaltninger, der kan komme på tale, i almindelighed anbefale mindre fremfor mere restriktive fremgangsmåder. Markedsmekanismer vil i mange tilfælde være langt heldigere reguleringsarrangementer end rationering, påbud eller forbud.

Vi finder det glædeligt, at naturgassen i Nordsøen forekommer i et omfang som det, man nu ved, og finder det indlysende, at vi af forsynings-sikkerhedsmæssige grunde bør ilandføre den her i landet. Retsforbundet finder det glædeligt, at der også synes at

kunne skabes rimelig økonomi for sådanne anlæg.

Vi må imidlertid sætte alvorlige spørgsmålstegn ved det rimelige i den tilslutningspligt, man lægger op til. Ilandføringen her skal til bl. a. af hensyn til forsynings-sikkerheden i krisesituationer – næppe i krigssituationer; dér lades alt håb vel ude. Med et dansk gastransmissionsnet tegner der sig også længerevirkende perspektiver for en forsynings-sikkerhed, der øges ved tilslutning til store forsyningskilder på kryds og tværs af kontinentet, engang i fremtiden med suppleringsmulighed ud over Nordsøen fra måske Saharas og Sibiriens forsyningskilder. Olien bør utvivlsomt også ilandføres ved ledning.

Økonomien ved hele gasanlægget er jo klart påvirket af afregningsprisen for koncessionshaveren, Dansk Undergrunds Consortium. Fra mange, mange politiske sider har der under forhandlingsforløbet vedrørende naturgasaftalen været udtalt en ægte konservativ social forståelse for, at DUC endelig ikke måtte blive snydt, og noget tyder da også på, at resultatet er blevet derefter. Der er vist ingen rimelig grund til andet end at anerkende forhandlingsresultatet med hensyn til afregningsprisen for gassen isoleret, men denne pris kan jo ikke betragtes isoleret fra sin sammenhæng med aftalens skatte- og afgiftsklausuler, og her må man konstatere, at selskabet har garderet sig med både livrem og seler i en helt utrolig grad. Der er her tale om en helt ufattelig forskelsbehandling af dette multinationale konsortium i forhold til samtlige andre selskaber og brancher i vort land. Vi erkender, at eneretsbevillingen fra 1962 ligger bag denne aftale, og at den gør det vanskeligt at skaffe sig en rimelig aftale i dag, men der er dog grund til at spørge: var det virkelig nødvendigt at gå så vidt, som man her er gået?

Nogle har talt for en nationalisering af Nordsøens undergrund. Det kunne umiddelbart lyde fristende, der er jo tale om natur-skabte værdier, som der vel egentlig kunne tilkomme os alle en lige andel af, men det kan næppe praktiseres uden fuld erstatning. Men en råstofvindingsafgift var dog en vej til at sikre samfundet, os alle, noget større udbytte af disse natur-skabte ressourcer, som samfundsudviklingen har gjort værdifulde.

Vi finder endvidere, at der ved aftalen er skabt en forringet sikkerhed for, at al gas og

[Mølgaard]

olie fra Nordsøen i ønskeligt omfang ilandføres her. Kort sagt, vi finder, at de nationale hensyn ikke er varetaget i fuldt tilstrækkeligt omfang.

Med hensyn til tilslutningspligten vil vi under udvalgsarbejdet kræve særdeles håndfaste argumenter for, at man her handler under nødvendighedens lov – dette også vurderet i sammenhæng med spørgsmålet om afregningsprisen. Vi ønsker primært, at byer med gasforsyning i forvejen, varmekraftværker og industritunge områder forsynes med denne gas, fremfor at man nødvendigvis lader den komme ud til hver enkelt husstand i hele områder. Vi vender os imod en monopolisering af energiforsyningen i områder, så også udviklingen af alternative energiforsyningskilder såsom solfangere, vindmøller m. v. hænges i disse områder.

Vi finder i øvrigt, at bemyndigelsesapparatet i den foreslåede lovgivning er for omfattende.

Med hensyn til alternative energiforsyningskilder må man jo konstatere, at uheldet på Tremileøen, hvad enten man vil betragte det som en driftshændelse, et uheld, en ulykke eller en katastrofe, har givet anledning til, at adskilligt flere end før er blevet betænkelige ved atomkraft. Der er grund til at hente alt muligt erfaringsmateriale frem fra dette uheld og sikre sig, at det kommer til at indgå som vægtigt argumentationsmateriale og dokumentationsmateriale for den kommende beslutningsproces vedrørende dansk a-kraftanlæg eller ikke dansk a-kraftanlæg. Her kan det ikke være rimeligt, om en Marienborgaftale eller andre aftaler og politiske låsninger betinger, at politisk ansvarlige må begynde at benægte fakta. Der er tale om et alvorligt uheld på et etableret a-kraftanlæg, som må mane til eftertanke med hensyn til driftssikkerheden – foruden den forsyningsikkerhed og den affaldsproblematik, som i forvejen er inde i overvejelserne. Det må give anledning til overvejelser, ikke alene omkring den danske atomkraftværksopførelse, men også med hensyn til det rimelige i, om Barsebäck fortsat kan køre videre. Givet er det, at hvis der fortsat i regeringen måtte være ønske om at fremskynde dansk a-kraftopbygning, må man fra anden side søge at hindre, at dette kommer til udførelse, og en af vejene vil være at søge sagen forelagt

hele befolkningen igennem en folkeafstemning.

Med hensyn til netop forsyningsikkerhedsproblematikken i forhold til atomkraftværker er det jo indlysende, hvad angår atomkraftværker, der betjener sig af beriget uran – og det vil jo sige alle letvandsreaktorer, som er dem, man har satset på indtil nu – at deres forsyningsikkerhed for brændselsleverancer er ganske ringe, fordi leverancerne af beriget uran kun kan komme ganske få steder fra. Vi vil for alvor komme i lommen på berigningsanlæggenes indehavere, og det vil da være sådan, at den politiske uafhængighed, som vi troede at tilkøbe os ved at anlægge ekstra forsyningskilder, altså ved at anlægge atomkraftværker, vil være gået fløjten. Vi vil være kommet i nogle nye lommer, nemlig berigningsanlægsindehavernes lommer.

Modsætningsvis ville vi, hvis vi satsede på tungtvandsreaktorer, der betjener sig af naturligt forekommende uran, som kan findes på Grønland, som kan findes i Sverige og adskillige andre steder på Jorden, få en ganske anderledes forsyningsikkerhed, så jeg kan helt og fuldt tilslutte mig fru Ritt Bjerregaards bemærkninger om, at CANDU-reaktoren som mulighed må efterforskes nærmere.

Der er brug for omfattende indsats for at spare på energiforbruget, og på bespareelsesområdet vil jeg også understrege at restriktive fremgangsmåder ofte indebærer en negativ effekt. I det omfang man kan få markedsmekanismer til naturligt at styre udviklingen, får man i reglen det mest harmoniske forløb, og jo mere liberale besparelsekampagner man iværksætter fra regeringens side, jo mere tilslutning vil man kunne regne med at få fra retsforbundets side.

Den meget omtalte nye rapport fra Danmarks tekniske højskole om mulighederne for at spare på energi i husholdningerne bør naturligvis fremskaffes til udvalgets orientering og overvejelse i forbindelse med vurderingen af, hvor langt man kan nå på besparelsesfronten. Givet er det, at der er behov for besparelser, ligesom det også er givet, at der er behov for en udvikling af flere strenge i energiforsyningen som alternativ til opbygningen af atomkraftværker.

Vi må ganske enkelt have opbygget en sådan plan for, hvordan vi kan sikre os den

[Mølgaard]

nødvendige energi. Under den forudsætning, at befolkningen ved en folkeafstemning eller regeringen under indtryk af de benhårde kendsgerninger måtte beslutte sig for at finde det uforsvarligt at anlægge dansk a-kraft, må vi have en plan rede for, hvad der så skal være forsyningskilderne for den danske energihusholdning.

Forskningen i udviklingen af alternative energikilder og udviklingen af de alternative energikilder bør støttes fra det offentlige side ud fra den fælles interesse, vi har i at opnå den forsyningsikkerhed, vi derved opnår, men givet er det, at disse tilskud til forskning og til udvikling bør ydes på en sådan måde, at man værner sig imod de kapitaliseringsfarer, der også kan være indbygget i sådanne mekanismer.

Alt i alt finder vi, at regeringens redegørelse er konstruktiv, at den er vel udarbejdet, meget dokumenterende, men vi må finde anledning til at sætte adskillige spørgsmålstejn ved det rimelige i visse af de resultater, der er lagt frem, specielt vedrørende gasaftalen. Under det forestående udvalgsarbejde vil vi søge at gå videre i kortlægningen af indholdet og konsekvenserne af de forslag, vi her har til behandling.

Wilhjelm (VS):

Jeg vil gerne starte med at nævne de par ting i regeringens redegørelse, som vi finder er positive.

I betragtning af, hvilke vanskeligheder den tidligere energiminister synes at have haft med bare at få lov til at sige nogle rimeligt fornuftige ting om naturgasprojektet for bare et år siden, så synes jeg da, det er værd at hæfte sig ved, at den nuværende energiminister i sin redegørelse siger:

»Med hensyn til naturgassen har jeg svært ved at forestille mig, at Danmark ... skulle fraskrive sig adgangen til at anvende denne på dansk territorium producerede energikilde. Næppe noget andet land ville kunne forstå en sådan handle måde, og enhver ansvarlig regering ville gøre sit yderste for at nyttiggøre en sådan energiressource, hvis udnyttelse ikke kan hindres af politiske beslutninger, der er truffet uden for vort lands grænser.

I den danske del af Nordsøen er der fundet gasforekomster i tilstrækkeligt omfang til forsyning af det danske marked et godt styk-

ke ind i det næste århundrede, og sandsynligheden taler for, at væsentligt større yderligere mængder vil være til rådighed.«

Jeg vil nok sige, det er en særegen oplevelse at høre en venstremand sige de ting og høre netop hr. Arne Christiansen som energiminister sige de ting. Det samme gælder det næste problem, der bliver behandlet i den mundtlige redegørelse om varmeplanen:

»Regeringen er klar over, at der her er tale om en lovgivning, der er baseret på principper, som må give – og for mit vedkommende allerede har givet – anledning til alvorlig overvejelse. Jeg tror imidlertid, at man må overvinde betænkelighederne og i denne forbindelse især have ...«

– så nævnes der et par forhold, jeg skal nævne ét –

»... for øje: ... at energiforsyningen rejser problemer, hvor man ikke tør forlade sig på den almindelige markedsmekanisme ...«

Jeg vil også nok sige, at det er en særegen oplevelse – men ikke en ubehagelig oplevelse – at høre netop hr. Arne Christiansen sige disse ting nu som energiminister.

Som sagt, jeg ville starte med de positive ting. Vi er ikke dem, der træder på nogen, der er begyndt at kravle. Dermed er også det positive ved denne redegørelse overstået.

Når vi kommer til den samlede vurdering, så bliver jeg nødt til at sige: det er en dårlig redegørelse. Det er en redegørelse, som er dårligere end nogen af de tidligere, og især dårligere end 1976-redegørelsen, til trods for de mange bilag, der her er hobet op. Den er dårlig, fordi den forbigår meget væsentlige problemer. Den er dårlig, fordi den ikke indeholder noget som helst om energibesparelser, og slet ikke noget konkret. Den er dårlig, fordi den fortsat kører med a-kraft og stadig væk nægter overhovedet at opstille en alternativ energiplan uden a-kraft. Den er dårlig, fordi den stadig væk insisterer på at slutte lige præcis på det tidspunkt, hvor vi ved at en meget afgørende omstillingsproces må i gang. En sådan omstillingsproces bør selvfølgelig foregribes allerede i de første 20–30 års energiplanlægning. Den er dårlig af en lang række andre grunde yderligere.

Der knytter sig ganske vist en række bilag til den, og dem vil jeg da også komme lidt ind på. Et af de mange er energistyrelsens vurdering af Elsams skræmmerrapport om kulforsyningsmulighederne i 1980'erne. Men

[Wilhelm]

hvilken vurdering? Man har tydeligvis lagt hovedvægten på ikke at træde de magtfulde elsselskaber over tærne. Alligevel er der tale om en – uhyre forsigtigt udformet – indirekte kritik af Elsams underlødige rapport. Konkret peges der på Australien og USA som mulige leverandører af kul på ret kort sigt og Kina på lidt længere sigt. Dette har handelsministeren da også meddelt Elsam på et møde og opfordret elværkerne til at undersøge disse muligheder. Men ministeren kan være forvisset om, at vi ikke stiller os tilfreds med denne opfordring. Vi vil forfølge denne sag til den bitre ende. Regeringspartierne skal ikke slippe uden om at stemme om vores forslag om stop for import af kul fra Sydafrika.

Varmeplansbilaget og i øvrigt også varmforsyningsloven vil min partifælle hr. Waldorf tage sig af senere i debatten.

Så er der bilaget om det nukleare brændselskredsløb. Denne rapport foregiver, at der næppe bliver problemer med slutdeponering. Det kan kun opfattes som en rent politisk tilkendegivelse, eftersom rapporten fuldstændig indretter sig efter den rent politiske beslutning, som indgik i SV-aftalen, nemlig om afklaring af deponeringsproblemet inden udgangen af 1980, klart i strid med den saglige vurdering, der var indeholdt i bilaget fra 1976-redegørelsen, den såkaldte Hessner-rapport, ifølge hvilken alene en undersøgelse af deponeringsmulighederne ville tage mindst 10 år. Rapporten, der nu kommer, læner sig simpelt hen op ad Elsamrapporten, og det er nu engang ikke Elsam, der repræsenterer sagkundskaben i disse spørgsmål.

Bilaget om forsynings sikkerheden synes jeg især er interessant derved, at det fuldstændig forbigår alle de forsyningsmæssigt sikreste energikilder, som kun for skams skyld sådan lige nævnes til allersidst, at denne rapport i sin krisesimulationsmodel lader et eventuelt leveringssvigt for naturgas optræde som uafhjælpende, til trods for at rapportens forfatter ved, at der er indgået aftale med Ruhrgas om nødleverancer, at rapporten påstår, at kulproduktionen ikke vil blive udbygget til trods for enorme afsætningsmuligheder, at den ikke ser forsyningsproblemer i forbindelse med atombrændsel og i givet fald anser det for en selvfølge, at man kan disponere over Grønlands uran, og at den

overhovedet ikke kender til olien i den danske del af Nordsøsoklen.

Forklaringen på dette er naturligvis, at det er Risø folk, der står for rapporten om forsynings sikkerheden, i kraft af den beslutning, den socialdemokratiske regering fik igennem her for et par år siden om, at Risø nu er det egentlige energiforskningscenter her i landet.

Bilaget om gasprojektets samfundsøkonomiske konsekvenser vil jeg gemme til sammenhængen med gaskontrakten.

Hvad er der faktisk sket i den danske energipolitik indtil nu? I de fem år, der er gået siden oliekrisen, og i de tre år, der er gået siden energiredegørelsen fra 1976, er tiden i alt væsentligt gået med at lade tingene udvikle sig, som de bedst kunne. Der er sket en væsentlig omstilling af elproduktionen fra olie til kul, det er rigtigt. Det havde man næppe behovet at planlægge, og det ville ikke være sket, hvis ikke elværkerne havde set deres fordel ved det. Andre ting på det felt viser jo, at man ikke kan pålægge eller henstille og få noget igennem ad den vej.

Med hensyn til besparelser kan indsatsen karakteriseres ved energiministerens seneste påhit, forbud mod spotlights efter kl. 23 – ren kosmetik, som ministeren selv har indrømmet.

Nå ja, så har der været disse isoleringstilskud og -fradrag. 5–6 mia kr. er der indtil nu postet ud i disse projekter, som bekendt uden nævneværdig besparelseseffekt. Det blev erkendt allerede af den tidligere boligminister i foråret 1977. Investeringerne måtte målrettes, sagde han, og man måtte styre efter visse isoleringsstandarder. Man måtte nok også benytte påbud. Altså faktisk det, som stod i VS' energiforslag allerede fra 1976. Det er bare ikke sket endnu. Redegørelsen er simpelt hen blank med hensyn til besparelser. Der er en sidebemærkning om, at boligministeriet kommer med en rapport. Den er i øvrigt kommet, og den er da også interessant nok. 10 konkrete forslag til fremme af isoleringsarbejder og så konklusionen: de første 9 af disse forslag vil faktisk ikke hjælpe nævneværdigt. Hvad er det så for nogle? Ja, det er fortsættelse i den hidtidige skure, blot med større tilskud, med højere procentsatser, med mere skattefritagelse og så selvfølgelig en ændring fra tilskud til fradrag – eller det er vist tilbage igen denne gang, ikke? – altså en

[Wilhelm]

af disse ændringer, man nu har foretaget et par gange, når man skal foregive, at der dog sker noget. Men det giver altså ikke rigtig noget.

Så er der det tiende forslag, hvorom der siges i rapporten, at det formentlig vil bringe energiforbruget meget tæt på energiplanens mål. Hvad er det så for et forslag? Ja, det er et forslag om skærpede isoleringskrav, det vil sige påbud og bestemte standarder, som vi hele tiden har vidst kunne virke, men som man ikke hidtil har søgt realiseret, som endnu en gang kan optræde uforpligtende i en rapport, men som regeringens energirederegørelse overhovedet ikke forholder sig til. Præcis det samme kan siges om den spændende rapport DEMO-rapporten om husholdningernes energiforbrug, som regeringens energirederegørelse heller ikke overhovedet forholder sig til. Det var besparelsesfronten.

Hvad energiforskningen angår, så er vi vidne til den mest dogmatiske fastholden ved bevillingernes fordeling – den socialdemokratiske ordfører var inde på det – med i 1980 kun godt 10 pct. af midlerne til forskning i vedvarende energi. Hvordan er det, denne skævhed fremkommer? Især ved det næsten monopol på energiforskning, som den tidligere socialdemokratiske regering foreslog og fik vedtaget for Risøs vedkommende. I den seneste beretning for Risø oplyses det, at 93 pct. af energiforskningsbudgettet på denne institution går til atomkraft – det er noget, man nu har brugt mange penge på at forske i i 24 år dernede – og kun 7 pct. til andre energiformer, til trods for at disse var helt forsømt i alle disse år. Dette demonstrerer også, at det er mildt sagt betænkeligt og må give anledning til den største skepsis, når Risø føres frem som øverste sagkundskab på alle energiområder – som et resultat af den socialdemokratiske regerings ændring af Risøs status uden i øvrigt at ændre indholdet – således som det f. eks. som nævnt fremgår af bilaget om forsyningssikkerheden.

At fru Ritt Bjerregaard har øje for den helt skæve fordeling af forskningsmidlerne og muligvis også for de andre skævheder, det er da udmærket, ligesom andre kritiske punkter i talen var interessante – mere end det er sædvanligt for socialdemokratiske ordførertaler, vil jeg nok sige. Men er det ikke en lidt billig fidus at møde op med en mejerigtig ordførertale som denne her? Det er

immervæk ikke venstres eller hr. Arne Christiansens energirederegørelse, det er regeringens energirederegørelse. Socialdemokratiet er det største regeringsparti, og det er immervæk socialdemokratiet og fru Ritt Bjerregaard, der i sin tid stemte imod et forslag om, at blot 30 pct. af Risøs forskningsbevilling skulle øremærkes til anden energiforskning end atomkraft.

Først og sidst må det med i vurderingen af, hvad der er foregået, at der ikke i den forløbne tid er gjort noget som helst for at opbygge eller bare forberede opbygningen af en egentlig alternativ energiforsyning, til trods for at dette er det eneste område, som på én gang gavner beskæftigelsen, betalingsbalancen, ressourcebeskyttelsen, miljøhensynet og forsyningssikkerheden.

Jeg gemte bilaget om gasprojektets samfundsøkonomiske konsekvenser. Det viser jo, at det samfundsøkonomisk og valutamæssigt er et fordelagtigt projekt. Jeg skal påpege, at det nok er beregnet på grundlag af den laveste basispris i kontrakten, og at det nok vil se noget anderledes ud, hvis DONG kommer til at benytte sig af sin mulighed for en mindre tidsforskydning, der er afsindig dyr i den kontrakt, og det er vel også beregnet uden at indregne muligheden for en leveringsstandsning, som i givet fald kan pådrage DONG en meget væsentlig merudgift på grund af kontraktens helt utrolige bestemmelser på det punkt.

Om beskæftigelseseffekten nævnes, at alternativet ved en sådan valutaudpumpning vil være en beskæftigelse på 30.000 mandår. Jeg vil gerne have det belyst i debatten her fra handelsministeren. Under hvilke forudsætninger er det? Så vidt jeg kan se, er det en henvisning helt generelt til investeringsplanrederegørelsen, men det er jo ikke alternativet. Hvis man talte om, at gasprojektet skulle stilles over for en anden energiforsyningsinvestering, er der jo ikke tale om noget med 30.000 mandår. Specielt hvis gasprojektet skulle stilles over for en atomkraftværkinvestering, så er der tale om et meget stort overskud for gasprojektet i beskæftigelse, sammenlignet med alternativet.

En anden ting er, at man stadig væk bygger på en importkvota for gasprojektet på 50 pct. Vi fik faktisk et løfte fra den tidligere energiminister sidste vinter om, at denne importkvota ville kunne reduceres, og at be-

[Wihjelm]

skæftigelseseffekten dermed ville kunne forbedres ved en fornuftig planlægning. I den sammenhæng vil jeg godt efterspørge Stålvalseværkets mulige andel i det her. Vi har tidligere fået at vide, at det ville koste en merinvestering på 100 mill. kr. at gøre Stålvalseværket i stand til at levere de ting, der skal bruges til dette projekt, og det virker faktisk som et lille beløb i forhold til projektet, selv om jeg er klar over, at søledningen kun er en mindre del af det.

Desuden, når vi er ved søledningen, hvor figurerer egentlig oliesøledningen i regeringens energiredagørelse? Der er vel meget, der taler for, at det måtte være økonomisk fordelagtigt at lave de to ting samtidig. DeGolyer & MacNaughton's rapport siger, at søledningen kan bæres økonomisk med de fund, der er gjort, men den er bare ikke med. Hvad er regeringens planer på det område? De forekommer overhovedet ikke. Er det meningen, at man vil komme om et par måneder og foreslå folketingset, at man nu får en eller anden rygdækning for, at DONG kan lægge søledning til olie, eller hvordan har man tænkt sig det? Et af problemerne er jo, at man end ikke har forhandlingsret med DUC på dette område. Men lad os da høre, hvad regeringen har tænkt sig at prøve at stræbe efter under disse umulige koncessionsvilkår.

Mens vi er ved beskæftigelseseffekten, vil jeg sige, at jeg synes handelsministeren, energiministeren, er meget modig, hvis ikke dumdrigtig – som bekendt er mod noget, der ligger lige på grænsen af dumdrigtighed – når han i redegørelsen s. 59 skriver:

»For at sikre danske virksomheders leverancemuligheder har handelsministeriet i produktionstilladelsen til DUC for Gormfeltet stillet det vilkår, at i det omfang det er muligt, og hvor disse er konkurrencedygtige, skal DUC foretrække danske virksomheder og dansk arbejdskraft . . .«

Den udkommer så, efter at det har vist sig, at DUC faktisk placerer sine ordrer andre steder, og hvor det altså også viser sig, når vi får vilkårene stillet kort og klart op som her, at der overhovedet ikke er noget i det vilkår, der pålægger DUC noget som helst i den henseende, medmindre DUC selv finder det mest fordelagtigt og ville have gjort det, uan-

set om det stod i tilladelsesbetingelserne eller ej.

Om gasaftalen i øvrigt: selvfølgelig skal gassen i land, og selvfølgelig skal den bruges til at øge forsyningssikkerheden. At det i virkeligheden er for godt og for rigt et produkt til simpel afbrænding, er en anden sag, og at det kan være tvivlsomt, om det skal anvendes lige præcis på den måde, der fremgår af regeringens plan, er også en anden sag; det vil min partifælle hr. Waldorff tale mere om i forbindelse med varmeforsyningslovforslaget.

For det andet: vi mener stadig væk, at de danske energiressourcer bør eksproprieres; dette her er simpelt hen for vigtigt til at blive bortødslet på den måde, man har gjort det. Det ville selvfølgelig have været rigtigt at foretage den ekspropriation, da vi foreslog det i sommeren 1976, for det var på et tidspunkt, hvor DUC selv havde dynget papirer på bordet og påstod, at der ikke var gas af nogen som helst værdi derude, og hvor der derfor ikke ville være nogen ekspropriationserstatning på tale for gassens vedkommende. Der skal talent og frækhed og også en uduelig modstander til for lige pludselig at kunne sælge noget for 30 mia kr., som man for 2 år siden påstod var værdiløst, men det er faktisk det, DUC har kunnet gøre. Det passer jo ikke, som hr. Karlskov Jensen sagde, at der var nye forudsætninger, nemlig at der var mere gas, end man troede, og at anlægget var billigere, end man troede. Dette er præcis, som det var på det tidspunkt, da hr. Karlskov Jensen ikke ville vide af det.

For det tredje vedrørende gasaftalen: den må offentliggøres. Vi har i går stillet en hel række spørgsmål om den, som viser, at resuméet i hvert fald ikke er dækkende for de kritiske punkter, der kan være i den, og vi vil gentage kravet om, at den offentliggøres.

For det fjerde vedrørende indholdet af den – jeg skal ikke gå i detaljer, og når vi stillede de mange spørgsmål i går, var det, fordi vi vidste, det var umuligt at få gjort det rimelig grundigt under denne debat, men på et enkelt punkt: så vidt jeg kan se, er det lykkedes ministeren at vildføre pressen med hensyn til beskatningsreglerne. Det, man har hæftet sig ved, er, at der står, at staten stadig væk har skattebevillingsretten. Nå ja, men hvis det er uden nogen mulighed for at undgå overvæltning på DONGs priser, er den jo

[Wilhelm]

fuldstændig fiktiv. Hvis det er korrekt, som vi nu må læse den kontrakt i dens fulde ordlyd, at der ikke er sådan mulighed for at beskatte profitten eller på anden måde lave norske eller engelske ordninger eller forøget royalty, uden at det overvælttes på DONGs priser, er jeg egentlig spændt på at høre, om handelsministeren tror, at DUC kunne have solgt den gas for nær den pris noget andet sted i hele verden. Enhver anden køber ville vide, at her sad DUC med verdens mest fordelagtige kontrakt. Enhver anden køber ville studse over, at enhver royaltyforhøjelse, enhver norsk indvindingsskat eller noget som helst andet ville blive lagt på prisen. Enhver anden køber ville have tænkt: selvfølgelig gør den danske regering det, for den danske regering lider under den mest urimelige kontrakt i hele verden. Selvfølgelig kommer de med en 25 pct.s afgift som den norske, selvfølgelig kommer de med royaltyforhøjelser osv. Derfor kan vi selvfølgelig ikke betale 40 kr. pr. Gcal. men måske 27 kr.

Hvis det er en rigtig opfattelse af beskatningsreglerne, vi nu har efter at have haft adgang til kontrakten, vil jeg altså gerne vide, om handelsministeriets folk virkelig tror, at DUC kunne have solgt den gas for den pris noget andet sted i hele verden end her til dem, der har foræret DUC gassen.

Om naturgaslovforslaget vil jeg sige, at vi godt kan gå ind for, at DONG får den aktiekapitalgaranti, der er tale om, men vi kan under ingen omstændigheder gå ind for lovforslagets § 3. Her er jo DUCs krav om, at folketinget skal acceptere kontrakten og koncessionen og hele balladen, sat ind ad bagdøren. Denne § 3 har intet sagligt med lovgivningen at gøre. Hidtil har det været sådan, at der af regeringen og alene på dens ansvar blev truffet aftaler og givet koncessioner efter undergrundsloven. Folketinget har aldrig taget stilling til eller godkendt disse ting, men nu vil man, uden at kontrakten er forelagt, have smuglet ind en folketingsvedtagelse ifølge § 3 om, at koncessionen løber videre til sine dages ende, og at aftalen i øvrigt er opfyldt, og jeg ved ikke hvad.

Regeringen kunne gøre det, den skulle gøre i denne situation: den kan holde et 5 minutters møde med et undergrundsudvalg, der sikrer det med de 6 uger, som er en bagatel i denne sammenhæng, men en § 3 som den

her foreslåede vil vi i hvert fald ikke stemme for.

Waldorff (VS):

Jeg har tænkt mig at tage to ting op i forlængelse af det, hr. Wilhelm har sagt; det første er varmeplanlægningen og forslaget til lov om varmforsyning. Der er mange ting, som vi kan støtte i det arbejde, som varmeplanudvalget har lavet, og som det jo er meningen at loven om varmforsyning skal gøre til virkelighed. Vi er for det første enige i, som det er blevet sagt, at vi skal have naturgassen i land; det har vi i modsætning til venstre og til socialdemokratiets højrefløj sagt hele tiden. Vi er også enige i, at man skal udbygge varmforsyningen gennem kraftvarmeverker og udnyttelse af industriens overskudsvarme. På de punkter kan vi roligt være bagkloge og sige: det er da godt, at der nu skal komme en lov, som gennemfører det.

Men der er faktisk en hel del problemer i det lovforslag om varmforsyning, som regeringen har lavet. Det første problem er, at man i redegørelsen – altså i forudsætningerne for lovforslaget – stiller kraftvarmforsyning og naturgas op som alternativer, der nødvendigvis skal forsyne forskellige områder. Der mener vi, at udgangspunktet må være, at man sikrer en totaludnyttelse eller så nær, man kan komme en totaludnyttelse, af overskudsvarmen, som i dag smides ud til fisk, fugle o. lign., og det vil sige et krav om, at al elforsyning må foregå som kraftvarmforsyning. Man må især, mener vi, satse på opbygning af decentrale kraftvarmeverker; herved vil man nemlig også blive i stand til at skabe en bredere fjernvarmforsyning, som samtidig kunne udnytte overskudsvarmen fra industrien. Det vil være oplagt at udnytte naturgassen i sådanne decentrale kraftvarmeverker, som må ligge tæt inde på bebyggelserne, og ikke at, skal vi sige skille kraftvarmeverker og naturgasopvarmning på den måde, som det er gjort i redegørelsen.

Vi noterer selvfølgelig med glæde, at venstre nu er blevet meget bekymret for de miljømæssige konsekvenser af en udnyttelse af kullene, og bemærker selvfølgelig også, at den har fået en tand til, fordi det skal bruges som et argument for a-kraft. Det er imidlertid ikke noget argument. Når man argumen-

[Waldorff]

terer med kulkraften, er det ud fra den forudsætning, at den er billig, fordi man kan bruge den på den måde, man gør det i dag. Det er absurd; vi må selvfølgelig stille nogle krav til brug af kul – i den udstrækning vi er nødt til at bruge kul – som sikrer, at anvendelsen af kul bliver væsentlig mere miljøvenlig, end den er i dag, og så bliver det nogle ganske andre alternative beregninger, man skal til at stille op over for hinanden: så bliver kullet ikke det billige energimiddel, man har regnet med hittil.

Det andet problem i redegørelsen er forholdet til den vedvarende energi. Den vedvarende energi har en meget svag placering i lovforslaget om varmforsyning. Det er meget uklart, hvad handelsministeren vil benytte sine dispensationsmuligheder til i forbindelse med tilslutningspligten, og det er uklart, hvordan kommunerne kan forholde sig til den vedvarende energi, som i forvejen står meget svagt på grund af den forskningspolitik, der er ført. Det, der nu kommer til, er, at man igennem den prispolitik, man vil føre, kan komme til at spænde ben for den vedvarende energi.

Tilslutningspligten er heller ikke så uproblematisk, som det kunne se ud. Når det overhovedet er nødvendigt med denne her tilslutningspligt, er det selvfølgelig, fordi man har givet DUC så gode vilkår, at man ikke vil være i stand til at lade naturgassen konkurrere på sine egne betingelser så at sige. Derfor må man have denne tilslutningspligt, og det kan så føre til problemerne med at få indpasset den vedvarende energi, og dér mener jeg man kunne overveje i stedet for den udformning, tilslutningspligten har, at opstille restriktioner eller forbud mod den individuelle oliefyling og imod elvarme inden for de områder, som er udlagt til kollektiv varmforsyning.

Den anden ting, jeg ville tage op, er atomkraften, som jo er noget, man snakker meget om for tiden. Vi er imod atomkraft af mange grunde, og én af dem – og det er ikke den vigtigste – er reaktorsikkerheden. Derom skriver handelsministeren på s. 45 i redegørelsen:

»Et forhold, der har givet anledning til debat, er spørgsmålet om de hypotetiske store uheld. Man må i den forbindelse pege på den forsvindende lille sandsynlighed for, at sådanne uheld indtræffer.«

Det er de ord, regeringen gider ofre på spørgsmålet om reaktorsikkerhed, og det er klart nok en hån imod de hundredtusinder, ja, millioner af mennesker, som tager dette spørgsmål alvorligt. Tryksværtten var dårlig nok tør på redegørelsen, da Tremileværket gik agurk, og det er en begivenhed, som jeg også synes kan fortjene nogle kommentarer her.

Der skete som ventet det, at Danmarks Radio skyndte sig at indkalde Risøfolkene til at komme med beroligende kommentarer, bagatellisere uheldet. Energirådets formand, som er svampeprofessor og medlem af SF Morten Lange, sagde: »Det, der sker i USA, er faktisk lige efter bogen.« Det sagde han, det er ikke engang løgn, det står i B. T. for den 2. april.

Der er mange andre, der har kommenteret den rapport, som miljøstyrelsen nu er kommet med om Tremileuheldet. Det, der sker, er selvfølgelig, at a-krafttilhængerne prøver at få det til at se ud, som om forløbet af Tremileuheldet nærmest er en bekræftelse på, at man har kontrol med a-kraftteknologien, og det er i hvert fald, om noget, direkte løgn.

I den massive propaganda for a-kraften, som vi nu har hørt på i mange år, er der to ting, der er slået fast hele tiden: for det første, at a-kraftteknologien er meget sikker, for det andet, at den menneskelige faktor, som alle jo erkender er en usikker ting, stort set er uden betydning i forhold til reaktorsikkerheden.

De to ting er helt afgørende for de beregninger af den statistiske sandsynlighed for reaktoruheld, som fik Norman Rasmussen til at sammenligne risikoen for dødsfald ved reaktoruheld med risikoen for at få en meteorsten i hovedet på en gade i New York. Uheldet fik i øvrigt selv Norman Rasmussen – og det siger ikke så lidt – til at komme lidt i tvivl om sine spådomme.

Den rapport, som miljøstyrelsen er kommet med, viser i hvert fald to ting: for det første, at teknikken er usikker. Det er ikke noget indtryk af en gennemprøvet, sikker teknologi, man får, når man læser beskrivelsen af uheldet. Der er simpelt hen en stribe af tekniske svigt: pumper, der standser samtidig – det skulle de ikke kunne gøre – sikkerhedsventiler, som ikke lukker – det skulle de heller ikke kunne gøre – utætte pakninger, lækager i dampgeneratorer plus en række

[Waldorff]

svigt, som man endnu ikke er i stand til at forklare. Det siger en hel del om teknikken.

Til gengæld var den menneskelige faktor, som man hidtil ikke har regnet med, temmelig afgørende, tilsyneladende både for, at uheldet fik den opstart, som det gjorde, og i høj grad også for, at det ikke gik værre, end det gik. Det var ikke teknikken, men faktisk levende menneskers indgriben, som reddede foretagendet, så man slap med en halvt nedbrændt reaktorkerne.

Det er ikke den strømlinjede, velkontrollede teknologi, vi ser her, det er en teknologi med fejl, usikkerheder og mangler. Teknikeren må gribe ind, han må sjusse sig frem, han må lappe lidt, han må fægte med skrue-nøgler, slanger og ventiler præcis som i et gammeldags cykelværksted. Den eneste helt indlysende forskel er desværre bare konsekvenserne af, at teknikken svigter, og at mennesker svigter, og det er jo, som Morten Lange siger, alt sammen yderst betryggende, det er lige efter bogen.

Det er ikke Harrisburguheldet, som skal få os til at kræve Barsebäck fjernet – det har vi krævet hele tiden – men forhåbentlig kan det uheld overbevise nogle flere mennesker, fordi det afslører, at de statistiske beregninger af risikoen for en kernenedsmeltning eller -eksplosion simpelt hen er skudt gennem hovedet, og at forudsætningerne for bl. a. Norman Rasmussens statistik er brudt sammen.

Realiteten er jo, når vi skal se på de danske forhold, at man ikke er i stand til at beskytte den københavnske befolkning imod en eksplosion eller kernenedsmeltning. Man har erkendt, at det i tilfælde af noget sådant er nødvendigt at evakuere den københavnske befolkning. Man har også erkendt, at der er meget kort tid – helt ned til ½–1 time – til at foretage evakueringen i umiddelbar nærhed af værket. Man nægter fortsat at lægge konkrete evakueringsplaner frem. Man nægter at give en troværdig beskrivelse af, hvordan det faktisk kan lade sig gøre at flytte 1, 1½ eller 2 millioner mennesker inden for en forholdsvis kort tid. Alligevel kører man videre med sine a-kraftforberedelser, som det bliver sagt i handelsministerens redegørelse:

»Kræfterne må nu sættes ind på at færdiggøre grundlaget for en endelig beslutning om kernekraftens indførelse i Danmark.«

Det er rigtigt, at kræfterne er sat ind: elværkerne er – og det sker med handelsmini-

sterens og med miljøministerens godkendelse – i fuld gang med at gennemhulle det grundlag for en beslutning om a-kraft, som socialdemokratiet har vedtaget, nemlig sikkerhed for anbringelse af affaldet. Man har delt Hessnerudvalgets betingelser om en 10-årig undersøgelse op i flere faser, og man er i dag indstillet på fra regeringens side at træffe beslutning efter gennemførelse af kun de to faser. Der er klart tale om en gennemhulning af de garantier, man hidtil har givet det socialdemokratiske parti. Derfor ønsker jeg fru Ritt Bjerregaard held og lykke med hendes fortsatte holden fast ved de socialdemokratiske forbehold. Det er klart, at det ikke er SV-regeringen, vi skal hælde os til, hvis vi vil holde a-kraft fra døren herhjemme.

Der er andre forhold, bl. a. økonomien, som miljøministeren har lovet skal inddrages i vurderingerne, og økonomien bliver en meget interessant diskussion, hvis man samtidig fastholder, at man må indregne de samfundsmæssige omkostninger, som en a-kraftteknologi medfører, bl.a. i form af mulige evakueringsplaner, bl. a. i form af manglende funktionsdygtighed i et a-kraftværk.

Ib Nørlund (DKP):

Det må erkendes, at der findes visse nye toner i ministerens redegørelse, især når hensyn tages til, hvilket parti han kommer fra. Han indrømmer da rent ud, at energipolitikens forkludring har skabt en situation, der, som han siger, har givet ham anledning til alvorlig overvejelse og til at overvinde betænkeligheder, og det er da immervæk noget. Men erkendelsen er dog ikke gået videre, end at de grundlæggende modsætninger i den officielle energipolitik fortsat opretholdes, ja, i og for sig i kraft af redegørelsens mere halvkvalte indrømmelser belyses endnu grellere end før i hele deres storladne meningsløshed.

Ministeren erkender nu, at der ikke vil kunne føres holdbar energipolitik, uden at man, som han siger, sætter hensynet til helheden først, endda over den ellers så lovprieste forlader sig på den almindelige markedsmekanisme. Jeg kan forestille mig, at ministeren har haft en fornemmelse af at skære i levende kød, da han hvæssede pennen til at nedfælde disse ord på papiret.

[Ib Nørlund]

Men der er jo en indrømmelse af, at dette her først og fremmest er et samfundsmæssigt anliggende og bør behandles som sådant. Men det gør han bare ikke, for så havde han også draget den nødvendige konsekvens, nemlig at så må hele energisektoren nationaliseres, sådan som vi ofte har opfordret til.

Men på det sidste, har jeg bemærket, har endog statsministeren taget sådanne ord i sin mund, og det må henstilles, at statsministeren eller hans talerør i denne debat gør klart, om det er noget, han mener noget med, eller om det bare er sådan en pauseunderholdning, som der forlystes med, indtil Marienborgpolitikken kører videre.

Nu foreslår regeringen kun på varmeplanens relativt underordnede områder at indføre visse former for statslig styring, og det er da også en indlysende nødvendighed for en rationel varmeplan. Men hvorfor skal så de nyopdagede energikilder på dansk territorium, som bl. a. skal føde dette varmesystem, overlades som udbytningsobjekt for den private kapital og de multinationale monopoler? Det er faktisk disse nye ressourcer, der er det vigtigste nye moment i vores energisituation i forhold til tidligere drøftelser, vi har haft, og det har som bekendt ikke været med A. P. Møllers og de andre monopolars gode vilje, at disse ressourcer er blevet draget frem i lyset nu.

Det kan foranledige til nogle principielle bemærkninger. Man kan lige så godt se i øjnene, at miseren for den officielle energipolitik er, at man har skøttet den på en sådan måde, at der på alle dens områder er skabt en almen og begrundet mistillid til den i befolkningen. Og på det grundlag kan man ikke bygge en holdbar energipolitik, sådan som også en af ministerens forgængere har indrømmet det.

Det gælder for oliens og gassens vedkommende, som hr. Kaj Hansen så godt har dokumenteret det tidligere i denne debat, men den mistro, som DUC ved hele sin optræden har vakt, smitter jo også videre. Det gælder også for den måde, hvorpå elselskaberne, ikke mindst gennem sagen om de sydafrikanske kul, har vist de mener at have ret til at optræde som en stat i staten. Men det gælder faktisk på alle energiområder: når de gøres til kasterbold for private profitinteresser, må og bør det vække mange almindelige menneskers protest.

Det gælder ikke mindst anvendelsen af atomenergi og de problemer omkring den, som den sidste udvikling har skabt. Regeringen kan lige så godt se i øjnene, at den politiske stilling er sådan, at det, man kalder den endelige beslutning om kernekraftens indførelse i Danmark, ikke vil blive gennemført uden en folkeafstemning. Det vil sige, ikke uden at regeringen kan give garantier, som skaber tillid i befolkningen.

Den iver, hvormed brede lag i befolkningen nu engagerer sig i energiproblemerne, har al mulig berettigelse. Den kan og bør blive en afgørende demokratisk kraft ved løsningen af disse problemer, og den mistillid, som lever i den, er først og fremmest skabt af den officielle energipolitik og den måde, den er ført frem på.

Forsøgene på at affærdige alle indvendinger med hoven teknokratarrøge viser en helt manglende forståelse for, hvad der rører sig i tiden i et samfund, som i forvejen er frustreret i en krise, der bliver ved og bliver ved. Det har igen næret sådanne reaktioner på det, at meget i de standende diskussioner unægtelig er blevet sterilt og ufrugtbart. For lige så kortsynet det er at foregøgle, at der ikke er nogen problemer ved anvendelsen af avancerede energiformer eller af mere traditionelle energiformer i kolossal målestok, lige så kortsynet er det på den anden side på forhånd at udelukke, at epokeskabende videnskabeligt-tekniske fremskridt kan anvendes til gavn for mennesket. På begge måder bringes man til i mere eller mindre videnskabelige eller mere eller mindre pseudo-videnskabelige diskussioner at forudsætte det, man vil bevise. På den måde tramper man jo i mange af disse diskussioner rundt på stedet, og det giver heller ikke megen plads for den nøgternhed, som er påkrævet over for problemer, der hverken er løst eller uløselige.

Sådanne diskussioner er i virkeligheden uden perspektiv. Hvad vil man egentlig stille op, hvis man får ret, som man kalder det, i dysten mellem det ene og det andet af disse absolutter? Vil teknokraterne, hvis de kan bestemme det hele, bare køre løs, ubesværet af alle sammenbrud på deres vej? Og hvilke forbedringer af samfundet eller verden ville der på den anden side egentlig være nået gennem et forbud mod fredelig anvendelse af atomenergi?

[Ib Nørlund]

Det værste er, at man i denne form for diskussion lukker øjnene for, hvad det i virkeligheden drejer sig om, f. eks. hvad der er det virkelig skandaløse i sidste affære. Hvad var der i virkeligheden i vejen med værket i Pennsylvania? Først og fremmest at det var klasket sammen i et jag, for at man ikke skulle komme til at overskride en termin, som ville betyde en nedskæring af firmaets profit gennem afgiftsforhøjelser og gennem elprisenedsættelser, og på den måde kan man selvsagt ikke styre noget som atomenergi.

Endvidere var de statsligt foreskrevne sikkerhedsregler ikke overholdt, hvad der også kunne skæppe i kassen, men det kunne kun forekomme, fordi der åbenbart ikke var tilstrækkelig vilje eller evne til at sikre kontrol med, at firmaet overholdt de statsligt foreskrevne regler, som dermed ikke bliver meget betydningsfulde.

Endelig var der også tale om, at man anvendte underlødigt apparatur, bl. a. pumper, ligesom tilfældet for øvrigt var i Ringhals for nogle år siden, som der har gjort opmærksom på tidligere, og materiel bl. a. til metalbelægning. Det er med rette fremført, at arbejderne på værket netop ofte er opmærksom på sådanne ting og undertiden kritiserer dem, men ingen ret eller mulighed har for at gribe ind.

Endelig: hvad var det mest skandaløse ved den sidste udvikling omkring Barsebäck? For mig at se først og fremmest, at det viste sig, at der forelå hemmelige sikkerhedsrapporter, som offentligheden hidtil ikke havde hørt noget til. Det er meget godt, at ministeren nu kommer og siger, at alt, hvad der ligger i skufferne, skal komme frem, men skal der en ildebrand til hver gang, før man også i fremtiden lægger kortene på bordet?

Derfor kan man ikke undre sig over, at mistillid breder sig. På den anden side kræver det hverken kernefysiske overvejelser eller højere matematik at se, i hvilken retning man må handle for at råde bod på sådanne forhold. Men det kræver en politisk besluttsomhed over for bestående magtforhold i samfundet og i energisektoren.

Som det centrale spørgsmål fremtræder, som vi atter og atter har påpeget, spørgsmålet, om man vil oprette en effektiv demokratisk kontrol med selvstændig magt til at gribe ind. Det kan kun ske gennem en begrænsning af eller et brud på monopolernes magt over energisektoren, altså ændringer af sam-

fundsmæssig karakter, som også rummer videregående perspektiver.

Vi har tidligere stillet forslag i forbindelse med atomenergi. Man foregav at smile, da vi krævede, at demokratisk valgte sikkerhedsråd også skulle have magt til at standse driften. Gør man stadig det? Vi har også stillet forslag i samme retning på olie- og gasområdet.

Man må se i øjnene, at energikrisen først og fremmest er energipolitikens krise, og der gives ingen virkelig vej frem for en dansk energipolitik uden om oprettelsen af en fast demokratisk kontrol, og dertil kommer også en selvstændig optræden på verdensmarkedet.

Vi ser ikke rettere, end at dette forudsætter en nationalisering af hele energisektoren, en demokratisk nationalisering, og de begyndende indrømmelser, som jeg indledningsvis talte om, burde faktisk føre til deres konsekvens på denne måde.

Gert Petersen (SF):

Fra tid til anden har såkaldte kloge folk jo fortalt os, at Danmark var sakket uendelig bagud, fordi vi endnu ikke havde indført atomkraft.

Jeg gad vist, om der ikke nu breder sig en erkendelse – jeg synes faktisk, jeg kunne spore det lidt hos den socialdemokratiske ordfører – af, at det er en lykke for vort land, det ikke er kommet så vidt, og at Danmark måske i virkeligheden er forud for en række andre lande, der hænger på milliardinvesteringer i et usikkert, upålideligt og farligt energisystem.

Reaktorulykken på Tremileøen vil utvivlsomt sætte skel i udviklingen i de samfund, hvor folkelig indflydelse endnu kan gøre sig gældende. Reaktorulykken var et dramatisk dementi af alle de letfærdige prognoser om kernekraftværkernes kolossale driftssikkerhed. Man stod på randen til netop den katastrofe, som ifølge såkaldte eksperter havde været utænkelig. At man ikke nåede ud over randen, skyldes i mange henseender mere lykken end forstanden. Hvis det hele er sket efter en eller anden bog, må det have været en bog, som jeg så i en boghandel i New York, engang jeg var derovre, og som i dansk oversættelse hed: »64 måder at spille hasard på«, for i 7–8 dage spillede man hasard med menneskeliv og natur, og det i en

[Gert Petersen]

målestok, som ikke kan sammenlignes med kulminekatastrofer, men kun med, hvad vi kender fra de frygteligste krige, menneskeheden har oplevet.

Måske gør det ikke indtryk på dem, der stadig søger udveje og undskyldninger for atomkraft, men selv de må erkende, at en sådan mangel på driftssikkerhed i hvert fald er aldeles uøkonomisk. Begivenhederne på Tremileøen vil helt givet føre til voldsomt skærpede sikkerhedskrav dér, hvor man har været så uheldig at basere energiforsyning på atomkraft, og det vil sige, at energiforsyningen bliver langt mere kostbar end forudset, og at man må afskrive milliardbeløb som fejlinvesteringer. Hvis risikoen for hundredtusinder af menneskeliv ikke kan gøre indtryk, så må dette: de kolossale økonomiske tab, da vel i det mindste gøre indtryk.

Alt det kommer så oven i det, vi med sikkerhed vidste i forvejen, nemlig at problemet med hensyn til anbringelsen af det højaktive giftige affald stadig ikke er løst, at knapheden på uran med sikkerhed vil fremtvinge overgang til formeringsreaktorer i mange lande og dermed produktion af plutonium, som igen er velegnet til fremstilling af atom-bomber, og at de enorme civile og militære risici, der følger er forbundet med a-kraftproduktion, med nødvendighed vil føre til sådanne bevogtnings- og sikkerhedstjenester, at vi nærmer os politistaten.

Af disse mange grunde bør vi være glade for, at vi har været, om jeg så må sige, bagud med atomkraft. Folk i mange andre lande vil se på Danmark med voksende misundelse, fordi vi i virkeligheden er forud for deres situation. Men vi skal selvfølgelig ikke hvile på laurbærene. Vi skal totalt stryge a-kraften som en af strengene i vort kommende energiforsyningssystem; vi skal søge andre veje.

Her er det ikke nok nu i dag, som vi har hørt det, at tale pæne ord om de vedvarende energikilder. Ord gør det ikke, nej, det er på dette område, de økonomiske midler skal sættes ind. Selv i USA har de forstået det. Dér regner man med gennem en passende indsats at kunne nå frem til at dække 1/5 af energiforbruget med vedvarende energikilder om godt og vel en snes år.

Vi, der er så heldige at være fri for atomkraft, bør da gå endnu mere effektivt til værks. Gennem et system af opmuntringer og

indgreb må vi styre udviklingen i den retning. Solen, vinden, jorden og de biologiske processer må for alvor ind i energiplanlægningen og gøres til stærke og afgørende strenge i energiforsyningssystemet.

Samtidig må der sættes en stopper for det frådseri med energi, som vi oplever. Der er netop kommet en rapport fra Danmarks tekniske højskole, Jørgen Nørgaard-rapporten, som siger noget om, hvor kolossalt meget der kan spares, uden at det går ud over den tilvante levestandard. Den blinde vækst i energiforbruget, som jeg nok synes regeringen til en vis grad stadig væk kalkulerer med, er urimelig og utilstedelig.

Men selvfølgelig vil det da koste noget – det ville a-kraften jo i øvrigt også have gjort – og det kan da godt være, overgangen til vedvarende energi bliver noget dyrere i første omgang, men på længere sigt vil det være afgørende, at de energikilder, jeg her taler om, er udtømmelige og dermed er billige.

Men prisen for overgangen må betales, det skjuler vi ikke, og derfor har socialistisk folkeparti foreslået en råolieenergiavgift, som sammen med andre indtægter kan danne basis for en fond, der årlig vokser med ca. 4 mia kr., som må øremærkes til udvikling og anvendelse af vedvarende energi, til isolering og andre energibesparelser og til fremme af genbrug.

En virkelig massiv indsats til fremme af vedvarende energi rummer en stor udfordring til videnskaben også herhjemme, men det er en folkelig udfordring, en udfordring, der forudsætter et tæt samspil mellem hundreder, ja, tusinder af folkelige initiativer og videnskabelig ekspertise og vilje til at bane nye veje, altså en indsats, der i ordets egentligste forstand er demokratisk, til gavn for en demokratisk udvikling.

Den kan man sammenligne med a-kraftteknologien, som nødvendigvis må være elitestyret. Forleden bragte svensk fjernsyn en samtale med en af de topansvarlige for Polens atomkraftværker. To af hans bemærkninger gjorde et uforglemmeligt indtryk på mig. Han sagde: »Politiker kan enhver blive, men a-kraftvidenskabsmand og -tekniker kan kun de allerdygtigste blive«, hvormed han mente, at så skal politikerne bare gøre, som a-kraftteknikerne siger. Han sagde også – og det var den anden bemærkning, der virkelig brændte sig ind i mit sind –: »Det kan da

[Gert Petersen]

aldrig være demokrati, at folket skal have lov til at sige nej til noget, som er godt for folket« – ja, det sagde han faktisk – hvorved han naturligvis forstod, at vi, der er de ansvarlige, ved, hvad der er godt for folket.

Må jeg have lov til at erklære mig ét tusind procent uenig med denne polske akraftentusiast. Efter min opfattelse er demokrati netop, at folket har lov til at sige nej, uanset om politikere og eksperter synes, at deres egne ideer er de bedste i verden. Det kan selvfølgelig være generende for magtelite. Det giver heller ikke altid de bedste resultater, men forbavsende ofte har det i historiens løb vist sig, at det var folket, der havde ret, og politikerne og eksperterne, der tog fejl. Se blot til Barsebäck. De politikere og eksperter, som anbragte dette monument over menneskelig dårskab midt i det tættest befolkede område i Norden, havde de ret? De spurgte ikke nogen. De satte byggeriet i gang, og nu er de så fanget i deres egne milliardinvesteringer, selv om Tremileøen har belært alle om deres kolossale fejltagelse. Når folket nu siger, at de hellere må lukke værket end at spare på disse investeringer, stopper disse politikere og eksperter deres ører og vil intet høre.

Så må vi altså tale højere, og så må vi have den danske regering til at tale højere. Tryghed og sikkerhed turde være nogle milliarder værd. Barsebäck må lukkes. Med den beliggenhed, som man har valgt, kan vi ikke acceptere, at Barsebäck bare er et internt svensk anliggende.

Hvad perspektiverne herhjemme angår: lad os nu udnytte den chance, vi har fået, fordi indførelse af a-kraft i Danmark beständig er blevet udskudt. Lad os helt fjerne a-kraften fra energiplanen og lad os gå andre veje for tryghedens skyld, men egentlig også, som jeg har været inde på det, for demokratiets skyld.

Ebba Strange (SF):

Jeg vil benytte denne lejlighed, hvor vi har en energidebat her i huset, til at drage et lokalt eksempel ind i debatten om energiplanlægning. Det drejer sig om Århus kommunes varmeplan.

Århus kommune er den første store kommune her i landet, der har principgodkendt en varmeplan, og jeg går ud fra, den er handelsministeren bekendt. Denne varmeplan

bygger på en meget voldsom udbygning af Studstrupværket, der ligger nordøst for Århus. Når jeg gerne vil have ministerens kommentar til denne plan i dag, hvis det er muligt, er det, fordi jeg egentlig synes, den kan tages som et ganske godt eksempel på, hvordan jeg mener man ikke skal planlægge, heller ikke på landsplan.

Det er fremgået af hr. Ole Olsens indlæg i dag som SFs ordfører, at vi i SF er enige med regeringen i, at det er nødvendigt med en samlet planlægning for Danmarks energiforbrug, og det er også nødvendigt, at denne samlede planlægning er bygget op omkring planlægning i forskellige lokale områder, men problemet bliver så, hvordan vi planlægger, og på hvis betingelser vi planlægger.

Hvad angår de mere generelle energipolitiske synspunkter kan jeg også henvise til hr. Ole Olsens indlæg, og der er mange af de ting, hr. Ole Olsen har sagt, som går igen i Århus kommunes varmeplan, og det er dem, jeg især vil hæfte mig ved.

For det første gælder det med hensyn til Århus kommunes varmeplan, at der også dér kun foreligger ét forslag. Jeg mener, at det såvel for et folketing som for en kommune er et urimeligt grundlag at træffe en beslutning på, og vil derfor spørge ministeren, om han ikke synes, det ville være rimeligt at forlange, at der blev givet beslutningstagerne forskellige alternativer at vælge imellem, når de skal træffe deres valg. Det er i hvert fald det synspunkt, der ligger bag en rapport, som nogle eksperterovre i Århus har udarbejdet som modrapport til Århus kommunes varmeplan. Jeg har sendt et par stykker deraf over i handelsministeriet, og jeg håber, handelsministeren har set dem, fordi nogle af de spørgsmål, jeg vil stille i dag, er hentet bl.a. fra deres beregninger.

Århusvarmeplanen satser som sagt ensidigt på en udbygning af Studstrupværket, og det vil få mange konsekvenser både for befolkningen og for udviklingen i Århusområdet fremover, hvis den bliver iværksat. Jeg skal nævne nogle af konsekvenserne.

For det første forudsætter planen, at 90 pct. af hele områdets varmforsyning skal ske via varme fra Studstrupværket. Jeg skal indskyde, at vi i SF er tilhængere af kraftvarmeværker; vi synes, det er vigtigt, det er godt, at varmen fra elektricitetsværker udnyttes til opvarmning. Men 90 pct. fra ét stort

[Ebba Strange]

værk betyder i realiteten, at der bliver meget få for ikke at sige slet ingen muligheder for, at der i dette område udvikles og eksperimenteres med alternative varmekilder.

Det, jeg vil spørge om, er, om handelsministeren finder det rimeligt. Nok er de vedvarende energikilder ikke højt prioriteret i handelsministerens egen redegørelse, men de er der dog, og der er ikke plads til dem i Århus på denne baggrund. Det betyder også, sådan som jeg læser det, at der ikke er særlige incitamenter for befolkningen i området til at spare på varmen.

Studstrupværkets store kapacitet bygger på forudsætningerne om et voldsomt øget elforbrug: en fordobling af elkapaciteten inden 1990, og jeg vil spørge, om handelsministeren finder en sådan forøgelse af elforbruget rimelig.

Det er også forudsat i planen, at de energispareforanstaltninger, der er inspireret til herindefra på forskellig vis, ikke virker. Vi har jo hørt lidt i debatten i de forgangne måneder om, at de ikke virker tilstrækkeligt, og at de ikke virker så meget, som man havde forudsat, men jeg vil gerne spørge handelsministeren, hvad han vil gøre ved det, for noget af det, der virkelig er vigtigt, er, at vi kommer i gang med de spareforanstaltninger, og det virker påfaldende, at Århus kommune ligesom tager det for givet langt ud i fremtiden, at de dér spareforanstaltninger nok aldrig kommer til at virke, så dem kan man lige så godt se bort fra.

Hvad angår elforbruget, var vores ordfører også inde på den til tider ret voldsomme reklame, som elværkerne foretager for at få folk til at bruge el bl. a. til opvarmning, og jeg vil gerne spørge handelsministeren, hvad han vil sætte i stedet, altså om handelsministeren i stedet vil støtte nogle af SFs forslag, dels om nedsættelse af elforbruget i husholdningsartikler, dels om at afskaffe det – undtagen i særlige tilfælde – når det drejer sig om boligopvarmning.

Det tredje problem, jeg vil rejse, er prispolitikken. Jeg vil gerne høre, hvordan handelsministeren mener man mest hensigtsmæssigt tilrettelægger en prispolitik. Det, vi erfarer i varmeplan Århus, og det, der er mit indtryk andre steder fra også, er, at man opererer med ret høje faste afgifter på den varme, man aftager fra et fjernvarmeværk. Hvis man opererede med lavere faste afgifter og til

gængæld højere afgifter på det individuelle forbrug, ville det efter vores vurdering i højere grad appellere dels til besparelse, dels til udnyttelse af alternative energikilder.

Endelig er der spørgsmålet om fremløbs-temperaturen. Det har vi også drøftet tidligere på SFs foranledning, men jeg vil gerne nævne, at varmeplanen i Århus altså bygger på, at der skal lægges et kæmpemæssigt ringrør fra Studstrupværket ind omkring hele Århus. Hvis dette rør bliver dimensioneret til en høj fremløbstemperatur, er varmforsyningen i Århus i årevis, helt frem til år 2000, bundet til den høje fremløbstemperatur. Hvis man derimod kunne forlange, at rørene blev dimensioneret til lav fremløbstemperatur, kunne man efterhånden omlægge forbruget fra en høj til en lav temperatur. Jeg ved godt, det ikke kan gøres fra den ene dag til den anden, men forudsætningerne for, at det kan gøres, burde i hvert fald opfyldes på et så tidligt tidspunkt som muligt, inden man er færdig med at udarbejde anlægget.

Som jeg har læst ministerens forslag til lov om varmforsyning, skal varmeplaner for fremtiden først godkendes i kommunerne og derefter godkendes i amtet. Desuden skal de sammenholdes med den regionplanlægning, der foreligger, og handelsministeren kan gribe ind over for en lokal varmeplanlægning. Men hvis jeg ikke har misforstået det, er det ikke noget, handelsministeren skal, det er altså noget, handelsministeren kan, og derfor vil jeg sluttelig spørge, om handelsministeren har mulighed for og vil gribe ind og bede Århus kommune om at lade foretage nye undersøgelser, inden denne varmeplan bliver iværksat. Jeg finder det også vigtigt, at den passes ind i de planer, man har i andre, tilstødende kommuner, Silkeborg kommune f. eks. Endelig vil jeg spørge, om handelsministeren også over for kommunerne vil tage hele spørgsmålet om udarbejdelse af alternative planer op til ny overvejelse.

Det er store ting, vi står med her dels landspolitisk, dels lokalpolitisk, og jo bedre det bliver grebet an fra starten, des færre fejltagelser kommer vi til at gøre undervejs.

Handelsministeren (Arne Christiansen):

Jeg vil starte med at sige, at dagen i dag egentlig er en historisk dag for dansk energipolitik, for det er i dag nøjagtig fem år siden,

[Handelsministeren]

den første energidebat fandt sted her i folketinget, den 18. april 1974, så det er ved at blive en tradition.

Jeg mener uagtet de varierede synspunkter, der er givet udtryk for, at der kan spores en betydelig forståelse for og også en tilslutning til energiredegørelsen 1979 og til de foreliggende lovforslag.

Jeg skal prøve på at kommentere og i nogen udstrækning besvare de spørgsmål, der er stillet. En del af dem finder jeg dog også naturligt hører hjemme under et kommende udvalgsarbejde. Må jeg starte med den socialdemokratiske ordfører, fru Ritt Bjerregaard, der bl. a. rejste spørgsmålet om sammensætningen af gas- og varmeprisudvalget. Det er jeg parat til at drøfte under udvalgsarbejdet. Jeg finder det rimeligt, at både mindre og store forbrugere bliver repræsenteret i dette prisudvalg.

Så var fru Ritt Bjerregaard – og andre ordførere har også været det – inde på forskningen i og arbejdet med vedvarende energikilder, og det er blevet beklaget, at de midler, der var sat af, var begrænsede, og at de udviste en faldende skala. Det er naturligt, at beløbene falder. Det er to givne beløb fra augustforligene i 1976 og 1977, der er tale om, med 50 mill. kr. det ene år og 238 mill. kr. det andet, men jeg kan føje til, at det er min hensigt at komme med forslag om, at dette energiforskningsarbejde fortsættes, og med den interesse, der har vist sig i flere af indlæggene her, tør jeg måske håbe på at få støtte, også den dag da jeg kommer og skal bruge penge til disse ting.

Jeg finder det også naturligt på baggrund af både fru Ritt Bjerregaards og andres indlæg at sige nogle ganske få ord om de resultater, der allerede foreligger, og hvad vi kan forvente på dette område, når det drejer sig om vedvarende energikilder, altså sol, vind, biogas, halm m.v.

I Dansk Energipolitik 1976 indgik disse vedvarende energikilder med 4 pct. af den samlede energiforsyning, når vi nåede frem til 1995. Jeg ved, der er fortalere for disse energikilder, der finder, at målsætningen er beskeden, men jeg mener selv, den, når vi ser på forholdene, er ret ambitiøs. Vindenergi skulle f. eks. bidrage med 3 pct. af elforsyningen. Hertil ville kræves 400 møller af den størrelse, som der nu opføres to af ved Nibe. Når vi om et par år kender resultatet af dette

eksperiment, kan vi tage stilling til, om vi skal gå videre ad den vej. Men jeg vil dog mene, at en målsætning, som indebærer, at der skal være 400 møller i drift om 15 år, stadig må betragtes som ret optimistisk.

For rumopvarmningens vedkommende er der sigtet højere, nemlig at 10 pct. af energiforsyningen til rumopvarmning skulle ske ved hjælp af solpaneler og biogas, jordvarme osv., når vi når frem til 1995. Handelsministeriets energiforskningsprogram tager sigte på alle disse muligheder, og de er i princippet stadig til stede. Spørgsmålet er altså, om vi tør tro på, at vi om 15 år kan nå længere end det, som indgik i Dansk Energipolitik 1976, hvor der var tale om 100.000 kombinerede solpaneler og varmepumpeanlæg og 200.000 solpanelanlæg med suppleringsvarme.

Det kan fortsat meget vel tænkes, at vi i næste århundrede skal trække betydelig mere på de vedvarende energikilder, men vi skal også klare os igennem de næste 20–30 år, som efter alt at dømme bliver energiforsyningsmæssigt vanskelige, og det er derfor, det er naturligt, at vi koncentrerer opmærksomheden om, hvad der ligger nærmest for, og de opgaver, vi står over for.

Fru Ritt Bjerregaard og hr. Mølgaard var inde på spørgsmålet om den canadiske reaktor. I elværkerne sammenlignende undersøgelse af letvandsreaktorer og af CANDU-reaktoren, som blev udført i 1974–75, konkluderes ikke alene, at CANDU-reaktorens sikkerhedsforhold var utilstrækkeligt dokumenteret, men også at hele CANDU-systemet ville være væsentlig dyrere end et letvandssystem, og at tungvandsteknologien, som CANDUen bygger på, er væsentlig mindre udviklet og udbredt end letvandsteknologien, med heraf følgende sikkerhedsrisici. Danmark kunne således nok få æren af at blive det eneste land i Europa, der satsede på CANDU-reaktoren. England, der selv var i færd med at udvikle en tungvandsreaktor, har i mellemtiden opgivet denne type. Jeg kan føje til, at der ikke siden afslutningen af elværkernes undersøgelser fra 1974–75 er udført dybtgående undersøgelser af denne reaktor, men såvel regeringen som elværkerne har haft løbende kontakt til de canadiske myndigheder og elværker, og der er ikke i konsekvens heraf fremkommet nogen oplysninger, der kunne retfærdiggøre en ændret

[Handelsministeren]

vurdering af de forhold, som jeg lige har nævnt her.

Der er også flere ud over den socialdemokratiske ordfører, der har været inde på DEMO-projektet, spørgsmålet om, hvad der kan spares af elektricitet ved fornuftig produktion og anvendelse af husholdningsredskaber. Jeg kan sige, at selv om rapporten er ganske ny og fyldig, er den ligesom andet blevet studeret med interesse i handelsministeriet. Jeg kan godt være enig i, at f. eks. husholdningsmaskiners elforbrug bør søges sænket. Jeg kan føje til, at vi, navnlig her på det seneste, i afvigte kvartal, i EF-sammenhæng har arbejdet på at få reduceret elforbruget i husholdningsmaskiner, og som det første resultat er der i EF lige vedtaget et forslag om mærkning af husholdningsapparater med henblik på energiforbruget. Dette forslag, som vi kan anbefale og er gået stærkt ind for i EF-regie, er altså det første skridt i den retning. Jeg må så føje til, at de mere vidtgående perspektiver, som jeg forstår indeholdes i denne rapport fra hr. Jørgen S. Nørgaard, ikke alene forudsætter tekniske indgreb eller nykonstruktioner, men også skal ses som led i en ret så voldsom samfundsmøveltning, vækstrater m.v. Der er altså mere end energipolitik i denne rapport; det fremgår jo også af, at den er taget til indtægt af andre, som er stærkt inde i vækstratediskussionen, og her tænker jeg på en af forfatterne bag »Oprør fra midten«, som også har taget denne rapport til indtægt.

Fru Ritt Bjerregaard spurgte, om jeg finder det acceptabelt, at der er så relativt kort tid til at behandle de ting, vi diskuterer her i dag. Det synspunkt ville jeg også nok dele, hvis jeg sad som udvalgsmedlem. Det skal heller ikke tjene som nogen undskyldning, men i hvert fald som en forklaring, at den energiredegørelse, vi diskuterer, og de lovforslag, der er en konsekvens af først og fremmest gaskontrakten, var forudset tidligere: både min forgænger som handels- og energiminister og jeg bebudede jo i løbet af 1978, at redegørelsen skulle fremlægges til nytår, men det vil også være tinget bekendt, at forhandlingerne mellem DONG og DUC trak ud, og det er altså det, der har sat sig spor også frem til datoerne i dag.

Til fremskridtspartiets tre ordførere har jeg ikke mange bemærkninger. De var, som jeg ventede det, kritiske over for det hele, men

jeg lyttede forgæves efter, hvad fremskridtspartiet vil sætte i stedet. Ganske vist bemærkede hr. Arentoft, at når olien bliver knap, kan vi jo bruge gassen. Nu er det imidlertid sådan, at olien ikke behøver at blive knap, fordi der ikke er mere. Der kan være helt andre faktorer, der næsten fra dag til dag kan spille ind, og derfor mener jeg, det var en, hvis jeg må sige det sådan, lidt letsindig vurdering.

Jeg ved ikke, hvorvidt hr. Arentofts bemærkning om, at man vil foreslå en ny § 5 i anlægsloven for naturgas, skal forstås sådan, at man så kunne acceptere hele loven. Det er måske overfortolket; jeg skal måske snarere opfatte forslaget om en § 5 om folkeafstemning som en forhalingsmanøvre, men det vil tiden jo vise.

Hr. Karlskov Jensen, hr. Svend Haugaard og måske også andre spurgte, om varmeplanloven vil hindre, at solvarme, biogas og andre former for vedvarende energi skulle kunne anvendes inden for de områder, der bliver udpeget, hvad enten det nu er til anvendelse af naturgas eller af kraftvarme. Dertil vil jeg gerne sige, at loven hverken hindrer vindmøller, solfang, pejse eller brændeovne el. lign., så jeg kan altså svare bekræftende, at det ikke er tilfældet.

Da spørgsmålet om elvarme også har været draget ind i billedet, kan jeg sige, at elvarme formentlig vil være for dyrt at skifte ud, når der ikke i eksisterende huse i forvejen er centralvarmeanlæg.

Fru Annelise Gotfredsen stillede en del spørgsmål og kom også med nogle betragtninger, som jeg måske nok lige skal kommentere. Spørgsmålet om Danmarks oliefor- syning var inde i billedet, og det blev sagt, at den kolde vinter nok spillede en større rolle end Iran. Der må jeg erklære mig, skal vi sige ikke helt enig med fru Annelise Gotfredsen, for så vidt jeg er underrettet, er der også andre lande end Danmark, der i høj grad har olieproblemer og lider under energiforsyningsproblemer som følge af udviklingen i Iran, lande, som ikke har haft en isvinter som Danmark.

Men det kan måske give anledning til at sige et par ord om den aktuelle oliefor- syningssituation i Danmark, for flere har været inde på nødvendigheden og betimeligheden af at spare. Jeg kan sige, at oliefor- syningssituationen fortsat er spændt. Den 1. april i år

[Handelsministeren]

var lagrene af benzin ca. 12 pct. lavere end på samme tid sidste år. Den 1. juni, altså lige før højsæsonen begynder, forventes lagrene at ligge 9 pct. under sidste års niveau. Lagrene af gas og dieselolie er også relativt små. Den 1. april var niveauet 11 pct. lavere end sidste år, og den 1. juni forventes beholdningerne at ligge ca. 4 pct. under 1979-niveauet. Det er derfor meget nødvendigt, at det vedtagne besparelsesmål i olieforbruget på 5 pct. i 1979, som IEA har forskrevet, nås.

Fru Annelise Gotfredsen bad mig bekræfte, om redegørelsen her i dag fortsat var baseret på regeringens energipolitik, som den er kommet til udtryk i statsministerens redegørelse sidste efterår, og som jo bygger på »Dansk energipolitik 1976«, og det kan jeg bekræfte at den gør. Regeringen har stadig den flerstrengede energipolitik på sit program.

Så spurgte fru Annelise Gotfredsen, hvorfor undergrundsudvalget ikke blev nedsat for at kunne drøfte DUC-DONG-kontrakten, altså gaskontrakten. Dertil må jeg sige, at det er jo et lovbestemt udvalg, som kun nedsættes, når det drejer sig om spørgsmål vedrørende eneretsbevillinger efter undergrundsloven, og det ville følgelig ikke have nogen kompetence i det spørgsmål, der hedder gaskontrakten mellem DUC og DONG.

Fru Annelise Gotfredsen stillede også spørgsmålet: hvordan vil priserne udvikle sig for energien som helhed? Jeg tør nok sige, at det er et lidt stort spørgsmål at skulle besvare kort, men vi har jo også i energiredegørelsen peget på de stigende oliepriser og de stigende realpriser. Jeg skal ikke sætte nogen procenter på her i dag, men kun sige, at der er ikke noget, der tyder på, at det skulle gå i nedadgående retning med hensyn til energipriserne som helhed. Jeg kan føje til, at olieprisen her i første kvartal i år i hvert fald er steget med 4-5 dollars pr. tønde, så det peger jo ikke i nogen positiv retning.

Så blev der sat spørgsmålstegn ved totaleffekten for beskæftigelsen ved indførelsen af naturgas, og her kan jeg henvise til den samfundsøkonomiske vurdering af naturgasprojektet. Vi ved også, at oliebranchen må forventes en nedgang på ca. 4.000 arbejdspladser som følge af den totale energiplan. Det er en konsekvens af, at vi reducerer vor afhængighed af olien.

Der blev ligeledes sat spørgsmålstegn ved valutaeffekten, idet det blev anført, at vi jo både skulle betale renter af anlægsudgifterne og tilbagebetale udenlandske lån. Dertil kan jeg sige, at der er taget højde for dette. De anførte tal for valutaindtjening på 500-600 mill. kr. er nettotal.

Endelig spurgte fru Annelise Gotfredsen, hvorledes de projekterede kraftvarmeværker skal finansieres, om det skulle ske over finansloven. Jeg ved ikke, om der kan gives et helt generelt svar på det, men produktionen af kraftvarme finansieres jo af elværkerne, transmissions- og distributionsnet finansieres principielt af kommunerne, men der er givet statstilskud til transmissionsnettet tidligere, op til 300 mill. kr.

Jeg tror, det var de bemærkninger, jeg havde til fru Annelise Gotfredsens indlæg.

Til fru Birgith Mogensen fra centrumdemokraterne skal jeg kun sige, at jeg takker for det gode slagord »Gør det til en sport at spare« – og her i dag taler vi jo om energien. Jeg håber, at alle på tværs af partiskellene her og ude i landet vil følge dette gode slogan, og det kan måske også bruges af ministeriets energispareudvalg. Jeg skal i hvert fald sørge for, at det går videre.

Jeg takker i øvrigt for det, jeg konstaterede som en klar tilslutning både til forslaget om anlægslov for naturgas og til forslaget om varmemforsyningslov, og også for synspunkterne vedrørende kernekraft.

Hr. Ole Olsen var bl. a. inde på spørgsmålet – det tror jeg også blev nævnt af fru Annelise Gotfredsen – om gas til industrien. Her er meningen altså, at det skal kunne sælges, hvis det er til konkurrencedygtige priser, men industrien kan ikke forpligtes til at anvende gas til procesenergi. Det er set nogle steder i udlandet, at det har kunnet finde sted.

Så var hr. Ole Olsen også inde på spørgsmålet om prisfastsættelsen, og det giver mig anledning til et par bemærkninger.

Den ordning, der foreslås indført på gas- og varmemforsyningsområdet, svarer nøje til den ordning, der i dag gælder for elforsyningsområdet, som hr. Ole Olsen også var inde på. I priserne for varme og gas kan indregnes de nødvendige udgifter, herunder driftsmæssige afskrivninger og henlæggelser til nyinvesteringer. De enkelte leverandørers prisfastsættelse skal anmeldes til gas- og var-

[Handelsministeren]

mepriisudvalget, der efterfølgende skal påse, at reglerne er overholdt.

Jeg kan tilføje, at regeringen har været opmærksom på, at prisfastsættelsen på varmemeforsyningsområdet eventuelt må tages op til overvejelse, når de store investeringer i de kollektive varmemeforsyningsanlæg er afskrevet. Da tidspunktet herfor imidlertid først vil indtræffe om en årrække, for naturgasprojektets vedkommende vel i 1990'erne, og så i øvrigt på forskellige tidspunkter for de enkelte projekter, er det ikke fundet nødvendigt at tage stilling til spørgsmålet på nuværende tidspunkt.

Hr. Ole Olsen var også inde på spørgsmålet om, hvad der er til disposition af berigningskapacitet i 1980'erne, når det gælder kernekraftværkerne. Med de foreliggende planer for udbygning af kernekraftværker og berigningsanlæg vil der i 1980'erne eksistere en betydelig overkapacitet for berigning. I det lange løb må det forventes at der sker en tilpasning af udbud og efterspørgsel. En udbygning af et berigningsanlæg med centrifuger tager kun det halve af den tid, det tager at bygge et kernekraftværk. Der er derfor ikke nogen grund til at frygte en mangel på berigningskapacitet.

Det var selvfølgelig morsomt at høre hr. Kaj Hansens lange citat. Jeg ved, der var mange i denne sal, der troede, at det drejede sig om et tidligere socialdemokratisk folketingsmedlem, men jeg kendte godt udklippet fra Morgenposten eller Fyns Tidende. Venstre er imidlertid et liberalt parti, så vi har plads til mange meninger, og jeg skal gerne tilgive Lennart Larsson hans synspunkter, som de var citeret af hr. Kaj Hansen.

Hr. Kaj Hansen var også inde på spørgsmålet om forhandlingsresultatet mellem DUC og DONG. Jeg kunne her nøjes med at henvise til et spørgsmål, som jeg har besvaret i det energipolitiske udvalg – det er spørgsmål nr. 34 i almindelig del, bilag 16 – men jeg skal gerne gentage det her, for det er ganske kort. Jeg må tage udgangspunkt i det lov- og koncessionsgrundlag, inklusive aftalen af 15. juli 1976, der foreligger omkring DUCs virksomhed. Det afgørende er her, at der mellem DUC og DONG er tale om en gasaftale på forretningsmæssigt grundlag, hvor naturgasprisen fastsættes under hensyntagen til markedsprisen på det europæiske kontinent for naturgas produceret i Nordsøen, og

jeg finder altså den aftalte pris forsvarlig og rimelig.

Hr. Svend Haugaard stillede en del spørgsmål, bl. a. om regeringens stilling til en olieledning fra Nordsøen, og hr. Wilhjelms var også inde på det. Jeg kan sige, at ud over den vurdering, der ligger i DeGolyer & MacNaughtons rapport, som medlemmerne har modtaget som bilag, så er spørgsmålet for tiden genstand for en samfundsøkonomisk vurdering i regeringen.

Hr. Svend Haugaard understregede ligesom andre nødvendigheden af, at nu måtte vi have en alternativ energiplan uden a-kraft. Det giver mig anledning til nogle bemærkninger, som jeg beder de ærede medlemmer tage som svar til alle, der måtte have rejst dette spørgsmål.

Jeg vil gerne først gøre én ting klar, nemlig at regeringens energipolitiske redegørelse, ER-79, jo ikke, som det er sagt af flere ordførere, udgør nogen ny energiplan. Den plan, som blev lagt frem i »Dansk Energipolitik 1976«, er fortsat den plan, som regeringens politik hviler på. Den indebærer bidrag fra alle de energikilder, der står til rådighed, altså også kernekraft, og regeringens holdning er i den henseende principielt uændret. Kernekraften er i regeringens energiplanlægning et af de elementer, der vil bidrage til at bedre forsynings sikkerheden og mindske Danmarks sårbarhed over for brændselsprisstigninger.

Betingelsen for, at der i Danmark kan bygges kernekraftværker, er dog stadig som ved regeringens tiltræden, at der findes en tilfredsstillende løsning på affaldsproblematikken.

Spørgsmålet om sikkerheden ved kernekraftværker bør efter regeringens mening overvejes i lyset af erfaringerne fra uheldet på Three Mile Island-anlægget. Det er imidlertid væsentligt at gøre sig klart, at ingen teknologi er uden ulemper, og at en vurdering af kernekraften må ses i relation til realistiske alternativer. Her må det vel være rigtigt at sige, at det eneste realistiske alternativ til kernekraft-elproduktion herhjemme er en yderligere udbygning af kulkraftværkerne.

Der skal importeres 2 mill. t kul om året for at erstatte et 1.000 MW kernekraftværk. Inden kernekraftværker kan igangsættes i Danmark – det vil altså tidligst blive i 1990 – forventes der en stigning i kulforbruget fra

[Handelsministeren]

de nuværende 6 mill. t om året til knap 15 mill. t om året. Uden kernekraft vil denne stigning fortsætte, og dansk elproduktion vil på lang sigt være helt afhængig af mulighederne for kulforsyning. Hvis der også i andre lande sker en udskydelse af kernekraften, så vil der ske en voldsom stigning i behovet for kul. Enkelte lande vil i år 2000 få brug for kulmængder op til 6 gange forbruget i dag.

Det er tvivlsomt, om miner og transportfaciliteter kan udbygges så hurtigt, at behovet kan tilfredsstilles. I en del af de lande, der har rigelige kulressourcer, bl. a. USA, virker dels manglende økonomiske incitamenter, dels miljöhensyn bremsende på en forceret udvikling. Selv om kul kan fremskaffes i nødvendig mængde, vil en ensidig udbygning med kulfyrede elværker skabe miljømæssige problemer alle steder, også her i Danmark. Miljøministeriet har iværksat en undersøgelse heraf.

Hr. Svend Haugaard kom også ind på spørgsmålet om besparelser på energi, herunder benzin, og nævnte, at der burde gøres noget ved militæret, forstod jeg altså, for at de kunne spare på energien. Jeg kan sige, at dengang vi vedtog de nuværende brede og efter min opfattelse lempelige indgreb, blev det henstillet, at man både i den daglige tjeneste og i forbindelse med øvelser holdt sig det generelle energibesparelsesmål for øje. Men jeg skal da gerne således foranlediget henlede opmærksomheden hos de to ministre, forsvarsministeren og indenrigsministeren, som har civilforsvaret under sig, på landets energipolitiske situation.

Der blev også spurgt, om DONGs tidsplan for naturgas kan holde på nuværende tidspunkt. Der er svaret ja, men det er klart, at der her er tale om et tidspres, ganske som der er på de øvrige områder, vi diskuterer i dag.

Hvorvidt der skal føres en psykologisk prispolitik, er der ikke taget stilling til på nuværende tidspunkt.

Der blev også af hr. Svend Haugaard spurgt om planerne for geotermisk varme i Års og i Salling. Jeg skal ikke lægge skjul på, at det ret ambitiøse program deroppe har, så vidt jeg er underrettet, givet anledning til nogle vanskeligheder. Vi regner med at få anlægget i gang i år, men får næppe så mange erfaringer, at det kan begrunde yderligere

forsøg på det geotermiske område, i hvert fald i indenværende år.

Endelig blev der spurgt, om varmeplanen ville stille landsbyerne dårligere. Jeg må sige, at jeg har samme sympati for landsbyernes fremtid som det ærede medlem hr. Svend Haugaard, men jeg må også sige, at deres fremtid afgøres af en række andre faktorer end varmeplanen alene, så jeg tror ikke, at det er så relevant at nære frygt i hvert fald på den baggrund.

Jeg mener ikke, at hr. Jens Møllers og hr. Mølgaards indlæg giver anledning til bemærkninger. Det, jeg skulle svare, har jeg svaret i forbindelse med andre spørgsmål.

Så skal jeg til hr. Wilhjelm, der jo rejste en del spørgsmål, og som jeg er bekendt med har endnu flere i baghånden, gøre et par bemærkninger.

Med henblik på forskning på Risø sagde hr. Wilhjelm, at der i 1977 anvendtes 93 pct. til nuklear forskning og teknologi. Jeg må sige, at det tal ikke er korrekt. Der anvendtes 43 pct. til nuklear forskning og teknologi og 7 pct. til anden energiteknologi i henhold til Risø's årsberetning. De resterende 50 pct. anvendtes til andre formål. I finansåret 1978 blev der anvendt ca. 40 pct. til nuklear forskning og teknologi og 11 pct. til anden energi.

Hr. Wilhjelm satte spørgsmålstegn ved beskæftigelsestallene og den alternative beskæftigelse i forhold til naturgasanlægget. Der kan jeg sige, at med hensyn til de projekter, som blev udskudt af finansministerens redegørelse af 16. maj 1978, har man regnet et gennemsnitstal ud for beskæftigelse ved disse svarende til 30.000 mandår, hvis investeringsbeløbet for gasprojektet var blevet brugt til disse. Sådan er tallet altså fremkommet.

Hr. Wilhjelm var inde på spørgsmålet om gaspris og skat. Der kan jeg sige, at klausulen i gaskontrakten betyder, at nye skatter og afgifter overvælttes på bundprisen. Kun hvis der er tale om skatter og afgifter, der går ud over realprisstigninger på olie, kan der blive tale om overvæltning på kontraktprisen eller det, der også kaldes basisprisen. Hvis olien stiger i reale priser, vil bundprisen aldrig blive så høj som kontraktprisen, medmindre nye skatter går ud over realprisstigningen på olien.

Hr. Wilhjelm stillede en række andre spørgsmål, som jeg er bekendt med fra går-

[Handelsministeren]

dagens pressemeddelelse fra VS, en pressemeddelelse, som han selv betegner som den hidtil mest udførlige orientering om naturgaskontraktens indhold. Jeg skal ikke her, hvor det først og fremmest er de principielle synspunkter, der diskuteres, gå ind på alle disse spørgsmål. Jeg går ud fra, at hr. Wilhjelm vil stille dem på normal måde gennem tingets energipolitiske udvalg.

Til orientering for tingets medlemmer vil jeg dog gerne allerede nu oplyse, at hr. Wilhjelm har baseret sine spørgsmål på en række misforståelser om gaskontraktens udformning i almindelighed og DUC-DONG-kontraktens indhold i særdeleshed. Det er således nødvendigt at fastslå, at kontrakten er indgået mellem DUC og DONG og ikke mellem DUC og den danske stat. DUC og DONG er naturligvis ikke fritaget for at overholde gældende lovgivning, og DUC er selvfølgelig ikke fritaget for overholdelse af koncessionsvilkår, tilsynspåbud osv.

Jeg har ingen bemærkninger til hr. Ib Nørlund og hr. Gert Petersen.

Til fru Ebba Strange må jeg sige, at jeg lyttede med interesse til det, hun sagde, for det er klart, at det er et emne, et problem, som rækker ind i hele varmeplanlovgivningen. Jeg ser mig dog ikke i stand til her under en principiel behandling af en energiredegørelse og tre lovforslag, altså en førstebehandling, at kommentere et lokalt problem, som jeg ikke har haft lejlighed til at sætte mig ind i. Jeg må derfor skuffe fru Ebba Strange – jeg håber ikke alt for meget – med at sige, at jeg finder, at spørgsmålet falder uden for dagens debat, men at vi forhåbentlig på anden vis kan få lejlighed til at få spørgsmålet belyst. Indgriben i den pågældende sag eller andre forudsætter jo lovforslaget her vedtaget, og jeg skal derfor ikke gå nærmere ind på det i dag.

Må jeg afslutningsvis sige, at uanset de forskellige vurderinger og synspunkter, der er kommet frem under denne debat, så finder jeg, at et stort flertal erkender alvoren i vor og i den internationale energipolitiske situation. Jeg håber, at der vil være den nødvendige politiske vilje til at handle ud fra denne erkendelse.

Vi begynder så på anden runde, hvor taletiden er aftalt til ti minutter for ordførere og seks minutter for andre.

Ritt Bjerregaard (S):

Jeg vil gerne takke handelsministeren for de positive svar, han gav på nogle af de bemærkninger, jeg havde haft i første runde. Det gælder sammensætningen af varmeprisudvalget, og det gælder bemærkningerne om de vedvarende energikilder, hvor jeg også takker for de supplerende oplysninger, vi fik her.

Jeg synes også, det er rigtigt, at handelsministeren kommer med yderligere bevillingsansøgninger på dette område, og som handelsministeren bemærkede det, er vi positivt stemt over for det. Jeg mener, at handelsministeren til den tid skal overveje ikke at anvende en alt for snæver definition af forskningsbegrebet, idet man jo nu på dette område, hvad også andre har været inde på, må operere med grænser imellem, hvad man forstår ved forskning, og hvad man forstår ved begyndende produktion. Vi slipper imidlertid ikke for at se på bevillingen i 1980. Jeg forstod, at det, handelsministeren talte om, var bevillingsansøgninger ud over dette tidsrum.

Så takker jeg også for bemærkningerne om CANDU-reaktoren. Jeg kan helt bekræfte – det er også de oplysninger, jeg har fundet frem til – hvad handelsministeren har fremført her om elværkernes stilling, og jeg glæder mig til i udvalget at se de opfølgende undersøgelser, som handelsministeren omtalte. Jeg har forgæves forsøgt at få det fremskaffet igennem folketingets bibliotek, men det skal være rart at se det i forbindelse med udvalgsbehandlingen.

Jeg takker også for de positive bemærkninger om besparelserne. Jeg deler i og for sig handelsministerens betragtninger over de energipolitiske bemærkninger, der ligger i Jørgen Nørregaards bog. Jeg har heller ikke i de bemærkninger, jeg her har fremført, taget stilling til vækstproblematikken, men alene hæftet mig ved de mange praktiske muligheder, som ligger i denne bog.

Til slut skal jeg bare sige, at jeg ydermere på dette område efterlyste en folkelig debat, og det vil jeg vende tilbage til i udvalget.

Første næstformand (Erlendsson):

601 Ft

Maisted (FP):

[Maistød]

Ja, om ikke andet så kan fremskridtspartiet jo glæde sig over, at som denne debat har formet sig, så er der jo mulighed for, at vort forslag, der nu er fremsat for fjerde gang, nemlig forslag til lov om folkeafstemning om atomkraft i Danmark, endelig kan blive vedtaget.

Jeg kan da godt forstå, at hr. Wilhjelms fryder sig over, at handelsministeren er begyndt at kravle i den rigtige retning. Efter min opfattelse er han i fuldt løb i den forkerte retning. Når handelsministeren siger: hvad er alternativet til dette, ja, så er det selvfølgelig en liberal politik, som netop hæmmer en nationalisering, og det er det, socialdemokratiet vil.

Jeg synes også, det er interessant at bemærke, at socialdemokratiet ikke har taget stilling til kernekraft. Hvad gør denne regering uden socialdemokratiets støtte? Det undrer mig meget. Det betyder, at når fru Ritt Bjerregaard heroppe siger, at socialdemokratiet ikke har taget stilling til kernekraft, er der intet grundlag for den energiredegørelse, handelsministeren har lagt frem. Derfor er der altså god grund til, at der bliver udarbejdet en alternativ energiplan. Det skylder man befolkningen, sådan at vi også kan få den fornødne tid til at diskutere kernekraftproblematikken, og hvad det koster ikke at indføre kernekraft. Det er nok det allervigtigste ved denne debat.

Arentoft (FP):

Handelsministeren havde kun to – ikke særlig positive – bemærkninger til vores indlæg i første omgang. Jeg er ked af, hvis jeg ikke har udtrykt mig tilstrækkelig klart ved at nævne det ændringsforslag, vi havde tænkt os at komme med til lovforslag nr. L 205 om naturgasforsyningen. Det går ud på, at da der ikke er nævnt nogen ikrafttrædelsesdato, bliver ikrafttrædelsesdatoen først effektiv, efter at der har været foretaget en folkeafstemning. Jeg håber, jeg har tilkendegivet klart nok, at vi er imod naturgasprojektet, som det foreligger, men hvis en folkeafstemning ganske klart siger, at befolkningen går ind for denne naturgasdistribution osv., er jeg ikke tilbøjelig til at tro, at fremskridtspartiet så også vil gå ind for det. Men der er i al fald under ingen omstændigheder tale om nogen forhalingsmanøvre. Det vil jeg

gerne have lov at understrege over for handelsministeren.

Jeg sagde også i mit første indlæg, at det gjaldt om først og fremmest at finde frem til en løsning, som giver de bedste resultater for befolkningen.

Så nævnte ministeren også, at der ikke var nogen alternativer fra fremskridtspartiets side. Det kan jeg nu ikke forstå, for vi har dog diskuteret det både i samråd osv., og jeg kan da nævne nogle, ikke alene dem, som vi selv er kommet med, men også andre alternativer. Noget, som vi har gjort en hel del ud af, er spørgsmålet om at producere el på stedet, altså have en platform over en gasflamme, omsætte det til elektricitet og lægge kabler ind til land, hvor vi har hele distributionsnettet. Der skal altså ikke investeres 10–20 mia kr. i et distributionsnet. Det fik vi delvis be-lyst i undergrundsudvalget, mens det var nedsat i 1974–75, i en rapport, som Elsam lavede på undergrundsudvalgets opfordring i julen 1974. Dengang var man ikke så positivt indstillet over for den, fordi man netop da drøftede, hvorvidt vi skulle have a-kraft eller ikke, men jeg har senere fået oplyst, at interessen er stærkt stigende, og den er i al fald meget stærk i Vesttyskland, ved jeg.

Det, man indvendte imod det, var, at udnyttelsesgraden kun lå på 35–40 pct. Den er heller ikke større ved flere af de andre alternativer.

Et andet alternativ, som vi også har peget på, er at lade gassen ligge og så sælge den til Tyskland, når Tyskland, som har sit distributionsnet, kommer til at mangle gas, og det kommer de formentlig til om føje år. Det vil jeg gerne komme tilbage til om et øjeblik.

Vi har også i energiudvalget haft besøg af en ingeniør, der foreslår etableret en kunstig ø på Horns Rev. Man fører så gassen derind og transformerer den til LNG. Så har vi altså ikke rørført gas, men gas, vi kan køre derhen, hvor vi har brug for den. Det er et tredje alternativ.

Der er også et alternativ, der går ud på, at man på stedet kan producere ammoniak med tanol el. lign. på produktionsplatforme.

Der er altså i virkeligheden en lang række alternativer, som man absolut bør tage med ind i vurderingen i stedet for at låse sig fast fuldstændig enøjet på én eneste løsning, oven i købet den dyreste.

[Arentoft]

Noget af det, som jeg har haft mest glæde af i arbejdet her og i det hele taget i debatten omkring hele dette spørgsmål, er den publikation, som er udarbejdet af en arbejdsgruppe under World Energy Conference's danske nationalkomité og udgivet i december 1978. Jeg vil godt lige have lov at citere et par enkelte små stykker, som jeg mener er nok så interessante. Der står f. eks. på side 10,

»at det må forventes, at der specielt for Vesteuropa og Nordamerika vil vise sig problemer inden for de næste 10-20 år.

Dels må det forventes, at naturgasforbruget stiger i de næste årtier, dels har Vesteuropa en beskedent andel af de samlede ressourcer, dels er det hverken teknisk eller økonomisk muligt at fortsætte med at øge gasproduktionen, indtil gassen er opbrugt. Derfor vil gasproduktionen i første omgang stige, derefter gå gennem et maksimum og endelig falde.«

Det synes jeg er væsentligt, og det, der i øvrigt er væsentligt ved denne publikation, er, at den har søgt at være neutral og belyse både fordele og ulemper.

En anden ting, jeg gerne vil tage frem fra samme publikation, er, at der side 30 står:

»Såfremt de svenske planer om indførelse af naturgas realiseres, skal det danske hovedtransmissionssystem benyttes til transport af gas til Sverige, og det kan da tænkes, at man fra svensk side vil deltage i investeringerne, hvorved kapitaludgifterne mindskes noget. Ud over et svensk bidrag til investeringerne kan der også være tale om svensk betaling for transit af gas.«

Men så vidt jeg ved, og det vil jeg gerne have bekræftet af handelsministeren, har svenskerne sagt fra med hensyn til denne transmission gennem Danmark.

På side 31 står der:

»En række af de anførte forhold tyder dog på, at naturgas næppe bliver billigere end olie og formentlig noget dyrere.«

De priser, vi har set i aftalen mellem DUC og DONG, er jo ab platform. Hertil skal vi lægge kapitaludgifter og driftsudgifter.

Op så til sidst står der på side 36:

»En mulighed for en endnu voldsommere eksplosion kan tænkes i forbindelse med et uheld ved det underjordiske gaslager, der er planer om i Nordjylland, idet uheldet kan medføre udstrømning af store gasmængder

til atmosfæren og efterfølgende antænding af gaskylen.«

Jeg vil gerne spørge, om man har taget med i sine betragtninger disse store gaslagre og den risiko, der er ved dem. Endvidere har vi haft samråd med miljøministeren om lagre til atomkraftaffald i den situation, hvor vi havde atomkraftværker her og selv ville opbevare det et sted i Danmark, og da vil man bruge de samme salthorste. Ja men hvor store er de salthorste, og er man særlig tryk ved at opbevare atomaffald side om side med enorme millioner kubikmeter naturgas? Det vil jeg også godt høre en lille smule om.

Karlskov Jensen (V):

Jeg skal ikke forlænge debatten meget. Det, der nu ligger foran os, er jo mere udvalgsarbejdet, men der er dog et par bemærkninger.

Jeg vil gerne takke handelsministeren for, at det nu blev fastslået med al ønskelig tydelighed, at det, at der i et område pålægges aftagningspligt eller opvarmningspligt, hvad man vil, med hensyn til naturgas eller kraftvarme, eller hvad det måtte være, ikke er nogen hindring for, at man inden for dette område også kan eksperimentere med vindmøller, solceller, halmfyr el. lign. Jeg tror, det er nyttigt at få det fastslået, fordi det jo ikke alene drejer sig om at udnytte disse ting, men det drejer sig også i nogen grad om, at der fortsat kan eksperimenteres rundt omkring af enkeltpersoner på disse felter, hvad jeg anser for at være nyttigt. Jeg har ikke nogen overvældende tro på, at man kan dække en større del af vores energiforsyning ad disse veje, men det er godt, så meget som der kan nås.

Så vil jeg bare lige gøre den bemærkning til fru Ritt Bjerregaard vedrørende spørgsmålet om CANDU-reaktoren – der var også en af de andre ordførere, tror jeg, der var inde på spørgsmålet – at det kan da være meget naturligt, synes jeg, at vi under udvalgsarbejdet prøver på at få at vide, om der foreligger noget nyt i forhold til de oplysninger, vi tidligere har fået i energipolitisk udvalg. Er det negativt, kan der jo også være, om jeg så må sige noget positivt i, at man opgiver den mulighed, som nogle måtte øjne her. Det skal jeg ikke kunne foruddiskontere, men det er muligt også i henhold til det, handelsministeren sagde.

[Karlskov Jensen]

Og så vil jeg godt sige til hr. Maisted og de øvrige ordførere fra fremskridtspartiet, at det er i og for sig nedslående, at det næststørste parti her i tinget bruger hele sin tale-tid til at kritisere de planer, der lægges frem, og os, der prøver på positivt at være med til at fremme en energipolitik. Så siger man, at man er selv imod naturgassen, og kernekraften får vi ikke de første 20 år, og det er også godt, for så kan der komme en ny generation af reaktorer, sådan noget lignende sagde hr. Maisted i sit første indlæg. Besparelserne har ikke rigtig givet nogen resultater; der er altså ikke ret meget at komme efter dér. Kollektiv opvarmning er man også imod, ganske uanset hvilke erfaringer vi har her i landet fremfor nogen andre steder med hensyn til fjernvarme f. eks. og for så vidt også med hensyn til elopvarmning. Man vil kritisere.

Så lyttede jeg spændt til hr. Arentoft, som nu var fremme med noget af det, man ville fra fremskridtspartiets side, og det, som jeg fik fat på, var, at man ikke havde forladt den tanke, at man kunne omdanne naturgassen direkte derude i Nordsøen til elektricitet. Vi har fået nogle svar på det i udvalget, men man kan jo også uden videre slutte sig til, at det vil betyde, at man fortrænger kul, som er den billigste energiform og den, der er forholdsvis mest af, idet man laver gassen om til elektricitet, og det vil sige erstatter kullene på elværkerne. Det er ikke særlig fornuftigt energiøkonomisk set, og hvis man så vil sige, at den alligevel skal føres over til opvarmning, så mister man jo også en del i den anden ende. Jeg synes ikke, der er meget energipolitik i dette standpunkt.

Til hr. Ole Olsen vil jeg godt sige, at der var adskillige ting, som jeg lyttede til med interesse og ikke var uenig i. Men hvis jeg forstod det rigtigt, så sagde hr. Ole Olsen, at han ønskede et forbud mod elvarme, og at det behov, der måtte være, skulle imødekommes via dispensationsbestemmelser. Det kan da næppe være rigtigt, for så vidt som der jo vil være store områder, som ligger uden for det, hvor der bliver tale om kollektive opvarmningsmuligheder, og hvor elvarme kan være en ganske fornuftig ting. Men hvis jeg så skulle gå lidt nærmere ind på det, der formentlig har hr. Ole Olsens særlige hjertevarme, kunne jeg sige, at det vil så også betyde, at alle de, der prøver på at gå ind i vedvarende energi under den ene eller den anden

form, hvor der kræves et supplement af elektricitet, skulle hen at søge dispensation også. Det kan da næppe være særlig fornuftigt.

Men som sagt, de mange spørgsmål, der står tilbage, kan vi se på i udvalget.

Ole Olsen (SF):

Lad mig lige begynde med at sige, at jeg tvivler egentlig på, at der er så lang afstand mellem hr. Karlskov Jensens opfattelse og min opfattelse med hensyn til elopvarmning. Men det er klart, at vi har først og fremmest været interesseret i, at der ikke i nye distrikter blev påbegyndt opvarmning med el, fordi det er meget, meget dyrt at skifte til noget andet. Det er klart, at vi har også forudset en dispensationsadgang, og det er da meget muligt, hvis vi kunne komme i dialog med venstre, at vi faktisk arbejdede os frem til et punkt, hvor det stemte overens.

Jeg vil i øvrigt godt til hr. Karlskov Jensen komme med et par bemærkninger mere, for jeg var også meget enig i et par af de bemærkninger, hr. Karlskov Jensen kom med i første omgang, men det er jo tit sådan, at når man står med manuskriptet i hånden, er det svært at få passet tingene ind.

Det var specielt hr. Karlskov Jensens bemærkninger om, at man ikke ved sine bestemmelser skulle forhindre, at der blev eksperimenteret med varig energi. Det er også meget magtpåliggende for os at sørge for det, og det er da klart, at det kan godt somme tider stride imod, at vi samtidig forsøger f. eks. at få indført gas i et vist kvarter; det er klart, at det kan blive til besvær, hvis man samme sted forsøger at eksperimenterer med solpaneler. Vi vil nok sige, at dér vil vi være med til en dispensationsadgang i hvert tilfælde, sådan at man i rigeligt omfang kan begynde at anvende varig energi, selv om det til en vis grad går på tværs af de planer, man lægger. Så meget luft må vi forsøge at få, at det kan gøres.

Specielt med hensyn til halmafbrændingen tror jeg også, det var hr. Karlskov Jensen, der var inde på, at man var lidt smålig ved beskatningen af værdien af halmforbruget, og jeg vil såmænd ikke erklære mig uenig med hr. Karlskov Jensen. Hvis hr. Karlskov Jensen kunne få socialdemokratiet med til at se på den side af sagen, tror jeg ikke, det

[Ole Olsen]

skulle være svært at få det problem skaffet af vejen.

Jeg ved ikke, om hr. Karlshov Jensen havde den opfattelse, at man absolut skulle tro på en nulvækst – jeg ved ikke rigtig, hvad det er for noget – for at være a-kraftmodstander. Jeg håber, at debatten har overbevist hr. Karlshov Jensen om, at sådan behøver det faktisk ikke at være.

Fra radikal side fik vi at vide, at man stadig var interesseret i råenergiavgiften, at man ikke var løbet fra det. Jeg vil sige, at det er vi heller ikke, og jeg føler, at efter den debat, vi har haft i dag, er venstre, SF, socialdemokratiet og de radikale måske kommet hinanden lidt nærmere alligevel, selv om jeg har vendt mig skarpt mod planen. Spørgsmålet er, om der ikke er løbet så meget vand i stranden, at venstre kunne foretage en vis nytænkning med hensyn til råenergiavgiften. Det er jo sådan, at de beløb, som vi fik fremgang, syntes venstre vistnok var vældig store. I dag ser det nærmest ud, som om man slet ikke kan få nok penge ad den vej og må skyde betydelig flere penge til. Det vil sige, at noget, der mindede om råenergiavgiften, burde der, så vidt jeg kan se, kunne skabes et flertal for her.

Jeg vil også i forbindelse med råenergiavgiften lige tage fat i CD. Dengang var det faktisk – og det er vist efterhånden sivet ud – CD, der stoppede råenergiavgiften. Man ville simpelt hen ikke være med til noget som helst, der bare kaldtes en energipolitik. Efter at have hørt på CDs ordfører i dag, synes jeg nok, at også CD har bevæget sig, men jeg havde svært ved at få fat i, om CD vil være med til noget, der hedder energipolitik, eller man slet ikke vil være med. Jeg synes godt, CD lige kunne svare, om man godt vil være med eller man ikke vil være med.

Kaj Hansen (DKP):

Jeg har nogle bemærkninger til lovforslaget om varmforsyning. Det skal jo være op til handelsministeren at sørge for i samarbejde med kommunalbestyrelser og amtsråd at foretage en landsdækkende varmforsyningsplanlægning. Nu er det jo sådan, at det er ikke alle elværker så vidt mig bekendt, der samtidig er varmforsynende, men ud fra en vurdering som helhed af de energipolitiske spørgsmål ville det være rigtigt at få en sam-

fundsstyring også for de øvrige elværkers vedkommende, uanset om det er elvarmekraftværker eller det kun er elværker.

Kommunisterne er indstillet på, at det bliver nødvendigt med en tilslutningspligt, men i den redegørelse, som vi har fået om de samfundsøkonomiske konsekvenser, kommer man også ind på spørgsmålet om takstpolitikken for de enkelte forbrugere. Man siger, at for forbrugerne vil de finansielle konsekvenser ud over takstpolitikken være afhængige af de nødvendige investeringer, og så har man forskellige udregninger i dette hæfte på side 30, tabel 6, over den interne rente for de enkelte parcelhusejere ud fra forskellige situationer, som de kan komme til at stå over for. Disse beregninger kan jo se meget tilfordelagtige ud, men man skal jo nok have de sidste par linjer med, hvor der står, at det bør dog understreges, at den enkelte forbruger ved overgang til naturgas kan få et likviditetsproblem. Ja men det likviditetsproblem kan jo ganske forrykke en sådan beregning, for hvis der ikke er penge til stede til at udskifte oliefyr f. eks. med gasfyr eller gaskedel, må man ud at låne de penge, og når man skal ud at låne de penge, skal de forrentes, og er det til den normale rente her i landet, er den jo ret høj, og så kan man nå frem til nogle helt andre regnestykker end dem, som man finder i denne oversigt.

På side 27 i dette hæfte siges der nederst – jeg citerer:

»Den takstpolitik, som skal føres over for de endelige forbrugere, må ligeledes bero på en række politiske hensyn til bl. a. indkomstfordelingen, men det skal understreges, at takstpolitikken derudover har realøkonomiske virkninger.«

Jeg vil gerne have slået fast, at der ikke er skrevet forkert, når der her står indkomstfordelingen, og heri må jeg så have lov til at lægge, at der skal tages sociale hensyn, når man skal gennemføre en tilslutningspligt, der bl. a. medfører, at man skal skifte fra oliefyr til gasfyr.

Det står altså i redegørelsen »Vurdering af gasprojektets samfundsøkonomiske konsekvenser«, side 27, og jeg vil gerne sige, at det vil spille en meget stor rolle for kommunisternes stillingtagen også til selve tilslutningspligten, at de ordninger, der til sin tid gennemføres, bliver af en så social karakter, at de dårligst stillede samfundsgrupper bliver i

[Kaj Hansen]

stand til at gennemføre udskiftningen, uden at det kommer til at betyde en større belastning for dem.

Endelig er jeg, efter at have hørt på denne debat i meget lang tid, i den situation, at jeg kan konstatere, at jeg selv gjorde en hel del ud af selve aftalen mellem DUC og DONG, og at ordførerne for socialistisk folkeparti og for venstresocialisterne også var inde på meget vigtige spørgsmål i den aftale, der er truffet. Men hvor mange af de andre ordførere har overhovedet været inde på denne aftale, som handelsministeren har sagt er den største kontrakt, som staten nogen sinde skal indgå? Det drejer sig om milliarder og atter milliarder af kroner, og den er udformet på en sådan måde, at det nærmest ser ud, som om den er dikteret af A. P. Møller. Jeg synes, at de øvrige ordførere er sluppet meget, meget nemt over at kommentere indholdet af denne aftale, som vil få den allerstørste betydning for den danske befolkning og for dansk energipolitik.

Svend Haugaard (RV):

Jeg vil gerne sige tak til ministeren for de svar, der blev givet på de spørgsmål, jeg stillede. Der var måske et enkelt spørgsmål tilbage, som ikke blev besvaret, nemlig spørgsmålet om regeringens stilling til en råenergi-afgift. Men jeg indrømmer, at jeg var mest interesseret i det største parti i regeringen, og så er ministeren til en vis grad fritaget og undskyldt. Jeg får nok ikke svar på dette her i dag, men jeg må så stille spørgsmålet senere.

Med hensyn til militærets ration af benzin er der altså givet en henstilling, og det er naturligvis godt, hvis den har virket. Det har jeg mine tvivl om at den har, men så glæder jeg mig over, at der nu bliver givet en ny henstilling.

Hvad landsbyerne angår sagde ministeren, at det ikke var energien som sådan, der var afgørende for deres situation. Jo, det kan det blive, hvis man ændrer bosættelsesret ud fra hensynet til brug af kollektiv energi, men jeg forstår nu på ministeren, at det vil man ikke, og det svar er jeg tilfreds med, hvis jeg må forstå svaret sådan.

Men så var der noget, jeg var mindre tilfreds med, og det var spørgsmålet om den alternative energiplan, hvor ministeren var

temmelig afvisende og ikke så nogen grund til at komme med noget alternativ. Ja men hvordan skal befolkningen kunne tage stilling, eventuelt ved en folkeafstemning om kernekraft, hvis man ikke ved, hvad alternativet er, hvis man siger nej? I det meste andet, vi skal tage stilling til, regionplanlægning og meget andet, er der opstillet et alternativ, så man kan vælge. Vi bør da have klart opstillet mulighederne, så vi kan se konsekvenserne, både dem, der er plus, og dem, der er minus, og herunder også, om kul som alternativ har en så uheldig virkning, at man må foretrække atomkraft. Sådan kan det jo gå.

Vi bør også vide lidt om, hvilke følger det har for vores levestandard, hvis ikke vi kan sikre os disse forsyninger. Det er da ikke nok, at ministeren står her og forsikrer, at det duer ikke. Her må vi bede om virkelige, skal vi sige sagkyndige undersøgelser af forholdene. Og hvis det skulle gå sådan, at det ikke bliver muligt at få en tilslutning politisk og folkeligt til atomkraft, hvad så? Falder regeringens energiplan så sammen som et korthus, eller hvad sker der?

Det radikale venstre må derfor stadig fastholde, at vi ønsker en alternativ energiplan, hvori atomkraft ikke indgår. Hvis en sådan plan er så håbløs, som ministeren her antyder, må det da være klogt selv for en atomkrafttilhænger, at man får det klart bevist.

Wilhelm (VS):

Handelsministeren mente, det var forkert, hvad jeg havde sagt om Risøbudgettet. Det var det ikke, for jeg talte ikke om hele budgettet, jeg talte om Risøs energiforskningsbudget. Det er jo kun halvdelen af Risøs samlede budget, og det er selvfølgelig det, der er relevant. Hvordan er det fordelt? Jeg kan da i det højeste strække mig til, at det måske ikke var et par og halvfems, men så i hvert fald 86-87 pct. af dette energiforskningsbudget, der går til a-kraften, og den sidste lille del til al anden energiforskning. Men det er jo ikke ligegyldigt, fordi de vedvarende energikilder, som handelsministeren siger nok vil få større betydning i næste århundrede, er jo dem, der er fremtiden, både på grund af begrænsningerne i de andre og på grund af det helt principielle skel mellem energiformerne.

[Wilhelm]

Jeg forstår godt, at man især hæfter sig ved a-kraften i den debat, der hidtil er foregået, men jeg vil godt sige, hvad vi også har sagt før, at det jo ikke er dér, det principielle skel går. Det principielle skel mellem de gode og de dårlige energikilder har både a-kraften, naturgassen, kul og olie på den dårlige side, fordi der her er tale om frigørelse af en bunden energi, der er tale om en ændring af den økologiske balance, og så har man det, man kalder de vedvarende energikilder, dem, hvor vi i virkeligheden undervejs kun benytter en i forvejen fri energi: vind, sol, bioenergi til en vis grad, bølgeenergi osv.; de er helt fundamentalt forskellige og ændrer ikke noget ved balancen. Det er dér, det afgørende skel på den lidt længere sigt ligger, det er dér, fremtiden ligger, det er dér, USA allerede har planlagt i år 2000 at have dækket godt 20 pct. og i år 2020 at have dækket over 50 pct. af sin energiforsyning. Det er altså ikke helt begribeligt, at ministeren siger, at det er noget, der kan få betydning ind i næste århundrede.

Hvorfor skal f. eks. varmepumper, som er en velkendt teknik, have det ord med på vejen, at de måske vil få en betydning efter 1990? Hvorfor efter 1990? De er enormt energibesparende. Teknikken kendes i dag og kunne bruges i dag. Eller som fru Ebba Strange var inde på, foregriber man ved det, man allerede foretager i dag – også selv om ministeren beklageligvis kunne få ret i, at de vedvarende energikilder først bliver introduceret for alvor, når de viser sig at være uomgængeligt nødvendige inde i næste århundrede – ved sådanne ting som fremløbstemperaturer, ved sådanne ting, man i det hele taget foretager i dag, også muligheden for at gå ind i det dér, og man bliver selvfølgelig tvunget til det. Iranudviklingen er da nok en af de mildere ting, vi har set i den sammenligning. Den meddelelse, der kom i morges om personudskiftninger i går i Saudi-Arabien, kan da meget vel gå hen og være betydelig mere betydningsfuld for verdens energipolitik, for balancen mellem vedvarende energipriser og oliepriser, end hvad vi hidtil har set i 1973 og i Iran i 1978, og sker det ikke med de personudskiftninger, der er foregået i nat eller i går i Saudi-Arabien, så sker det i hvert fald, før vi går ind i næste århundrede, som ministeren taler om.

Olierørledningen og regeringens planer her må vi konstatere at vi ikke rigtig fik nogen oplysning om, og det er jo på mange måder forfærdeligt, fordi det er oplagt, at det ville – formoder jeg da – være teknisk og økonomisk fordelagtigere at foretage de ting samtidig. Her er man i den klemme, at man har givet rettighederne væk, og at man end ikke har en forhandlingsret eller en forkøbsret over for DUC, når det drejer sig om olien derude.

Så vil jeg godt endnu en gang efterlyse det med skatteafgift og royaltigarantierne i kontrakten. Det er jo sådan nogle sætningskonstruktioner, at handelsministeren dårlig kunne læse dem op, da han stod heroppe, så det er ikke så mærkeligt, hvis det er lykkedes at forvirre folk, og hvis vi, der har haft adgang til at læse selve kontraktudkastet, ikke er helt klar over, hvad der ligger i dem. Men så vidt jeg kan se, har man solgt mulighederne for at lægge royalty, skatter, afgifter, moms, eller hvad man vil kalde det, alt undtagen en generel selskabsskattestigning, på på en sådan måde, at DUC ikke kan overvælde priserne. Jeg synes, det er et vigtigt problem, bl. a. fordi det nu i 2 måneder har cirklet rundt i pressen i en ganske anden udgave. Da vi ikke må citere fra kontrakten, er jeg selvfølgelig afskåret fra at sige, hvor jeg har hørt det fra, men det er altså kommet mig for øre, endda i en sådan grad, at jeg næsten fik skrivekrampe af det, at bestemmelsen i kap. VI, 5) a, faktisk siger, at disse afgifter, hvis man kommer med dem, skal lægges på fakturapriserne, uanset om fakturapriserne er beregnet ud fra kontraktprisbestemmelsen, basisprisbestemmelsen, bundprisbestemmelsen eller den kursregulerede bundprisbestemmelse. Det må kunne lade sig gøre at få ministeren til i dag at svare, når vi stiller spørgsmålet meget primitivt: er der i denne kontrakt levet mulighed for, at staten, bortset fra en generel selskabsskatteforhøjelse, kan gøre indhug i de fortjenester, DUC vil få på den danske skat, og er disse muligheder i givet fald begrænset til realprisstigningerne, eller kan de gå helt ned til bundprisen? Det må være muligt at få andet svar end det volapyk, vi hidtil har fået på dette område.

Hvad angår atomkraften vil jeg faktisk tillade mig at sige, at det er krampetrækningerne, vi hører fra forskellige partier, og jeg føler mig overbevist om, at det faktisk vil

[Wilhelm]

være utænkeligt, at der nu på noget tidspunkt indføres atomkraft i Danmark. Alligevel skal det da have et par ord med på vejen. Der er dagblade i dag, der kræver en sober oplysning og facts på bordet om denne atomkraft. Det kan man f. eks. gøre med rapporten om hændelsesforløbet på Tremileøen.

Der er tale om 13 svigt efter hinanden i dette hændelsesforløb, som det fremgår af rapporten her; det er ikke et enkelt svigt. Der er først tale om fejl i fødevandsrensningssystemet, dernæst om to pumper, der standser samtidig. Det står i pkt. 1 i redegørelsen. Så er der noget, der fungerer, og så kommer det igen. Dernæst skulle en hjælpepumpe starte automatisk; det skete imidlertid ikke, står der. Så er der et par ting, der fungerer, og så kommer det igen. Af ukendte årsager forblev ventilen imidlertid åben. Det var det fjerde svigt i rækken. Så er der noget, der fungerer, fordi der er manuel betjening, og så kommer det femte, og det førte til en lækage af radioaktivt vand fra primærsiden. Så kommer det 7., er vi vist nået til: reaktorindeslutningen var på dette tidspunkt ikke afspærret. Og så kommer det 8.: på grund af en utæt pakning ved en pumpe spildtes en del af dette radioaktive vand på gulvet osv. osv. Så kommer det 9.: efter 1½ time blev trykket af ikke meddelte årsager så lavt osv. osv., at man måtte ty til nogle nødforanstaltninger. Så kommer det 10.: at der opstod betydelige skader på brændselselementernes indkapsling. Så kommer det 11.: forsøg på at starte den anden cirkulationspumpe mislykkedes, og så kommer det 12., som ingen havde forudset: der dannede sig en gasboble i toppen af reaktortanken. Så kommer det 13.: at man var nødt til at foretage et udslip af hensyn til faren for et ukontrolleret udslip. Ja, så var det altså ikke rigtigt med de 13, for så kommer det 14.: derefter har der i øvrigt været en række mindre ukontrollerede udslip, hvis årsag endnu ikke klart er meddelt. Og så kan jeg tilføje en 15., for den kom i Radioavisen i morges, eller var det i nat: at i går er der målt en kraftigt øget koncentration af aktivt jod, som man ikke kender forklaringen på, 10 dage efter, at denne rapport er afsluttet. Det er, hvad man siger er noget, man har kontrol over.

I virkeligheden vil jeg sige, at vi har været helt utrolig heldige, og at næsten det lyk-

ligste, der kunne ske, var det, der skete på Tremileøen, for her har vi fået en kæde af oplysninger og erfaringer om teknologien, som har sat nogle ting på plads, og som har vist, at man ikke kan styre det. Det kom så langt, at de amerikanske myndigheder erkendte, at de ikke anede deres levende råd, erkendte, at det kunne føre til nedsmeltning eller til eksplosion i boblen, og man vidste ikke, hvordan det ville gå. Så langt gik det, og så ved et svineheld gik det mere eller mindre af sig selv i lave, sådan at alle disse erfaringer blev indhøstet, uden at det, endnu i hvert fald, har kostet menneskeliv.

Men så kommer man og siger: vi bøjer os ikke for nogen som helst erfaringer, før dette faktisk fører til en nedsmeltning. Og her har vi formanden for folketingets energiudvalg, som har fremført Norman Rasmussen her, som har trukket energiudvalget over til paraforestillinger i Barsebäck, men som har nægtet at medvirke til alternative høringer, hvor der også var kritikere til stede. Han går arm i arm med professor Morten Lange som et par Abbott og Costello her i energipolitikken, et par, der simpelt hen har gjort i hvert fald den danske befolkning den store tjeneste, at de har fjernet enhver autoritetstro til disse organer. Det er sådan, at man fristes til at anmode handelsministeren om, at han i hvert fald ikke fjerner hr. Morten Lange som formand for regeringens energiråd. Jeg ved godt, at det ikke er handelsministerens opgave, men man fristes også til at ønske, at hr. Karlskov Jensen ikke bliver fjernet som formand for folketingets energipolitiske udvalg.

(Kort bemærkning).

Maisted (FP):

Jeg har lige en bemærkning til hr. Karlskov Jensen, der ikke rigtig vidste, hvad fremskridtspartiet står for. Fremskridtspartiet står ikke for en nationalisering af energibranchen, og den energikrise, der er for øjeblikket, er en økonomisk krise og ikke en forsyningskrise. Den kan søreme ikke løses ved, at man tvangsindfører naturgas i omkring en kvart million danske hjem og lader andre energiformer betale over skattebilletten for det eksperiment. Det må jo altså være sådan, at den rigtige politik i forhold til det, som socialister og venstre fremlægger, er, at

[Maisted]

det frie forbrugsvalg bibeholdes og energihandelen bibeholdes efter liberale principper.

(Kort bemærkning).

Karlskov Jensen (V):

Nu bliver jeg nødt til at sige en ting til hr. Maisted. Jeg blev ikke meget klogere på, hvor energien skulle komme fra i fremtiden efter fremskridtpartiets opskrift.

Det, der kalder mig frem med en kort bemærkning, er i øvrigt hr. Wilhjelm's bemærkning om energipolitisk udvalgs arbejde, hvor jeg skulle have hindret nogle høringer eller lignende. Jeg kan forsikre hr. Wilhjelm om – det tror jeg hr. Wilhjelm selv vil kunne bekræfte – at jeg naturligvis ikke har det i min magt at hindre noget som helst, som et flertal i udvalget måtte være indstillet på. Der har ikke været flertal for de forslag, der har været fremsat om høringer i den forbindelse, og derfor har de ikke været gennemført. For det sidste forslags vedkommende har vi henlagt spørgsmålet til senere afgørelse. Andet og mere er der ikke sket i den forbindelse.

(Kort bemærkning).

Arentoft (FP):

Hr. Karlskov Jensen, der jo udtaler sig med en vis vægt som formand for folketingets energipolitiske udvalg, sagde, at vi jo har fået svar vedrørende de mobile elværker, som jeg omtalte i mit sidste indlæg. Når vi har fået et svar, som egentlig ikke går i den retning, vi gerne ville have, så skal det ikke bare være ensbetydende med, at vi så siger: nå! Altså: der kan bores i en sådan sag, og det mener vi fortsat vi skal gøre.

Vi mener, at der er en hel del fordele ved netop at bruge gassen på stedet. F. eks. kan den associerede gas ved olieudvindingen også bruges, og vi må ikke glemme, at gasprisen er ab platform, uden kapitaludgifter og uden driftsudgifter, så der er meget, der taler for det. Vi har eldistributionen og skal altså ikke investere milliarder i et gasdistributionsnet, som vi om 20 år står med og ikke ved hvad vi skal stille op med. Vi kan med minutters varsel få elektricitet fra andre lande.

Jeg tror faktisk, at man skal se det i det perspektiv, at fremtidens energiforsyning i meget, meget høj grad kommer til at hvile på

el, og at vi skal indstille os på, at det er dér, vi skal hente vores energiforsyning. Vi skal måske gå så vidt, at vi bruger elopvarmning i meget større udstrækning, end vi gør nu. Vi taler også om at indføre elbiler osv., de er jo miljøvenlige. Jeg tror, at vi simpelt hen skal se så langt, at vi er klar over, at det er el, vi skal basere vores fremtid på, også den dag vi eventuelt får atomkraftværker eller – hvad jeg håber på – fusionskraftværker.

Derfor tror jeg altså, at vi skal se så langt, at vi er klar over, at vi skal basere os på el, og jeg tror også – det vil jeg i hvert fald håbe – at handelsministeren vil se det hele i dette perspektiv.

(Kort bemærkning).

Wilhjelm (VS):

Det siger sig selv, at det ikke står i hr. Karlskov Jensens magt at forhindre det ene eller det andet, og med hensyn til, at han her er omtalt som prototypen på dem, der har gjort det, og som meget fremtrædende, så er det måske ikke en prototype, men en meget fremtrædende repræsentant for dette standpunkt.

Men det, der var tale om, og det er lidet pynteligt for energipolitisk udvalg og for folketinget og for folketingets præsidium, det er, at man her har huset en fuldstændig ukritisk høring af Norman Rasmussen, og man har PR-ført denne person og har kørt det videre gennem massemedierne – radios og TVs rolle er heller ikke pyntelig i denne sag – efter en klar plantning af ideen fra Risø. Men da der kom nogle et år efter og sagde: her er de tre amerikanske eksperter, som den svenske regering har haft til at bedømme reaktorsikkerheden på Barsebäck, de er villige til at stille sig til rådighed for en høring i København, og den ønsker vi at lave alsidig, så der også kommer repræsentanter for den danske miljøstyrelse og for Risø i det panel, da ville hr. Karlskov Jensen ikke være med. Han har ret i, at det ville flertallet i udvalget heller ikke. Præsidiet ville heller ikke. Man kunne ikke engang låne et lokale herinde. Man måtte ud i byen. Det var den høring.

Nu taler man om massemediernes hysteri. Ja, det hysteri har været modsat. Det var noget med at lægge Christian Winthers meddelelser om Tremileøen på hylden, ikke sandt? Det var noget med at bringe en stor reporta-

[Wilhelm]

ge om Norman Rasmussen, men ikke bringe en lyd fra den alternative høring, som man sagde ingen interesse havde, for der var jo ikke kommet nyt frem. Men der var kommet så meget nyt frem, at det fik professor Nathan til at ændre holdning og kræve Barsebäck lukket. Og så ironiserede man i øvrigt over, at OOA var kommet med nogle konsekvensberegninger. Det var de konsekvensberegninger, miljøstyrelsen blev nødt til at acceptere et halvt år efter.

Det har folketinget ikke villet huse, og hr. Karlskov Jensen som energipolitisk udvalgsformand har ikke villet anbefale, at det foregik her i huset. Det måtte ud. I det hele taget kan vi sige, at havde det ikke været for græsrodsarbejdet, havde det stået til flertallet herinde, så havde vi siddet langt, langt nede i afhængighed af denne atomteknologi. Det er kun på grund af udenomsparlamentarisk arbejde, vi ikke allerede er bragt i den forbandede situation.

(Kort bemærkning).

Karlskov Jensen (V):

Jeg må korrigere hr. Wilhelm lidt. Det var ikke folketingets energipolitiske udvalg, der arrangerede høringen i forbindelse med Norman Rasmussens besøg her. Det var folketingets præsidium, der tog initiativ til det dengang, og jeg var ikke medlem af præsidiet på det tidspunkt.

Med hensyn til hr. Arentofts indlæg blev det sagt, at elektricitet vil komme til at spille en stor rolle fremover. Deri er jeg enig. Det, som jeg kritiserede i mit forrige indlæg, var, at man skulle benytte naturgas som det ædle produkt, det er i den henseende, til at fortrænge kul, som er det, vi har forholdsvis mest af, og som er det, vi bruger til at fremstille elektricitet af, og eventuelt i en senere fase kernekraft. Det synes jeg ikke er helt fornuftigt.

Erhard Jakobsen (CD):

Jeg er i den usædvanlige situation, at jeg kommer til at give hr. Wilhelm noget ret. Jeg er også bange for, at det er græsrodsbevægelser her i landet, der er skyld i, at vi er så langt tilbage med hensyn til udvikling af atomkraft, som vi faktisk er, så det nærmer sig det skandaløse. Ser vi rundt i de andre EF-lande: alle er de med. De har vel haft de

samme betænkeligheder, som vi har haft. Deres mennesker og deres eksperter er vel nogenlunde lige så kloge som hr. Wilhelm og dem, vi kender her, og i hvert fald lige så kloge som græsrodderne rundt omkring.

Jeg vil bare så stiltørdigt, som jeg er i stand til det, opfordre den talrige forsamling i dette høje ting til at mindes grundlovens ord om, at græsrodsbevægelser og den slags rager os en fjer. Et medlem af tinget er kun forpligtet af sin overbevisning, ikke af, hvad der laves af hysteri rundt omkring i landet.

Og så skal der jo altså stærke ører til, for at de ikke skal falde af, når man hører en påstand om, at massemedierne skulle have modvirket det, skulle have virket til gunst for atomkraft. Det er direkte usandt. Som en af dem, der hører mere radio og ser mere TV, end noget andet medlem af dette ting forhåbentlig nogen sinde kommer til – jeg siger det for deres egen skyld, for det er ingen fornøjelse – kan jeg i hvert fald dokumentere, at der er en ensidig påvirkning ud over alle grænser, det er dokumenteret den ene gang efter den anden. Ministeren, der har været medlem af radiatorrådet, har selv været med til at klage over disse ting og har selv konstateret det.

Det, vi er udsat for, er en fantastisk hysterisk udladning på grundlag af noget, som man slet ikke har klarhed over endnu. Jeg er glad for, at regeringen kridter støvlerne og står fast, og hele centrum-demokraternes store gruppe vil stille sig bag regeringen i de bestræbelser, der her udfoldes.

Handelsministeren (Arne Christiansen):

Jeg skal sige til hr. Arentoft, der fremdrog en række spørgsmål, at så vidt jeg erindrer, har de været behandlet i udvalget og besvaret. Jeg skal derfor indskrænke mig til at sige, at de nævnte alternative projekter, som også andre har været inde på, alle er dyrere end det foreslåede projekt, som altså ikke koster 20 mia kr., som hr. Arentoft bemærkede, men 6 mia kr.

Jeg vil også gerne bemærke, at elektricitet, ammoniak og andet, hvad der kan blive tale om, simpelt hen ikke er kommercielt afsætteligt. Hvis det havde været det, så havde DUC nok benyttet sig af disse muligheder fremfor at sælge råvarerne, naturgassen, til DONG.

[Handelsministeren]

Hr. Arentoft spurgte også om mulighederne for transit til Sverige. Det er rigtigt, at den mulighed har været stillet i bero efter en energiplan, som Sverige har opereret med indtil for få dage siden. Som bekendt er svensk energipolitik nu igen i støbeskeen, så jeg er ikke i stand til at sige, hvad der vil ske i fremtiden, men det er rigtigt, at muligheden har været væk et stykke tid i hvert fald.

Hr. Svend Haugaard taler igen om den alternative energiplan, denne gang som en forudsætning for en folkeafstemning. Jeg må gøre opmærksom på, at regeringen ikke på nuværende tidspunkt finder baggrund for at tage stilling til, om der skal være en folkeafstemning her i landet om atomkraft.

Vedrørende hr. Kaj Hansens bemærkninger om takstpolitikken – det var på side 27 i den samfundsøkonomiske redegørelse – kan jeg sige, at det går på det beregningstekniske i hele den samfundsøkonomiske analyse. Hvorledes tilslutningen konkret skal finansieres for den enkelte bruger, er der endnu ikke taget stilling til.

Endelig spurgte hr. Wilhelm igen om skatteproblemerne. Jeg mener, at hr. Wilhelm tager fejl i udgangspunktet, det må være kapitel VI 5) a, der alene omhandler punktafgifter og moms. Andre beskatningsformer er nævnt i samme kapitel 5) b, og jeg vil opfordre hr. Wilhelm til at læse dette. Lad mig sige, at skatteklausulen medfører ingen indskrænkninger i statens adgang til at pålægge skatter og afgifter. Klausulen regulerer alene forholdet mellem aftaleparterne.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Erlendsson):

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til det energipolitiske udvalg. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Første næstformand (Erlendsson):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Boligudvalget (5/4 79):

Udtræder: Elvensø

Ny stedf.: Maisted

Det energipolit. udv. (5/4 79):

Udtræder: Elvensø

Nyt medl.: Maisted

Miljø- og planlægningsudv. (5/4 79):

Udtræder: Elvensø

Ny stedf.: Maisted

Udv. til valgs prøvelse (5/4 79):

Udtræder: Elvensø

Nyt medl.: Maisted

Indfødsretsudvalget (18/4 79):

Udtræder: Jes Schmidt

Nyt medl.: Bent Olsen

Markedsudvalget (18/4 79):

Udtræder: Ib Nørlund

Nyt medl.: Karl Møller

Arbejdsmarkedsudv. (18/4 79):

Udtræder: Jørgen Jensen

Ny stedf.: Karl Møller

Folketingets næste møde afholdes i morgen, torsdag den 19. april, kl. 13.00.

Angående dagsordenen henviste første næstformand til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 16.12